

”PELKÄÄN SAANKO YSTÄVÄNPÄIVÄKORTIT VALMIIKSI JA ILMASTONMUUTOSTA”

TUTKIMUS ERÄÄN 6. -LUOKAN HUOLISTA, PELOISTA JA
TURVATTOMUUDEN TUNTEISTA

TAMPEREEN YLIOPISTO
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
OPETTAJANKOULUTUSLAITOS, HÄMEENLINNA
PRO GRADU -TUTKIELMA
JARI KOUKKUMÄKI
KEVÄT 2008

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna

JARI KOUKKUMÄKI: ”Pelkään saanko ystävänpäiväkortit valmiiksi ja ilmastonmuutosta.”

Tutkimus erään 6.-luokan huolista, peloista ja turvattomuuden tunteista

Kasvatustieteen Pro gradu –tutkielma, 64 sivua, 8 liitesivua

Huhtikuu 2008

TIIVISTELMÄ

Tutkielman tarkoituksena on selvittää kuudesluokkalaisten nuoren pelkoja, huolia ja turvattomuuden tunteita. Tutkimuskohdetta lähestytään fenomenologisella ajattelumallilla. Tutkielma on luonteeltaan suurelta osin fenomenologis-hermeneuttinen, sekä myös eksistentiaalinen. Tutkielman teoreettinen tausta on monitieteellinen. Tieteen tekemisen suuntauksista tutkielmassa käytetään sosiologiaa, psykologiaa, kasvatustiedettä sekä tieteen filosofiaa. Pääpaino on kuitenkin sosiologisessa nuoruuden tutkimuksessa. Viitekehyksenä on nuori postmodernissa maailmassa. Pääasiallisena teorian alkulähteenä on suomalainen nuorisotutkimus.

Tutkimuksen kohdejoukkona on Espoolaisen koulun kuudes luokka. Tutkimuksen tekijänä koen olevani aktiivisesti tutkimuksen prosesseissa mukana, välillä astuen tutkimuskohteen asemaan dialogissa.

Tutkimuskohdetta lähestytään nuoruuden olemuksesta. Mikä on nuoren osa psykologisessa elämänsäajattelussa, millainen on nuoren minäkuva ja identiteetti, miten nuori hahmottaa maailmankuvansa ja elämänpiirinsä sekä millainen on nuoren arvoperusta ja millaisia arvostuksen kohteita nuorella on. Nämä johdattavat nuoren epävarmuustekijöiden: huolten, pelkojen ja turvattomuuden lähteille.

Tutkielman metodina on kvalitatiivinen toimintatutkimus, joka mahdollistaa monitieteellisen tutkimuksen. Tiedonhankinta menetelminä käytetään osittain kvantitatiivista tietoa antavaa kyselylomaketta, teemahaastattelua sekä eläytymismenetelmää kirjoitustapahtuman muodossa. Tutkimuksen havainnot ja päätelmiä tehdään fenomenologisen tieteenkäsityksen mukaisesti.

Asiasanat: fenomenologia, sosiologia, nuoruus, postmoderni, minä-kuva, maailmankuva, arvot, tunteet

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 INHIMILLINEN KOKEMUS TUTKIMUKSEN KOHTEENA	2
2.1 FENOMENOLOGIA	3
2.2 EKSISTENTIALISMI	4
2.3 HERMENEUTIikka.....	5
2.4 SOSIOLOGIASTA	7
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	8
3.1 TUTKIMUKSEN KOHDE JA KOHDEJOUKKO	9
3.2 TAPAUSTUTKIMUS	10
3.2.1 HAASTATTELU	11
3.2.2 ELÄYTYMISMENETELMÄ	12
4 NUOREN ELÄMÄNKATSOMUS JA POSTMODERNI MAAILMA	14
4.1 NUORUUS ELÄMÄNKAARESSA	16
4.2 MINÄKUVA, ITSETUNTO JA IDENTITEETTI	18
4.2.1 POSTMODERNIN NUOREN MINÄKUVA JA IDENTITEETTI	21
4.3 MAAILMANKUVA KÄSITTEENÄ.....	22
4.3.1 POSTMODERNIN NUOREN MAAILMANKUVA.....	24
4.3.2 SUKUPUOLITETTU MAAILMANKUVA	26
4.4 MORAALI, ETIIKKA JA LEVINAS	27
4.4.1 NUORTEN ARVOMAAILMA JA ARVOSTUKSET	29
5 TUNTEET	32
5.1 TUNTEIDEN PSYKOLOGISESTA ALKUPERÄSTÄ	32
5.2 TUNTEIDEN SOSIOLOGIAA	34
5.3 POSTMODERNIN HUOLET, PELOT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT	35
5.4 PETTYMYKSET, HUOLI JA HÄPEÄ.....	36
5.5 PELKO JA DEFENSsit	37
5.6 TURVATTOMUUS.....	39
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	40
6.1 EMPIRIAN ANALYYSI.....	43
6.1.1 TUTKIMUSAINEISTON LUOKITTELU.....	45
6.2 PÄÄTELMIÄ JA POHDINTAA.....	59
7 LÄHTEET	61
8 LIITTEET	64

1 JOHDANTO

Tuusulan Jokelassa tapahtuneet koulusurmat antoivat sysäyksen tälle tutkimukselle. Jokelan tapahtumat vyöryivät median välityksellä suomalaisiin koteihin. Television välityksellä saatiin reaaliaikaista kuvaa tapahtumapaikalta, järkyttyneitä paikallaolijoita haastateltiin. Ihmisten kasvoilta näkyi järkytystä, pelkoa ja epäuskoa.

Toimin Espoolaisessa koulussa luokanopettajana. Luokkani oppilaat ovat kuudesluokkalaisia. Olen toiminut tämän luokan opettajana kolmannelta luokasta lähtien eli neljättä vuotta.

Koulusurmien jälkeisenä aamuna luokassani käytiin vilkasta keskustelua Jokelan koulusurmista. Huomasin, että pääosa oppilaiden argumenteista oli lainauksia sanomalehtien sivuilta ja televisiosta. Tunnelma luokassa ei ollut niinkään järkyttynyt vaan enemmänkin kiihkeä, jossa sai reflektoida edellispäivän tunnelmiaan ja tuoda julki ajatuksiaan. Tyttöjen kommentit olivat pääasiassa näennäisen empaattisia ja keskittyivät surmattujen kohtaloon sekä heidän omaisiinsa. Pojat olivat enemmänkin kiinnostuneita ampujasta ja hänen persoonastaan. Kysyessäni oppilailta, tuntevatko he olonsa koulussa tapauksen johdosta turvattomammaksi, vastaukset olivat että: ”emmä oikein osaa sanoa”, ”ehkä vähän”. ”Eiköhän se ollu ihan yksittäistapaus, hullu jätkä” tai muuten hyvin ympäröityjä lauseita, joista ei paljastunut juurikaan turvattomuutta tai pelkoa. Kaiken kaikkiaan minulle jäi tunne, että oppilaiden järkytys Jokelan surmista oli jotenkin epäaito, kummallisen lainatun tai opitun tuntuinen. Tapahtumat eivät tuntuneet koskettavan oppilaita kovinkaan syvältä, eivätkä surmatyöt järkyttäneet erityisen paljon oppilaiden elämänpiiriä.

Jäin miettimään oppilaitteni huolten, pelkojen ja turvattomuuden aiheuttajia. Millaisessa maailmassa he kokevat elämänsä? Miten he kokevat itsensä? Mitä he arvostavat niin paljon, että voisivat tuntea pelkoa sen menettämisestä?

Tieteen tekeminen on jäänyt luokanopettajan työn ohessa vähemmälle, ollakseni rehellinen muutamia koulutustilaisuuksia lukuun ottamatta tieteellinen ajatteluni on ollut minimaalista. Kerratessani tieteen tekemisen periaatteita ja tieteellistä kirjallisuutta päädyin itselleni mielekkääseen tieteen filosofiaan, fenomenologiaan, tutkimukseni perustaksi. Fenomenologia antaa mahdollisuuksia itsenäiselle reflektoinnille ja dialogille niin itseni kanssa kuin myös tutkimusjoukkoni oppilaiden kanssa. Päädyin laadullisen, kvalitatiivisen, tutkimuksen työtavoista toimintatutkimukseen, koska se parhaiten palvelee tämän tutkimuksen prosesseja. Toimintatutkimus on arkielämään liittyvää tieteellistä toimintaa, sekä se toimii myös ammatillisena oppimisprosessina (Syrjälä & Ahonen & Syrjäläinen & Saari 1994, 31).

2 INHIMILLINEN KOKEMUS TUTKIMUKSEN KOHTEENA

Tiedonhankinta tutkimuksen avulla on tieteen tekemistä. Tutkijan ajattelun on noudatettava tiettyjä yleisiä periaatteita ja tutkimuksen on oltava jonkun yleisesti hyväksytyyn menetelmän ohjaamaa, jotta se olisi tieteellistä ja hyväksyttyä tiedeyhteisössä. Kullakin erityistieteellä on omat menetelmät, metodinsa, jolla tiedonhankintaa suorittaa. (Haaparanta, L. & Niiniluoto, I. 1998, 11).

Tutkimuksen elämyksellisestä aiheesta johtuen tutkimuksen metodisena viitekehyksenä on suurelta osin fenomenologinen filosofinen suuntaus. Sen filosofian mukaan kaikilla intentionaalisilla akteilla ei ole olemassa olevaa kohdetta, mutta silti niillä on ”tarkoite” tai ”noema”. Noemoja koskevaa tietoa voidaan saavuttaa fenomenologisilla menetelmillä. Fenomenologia on puolestaan luonut perustan eksistentialismille, jossa tarkastellaan ihmisen olemassaoloon liittyviä kysymyksiä. Fenomenologialla on yhtymäkohtia myös hermeneutiikkaan, jonka filosofiaan kuuluu tutkimuskohteen eläytyvä ymmärtäminen (Niiniluoto 1999, 54).

Judén-Tupakka näkee fenomenologisen tutkimuksen sopivan sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, joita on tutkittu vähän, sekä dynaamisten ja prosessinomaisten ilmiöiden tutkimiseen, joita on ajallisesti vaikea staattisesti pysäyttää. Lisäksi myös fenomenologiset menetelmät sopivat sellaisten ilmiöiden tutkimiseen, joissa tarjolla oleva tieto osoittautuu vahvasti esioletusten värittämää tai niin sanottua hiljaista tietoa. (Judén-Tupakka 2007, 65)

Tieteen teko on olemukseltaan objektiivista. Tiedon hankinnan objektiivisuus tarkoittaa, että jollakin tieteellisellä menetelmällä hankittu tieto tutkimuskohteesta syntyy tutkijan ja tutkimuskohteen vuorovaikutuksen tuloksena. Tiedon lähteenä tulee olla tutkimuskohteesta saatava kokemus ei opinkappaleet, auktoriteetti eikä intuitio. Objektiivisuus edellyttää myös, että saadun tiedon laadusta myös tutkijayhteisö voi olla yhtä mieltä (Haaparanta & Niiniluoto 1998, 14).

Humanistisen tieteen tekeminen on luonteeltaan dialogista. Dialogisuus on toisen ihmisen ja todellisuuden tulkintaa; ei ole olemassa totuutta ilman suhdetta toiseuteen ja todellisuuteen. Toisaalta myös dialogisen ajattelun lähtökohtana on, että ihmisen on kohdattava ensin itsensä voidakseen käydä dialogia. Dialoginen pyrkimys tietoon tuo osapuolten välille jotain ylimääräistä, jota keskustelijat eivät voisi löytää yksin. (Hankamäki 2003, 160-161).

Tieteen tekeminen on aina myös eettistä toimintaa. Tutkija tekee oman harkintansa mukaan eettisiä ratkaisuja ja joutuu kysymään itseltään, millaista on hyvä tutkimus ja normit hyvälle tutkimukselle. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on löytää totuudellisuutta tutkimuskohteesta suhteessa tutkimusjoukkoon. Minulla ei ole tutkijana velvoitteita toisille osapuolille, joten tutkimuksen tekeminen on puolueetonta. Tutkimusta on tarkoitus tehdä hyväksytyjen tieteellisten metodien ja normien puitteissa. Oma moraalini tietysti ohjaa tutkimuksen tekemisen ratkaisuja, mutta tutkimuksessa tekemäni ratkaisut ja moraalinen veloitteeni on alisteinen tieteellisen yhteisön asettamille normeille tiedonhankinnalle.

Tämän tutkimuksen moraaliperustaksi käy Immanuel Kantin kuuluisa kategorinen imperatiivi: ”Toimi vain sen säännön mukaan, jonka voit myös tahtoa olevan yleinen laki”. Kant piti tärkeänä myös periaatetta, että ihmistä tulee kohdella aina päämääränä sinänsä, ei koskaan välineenä.

2.1 FENOMENOLOGIA

Fenomenologia on Edmund Husserlin (1859-1938) alulle saattama filosofinen suuntaus, jossa tutkittavaa asiaa ei pyritä selittämään tietoisuuden ilmiönä vaan ainoastaan kuvailemaan sen ilmenemistä. Fenomenologian tunnuslauseena oli ”Asioihin itseensä”. Suuntauksen tarkoituksena on lähteä liikkeelle asioista ja ongelmista itsestään ei jo olemassa olevista filosofioista. Husserl pyrki kehittämään tietoisuuden filosofiaa, jonka lähtökohdaksi hän otti intentionaalisuuden käsitteen. Husserlille intentionaalisuus on tietoisuutta jostakin ja että tietoisuudella on aina kohde, joka on tietoisuudessa läsnä merkityksenä. Tietoisuus on aina sidottuna kohteeseensa. (Himanka 1995, Hankamäki 2003).

Husserlin fenomenologiselle tieteen tekemiselle on erityisen tärkeä elämismaailman käsite. Elämismaailma edeltää teoriaa ja teoria on aina elämismaailmalle alisteinen. (Saarinen 2002, 255). Tätä Husserlin johtoajatusta yritän tutkimuksessani toteuttaa; henkilökohtainen ja tutkimusjoukon elämismaailma ohjaa tutkimuksen tekemiseni toimintoja.

Fenomenologiselle suuntaukselle on ominaista, että se tulkitsee itseään jatkuvasti uudelleen, joten on mahdotonta sanoa, mitä suuntaukseen kuuluu ja mitä ei. Lisäksi vielä; fenomenologiaa on vaikea rajata, koska se on sisäisesti niin monimuotoista. Ja, että sille on ominaisempaa tietynlainen filosofinen ote kuin mitkään erilliset teesit (Saarinen 2002, 218).

Saarinen jatkaa Herbert Spiegelbergin sanoin: *fenomenologia on melkein surullisen kuuluisa siitä, että on vaikea sanoa, mitä se oikeastaan on* (Saarinen 2002).

En tutkimuksessani yritäkään löytää yleispäteviä syitä tai yleistyksiä turvattomuuden tunteen aiheuttajiin. Enemminkin yritän ymmärtää 6.-luokkalaisten elämismaailmaa epävarmuuksien kohtaamisessa. Sekä vielä kehittää fenomenologista ajatteluaani ilmiöstä. Ymmärtäen kuitenkin, Heideggerin ajatusta mukaillen, että useita ulottuvuuksia, kysymyksiä ja vastauksia ilmiöstä jää ajatteluni ulottumattomiin (Rée 1998 14-17).

Fenomenologinen tutkimuksen pyrkimyksenä on tehdä kokonaisvaltaista kuvausta ilmiöstä. Siinä tavoitellaan elävää ja todenmakuista kuvausta todellisuudesta sekä pyritään aitouteen tutkimukseen osallistuvien suhteen. Koska tutkimukseen osallistuvat lapset ovat minulle tuttuja vuosien ajalta, on tutkimusotteeni mahdollista olla kokonaisvaltaista. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara. 2002, 156-157). Uskon voivani nähdä tutkittavasta ilmiöstä aitoja ilmiöitä ja erottaa mahdolliset epäaidot äänet ts. erottaa jos lapsi ei pysy totuudessa. Tämä mahdollistaa myös sen, että voin mennä tutkijana syvemmälle tutkittavaan ilmiöön. Varto kehottaa tutkijaa rohkeasti menemään syvemmälle ja yrittää löytää merkityksiä ja rakenteita, joita mahdollisesti löytyy tulosten erittelyvaiheessa ja näiden perusteella selventää epäselväksi jääneitä kohtia ilmiöstä. (Varto 1992, 87-89). Keskeistä fenomenologiselle tutkimukselle on myös, että tutkijalla ja tutkittavalla on läheinen ja intensiivinen vuorovaikutus ja suhde. Mitä intensiivisemmäksi tämä suhde muotoutuu, sitä luotettavampia tulkintoja voi tutkittavasta ilmiöstä tehdä (Syrjälä ym. 1994).

2.2 EKSISTENTIALISMI

Husserlin Fenomenologia muodostaa filosofisen perustan Martin Heideggerin (1889-1976) ja Jean-Paul Sartren (s.1905) eksistentialismille. Eksistentialistisessa filosofiassa tarkastellaan ihmisen olemassaoloon liittyviä teemoja, kuten ahdistuksen, huolen, pelon, syyllisyyden ja kuoleman teemoja (Niiniluoto 1999, 55). Nämä eksistentialismille tyypilliset teemat ovat tämän tutkimuksen aiheita, eli eksistentialismilta ei voi välttyä, eikä ole tarkoituskaan.

Fenomenologiaa ja eksistentialismia kiehtoo subjektiivisuus. Kiinnostus subjektiivisuuteen liittyy nämä suuntaukset yhteen. Husserlille subjektiivisuus oli ”ihmeiden ihme” siis keskeinen

tutkimuskohde kuten myös eksistentialismille, jonka lähtökohtana on yksityisen ihmisen yksityinen oleminen, hänen subjektiivisesti koettu tietoisuutensa. (Saarinen 2002, 237). Heideggerin filosofian perustana on maailmassa ja ajassa oleminen. Maailma näyttäytyy ihmiselle käsillä-olevana, välineistönä toiminnoilleen. Ihminen tekee ympäröivää, tässä hetkessä, olevaa maailmaansa ja maailma tekee ihmistä. Maailma, aika ja ihminen ovat yhtä. (Rée 1998, Hankamäki 2003).

Turusen mukaan eksistentialismin subjektiivisuuteen kuuluu: mitä ihminen on ja myös mitä ihmisen on mahdollista olla. Lisäksi ihmisolemukseen kuuluu kaksi muutakin eksistentiaalista tarvetta: jäsentymisen ja liittyminen. Jäsentymiseen kuuluu tieto ja tietäminen. Tieto luo turvallisuutta. Liittyminen on pääasiassa tunteita, kuinka on liittynyt maailmaan. Liittymiseen kuuluvia käsitteitä ja tunteita ovat myötätunto, tunteella ymmärtäminen, yhteyden tunteminen ja kosketus. (Turunen 1999, 120-121).

2.3 HERMENEUTIikka

Hermeneutiikan juuret ovat Raamatun tekstien tulkintaopissa. 1800-luvun saksassa humanistisen- ja yhteiskuntatieteen tutkimus nousi luonnontieteiden tutkimuksen rinnalle. Tunnettuja hermeneutikkoja ovat filosofi Wilhelm Dilthey (1833-1911) ja sosiologi Emile Durkheim (1858-1917). Hermeneutiikka muodostaa tärkeän teeman myös Heideggerin eksistentialistisessa filosofiassa, jossa varsinkin Hans-Georg Gadamerin (s.1900) nk. uushermeneutiikka on tärkeällä sijalla. (Niiniluoto 1999, 56)

Gadamerin mukaan ei kuitenkaan ole olemassa varsinaista tulkinnan metodia. Hänen mielestään tutkijalla on olemassa ennakkokäsitys eli ”esiymmärrys”, joka ohjaa tutkimuksen etenemistä. Gadamer näkee, että tutkijan rooli on tutkimuksen tekemisessä yhtä painava kuin tutkimuskohteen rooli. Näin ollen hänen mielestään tutkimuksen objektiivisuus ei ole ainakaan tavoitteellista, koska tulkintaa voi tehdä vain tutkija yhteydessä tutkimuskohteeseen ja millaisia merkityksiä tutkija antaa havainnoilleen (Haaparanta & Niiniluoto 1998, 66). Minun tulee tutkijana siis ymmärtää olevani myös tutkimuskohde. Tämä havainto toisaalta tekee tutkimuksen tekemisen entistä mielenkiintoisemmaksi mutta myös haastavammaksi prosessiksi. Koska tutkimuskohteeni tutkimusjoukko on minulle ennalta tuttu, on esiymmärryksenäni laatukin suurempi, mikä ohjaa toimiani. Tieteellisen objektisuuden tavoittamiseksi minun tulee tämä tiedostaa ja hyväksyä ja myös antaa tutkijayhteisölle tiettäväksi.

Tämä tutkimus edellyttää tutkijaltaan, minulta, ilmiöiden kuvailua, mutta myös toisinaan tulkintaa. Kun fenomenologia on ilmiöiden kuvailua niin tulkittaessa ilmiöitä toimitaan hermeneuttisen filosofian mukaan. Fenomenologialle tärkeitä ovat maailman ja mielen tuottamat merkityssuhteet ja ilmiöt sellaisenaan, hermeneutiikalle nämä ovat väline sosiaalisille tulkinnoille. Fenomenologia tutkii yksilöllisiä merkityksiä, hermeneutiikka sosiaalisia. (Perttula 1995, 54). Hermeneutiikka etsii ymmärrystä siitä, mitä tapahtuu ihmisen ymmärtämisen prosesseissa, sen keskeisenä ideana on siis merkityksien etsiminen (Hankamäki 2003, 160). Judén-Tupakka sanoo hermeneutiikan keskeisiä käsitteitä olevan ymmärtäminen ja tulkinta ja että hermeneuttinen ymmärrys muodostuu esiymmärryksen perustalle. Ymmärtäminen on tulkintaa, joka etenee kielen ilmaisusta sosiaaliseen todellisuuteen. Selittäminen taas on ilmiöiden merkityksien oivaltamista. (Judén-Tupakka 2007).

2.4 SOSIOLOGIASTA

Tämä tutkimus on pohjavireeltään sosiologinen. Fenomenologia, hermeneutiikka eksistentialismi ovat enemmänkin tutkimuksen sosiologisen teorian selventäjän asemassa tai oikeastaan auttamassa tekemään tutkimuksesta sosiologisen tieteenkäsityksen mukaista. Fenomenologia, hermeneutiikka ja eksistentialismi ovat yksilökeskeisiä, kiinnostuneita subjektiivisista kokemuksista ja ilmiöistä. Sosiologia taas on kiinnostunut ihmisten, siis yksilöiden, välisistä suhteista.

Sosiologian erottaa muista tieteenhaaroista ja antaa sosiologialle omanlaisensa leiman sen taipumus pitää ihmisen tekoja laajempien muodostumien rakenneosasina, jota pitää koossa keskinäinen riippuvuuden verkosto. Keskeisenä kysymyksenä sosiologialle on: mitä merkitystä on sillä, että tekivät ihmiset mitä tahansa, he ovat kuitenkin riippuvaisia toisista ihmisistä?

”Sosiologia on tapa ajatella ihmisten luomaa maailmaa”.

Sosiologisessa ajattelussa erityisen roolin saa niin sanottu ”arkijärki”. Arkijärkeä voisi kutsua järjestämättömäksi, epäsystemaattiseksi, epämääräiseksi ja häilyväksi tiedoksi, jonka perusteella luovimme elämäntilanteissamme. Eläkkeeseen toisten ihmisten joukossa ihminen tarvitsee paljon tietoa, tuota tietoa kutsutaan arkijärjeksi. Sosiologinen tieto on jo olemassa, se on mukana ihmisen arjessa ja arkiajattelussa, ennen kuin sille annetaan sosiologinen merkitys. Sosiologia ei voi löytää

täysin puhtaita, uusia merkityksiä. Tai näin käy ainakin erittäin harvoin, eikä se ole sosiologian tarkoituskaan. (Baumann 1997, 14 - 18).

Tälle tutkimukselle tärkeä sosiologian termi on sosialisatio. Se tarkoittaa, kuinka lapset ja nuoret, siis alle täysi-ikäiset, sisäistävät vallitsevan yhteiskunnan arvot, normit ja hyväksytyt käyttäytymistavat. Sosialisatioprosessissa lapsi ja nuori oppii ne tarvittavat tiedot ja taidot, joita yhteiskunnassa tarvitaan.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Pertti Alasuutarin mukaan empiirisessä tieteellisessä tutkimuksessa tehdään havaintoja, eikä näitä havaintoja tule pitää varsinaisina ”tuloksina” - asioita ei tule ottaa sellaisena kuin ne näyttävät. Havainnot ovat johtolankoja, joita jollakin tavalla tulkitsemalla pyritään pääsemään havaintojen taakse. (Alasuutari 1993, 60) .

Opettajan työssä havaintojen tekeminen on osa työnkuvaa. Opettaja tekee havaintoja päivittäin erilaisista koulutyöhön liittyvistä asioista. Alasuutarin käyttämä ’johtolanka’-sana on erittäin kuvaava. Työssään keräämistä ’johtolangoista’ opettaja usein tiedostamattaankin suunnittelee päivän kulkua. Opetussuunnitelman perusteet tuskin ovat ensimmäisenä mielessä, kun opettaja suunnittelee esimerkiksi luokkaretkeä. Luultavammin luokan ryhädynamiikasta tehdyt havainnot, sekä muut johtolangat siitä, kuinka retken saisi ongelmitta suoritettua, on opettajalla päällimmäisenä mielessä. Jokainen luokka on erilainen, jokainen oppilas on erilainen, joten yleistettävää mallia luokkaretken onnistumiselle ei voi antaa. Opettaja voi sen itse parhaiten johtolangoistaan kerätä. Opettaja on siis jatkuvassa tutkimustyössä. Tämä tutkimus on osaltaan tuota työtä. Tällä kertaa tutkimus on tiedostettua ja suunnitelmallista, mutta johtolankojen keräilystä on kuitenkin kyse.

Johtolankojen keräämiseen on tieteellä metodeja, menetelmiä. Tämän tutkimuksen menetelmänä on tapaustutkimus. Tapaustutkimus sopii tutkimuksen edellä johdatellun tieteenfilosofisen kehyksen raameihin. Tapaustutkimusta voi tehdä monilla tavoin ja monista erilaisista näkökulmista, itse valitsin tapaustutkimukseni havaintojen tekotavoiksi: kyselylomakkeen, haastattelun sekä eläytymismenetelmän. Nämä kaikki tuovat tutkimukseen jotain omaa mutta myös tukevat toisiaan.

Alasuutari määrittelee metodin seuraavasti: ” *Metodi koostuu niistä käytännöistä ja operaatioista, joiden avulla tutkija tuottaa havaintoja, sekä niistä säännöistä joiden mukaan näitä havaintoja voi edelleen tulkita, niin että voidaan arvioida niiden merkitystä johtolankoina*” (Alasuutari 1993, 64).

Tutkimuksessa havaintoja tarkastellaan johtolankoina, jotka ovat alisteisia tietylle ekplisiittisesti määritellylle näkökulmalle. Tätä näkökulmaa kutsutaan teoreettiseksi viitekehykseksi. (Alasuutari, 1993, 61). Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys on nuoruuden kokeminen postmodernissa yhteiskunnassa. Tutkimuskysymykset ovat:

- Mikä aiheuttaa huolta, pelkoa ja turvattomuutta tutkimusjoukkoni yksilöissä?
 - Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden arvomaailma?
 - Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden maailmankuva?
 - Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden minäkuva?

3.1 TUTKIMUKSEN KOHDE JA KOHDEJOUKKO

Kokemukseni luokkani reagoinnista Jokelan tapahtumiin antoi tälle tutkimukselle kohteen. Tarkoituksena on fenomenologisen periaatteen mukaisesti kuvailla ja hermeneuttisesti ymmärtämällä tulkita, millaiset asiat aiheuttavat 6.-luokkalaiset huolta, turvattomuuden tunnetta sekä myös pelkoa. Tutkimuksen kohde on siis eksistentiaaliset tunteet ja elämykset. Näitä kokemuksia kartoittaessa tulen käsittelemään myös kohdejoukon yksilöiden minäkuva, minuutta, heidän käsitystä ympäröivästä maailmasta sekä heidän arvostuksiaan ja arvojaan. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä on nuori postmodernissa yhteiskunnassa.

Jäsennän pelko- ja huolenaiheet kolmeen osaan: minästä itsestä koettuihin ts. omaan minuuteen kohdistuviin elämyksiin, kokijan mikromaailmaan kohdistuviin elämyksiin, siis kokijan lähipiiri sekä lähimmäiset ja kolmanneksi makromaailman, yhteiskunnan tuottamat huolenaiheet esim. terrorismi ja ilmastonmuutos. Itse tutkittavan kohteen; pelon, huolen, turvattomuuden kokemisen käsittelen irrationaalisten tunteiden ilmentymisen avulla ja suhteessa postmoderniin maailmaan.

Tutkimuksen kohdejoukkona on oma luokkani, espoolaisen alakoulun 6.-luokka. Luokallani on 29 oppilasta, 14 poikaa ja 15 tyttöä. Olen toiminut tämän luokan luokanopettajana kolmannesta luokasta lähtien. Tunnen siis tutkimuksen kohdejoukon yksilöt varsin hyvin, mikä on tutkimuksen kannalta enimmäkseen eduksi, mutta voi myös olla haitaksi, jos kadotan objektisuuteni ja annan ennakkokäsitysteni häiritä tutkimuksen tekemistä ja havaintojen ja päätelmien muotoutumista. Luokkani on ryhmänä varsin homogeeninen: tavallisten suomalaisten keskiluokkaisten perheiden lapsia. Luokallani on 3 Viron kansalaista, yksi kurdityttö, joka on asunut suomessa 4-vuotiaasta lähtien sekä yksi romanipoika. En kuitenkaan erottele näitä oppilaita tutkimuksessani, koska en koe heidän poikkeavan tutkimusjoukostani oleellisesti. Jos jotain havaintoja näiden oppilaiden osalta

teen, tuon ne tietysti julki. Vaikka sanonkin luokan olevan tavallinen ja homogeeninen, en sillä tarkoita, että tutkimuksesta saamani havainnot olisivat välttämättä yleistettävissä.

3.2 TAPAUSTUTKIMUS

Valitsin tutkimusmenetelmäksi tapaustutkimuksen, koska sen avulla pääsen monipuolisesti tutkimuskohteeni sisälle. Tapaustutkimuksella voidaan tutkia ja tarkastella tietyissä ympäristöissä toimivien yksityisten ihmisten tai ihmisryhmien arkielämän eri ulottuvuuksia ja tapahtumia. Se on kokonaisvaltaista ja systemaattista kuvausta ilmiön laadusta, sekä elävää ja yksityiskohtaista todellisuuden lähikuvausta ja tulkintaa. Ilmiöitä tutkitaan luonnollisessa ympäristössään, eikä siihen kuulu keinotekoisia järjestelyjä eikä pakotteita. (Syrjälä ym. 1994, 10-13).

Kvalitatiivinen tapaustutkimus kohdistuu tutkimukseen prosessina. Tarkoituksena ei ole oivaltaa niinkään uutta tai todentaa aikaisempien tutkimusten tuloksia. Tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään; tutkijan ja tutkittavien roolit eivät ole selvästi erotettavissa toisistaan. Tästä seuraa, että tutkimus ja tiedonhankinta on arvosidonnaista, joka tarkoittaa, että tutkija on prosessissa mukana koko persoonallisuudellaan, jolloin hänen arvomaailmansa on yhteydessä niihin merkityksiin, jonka hän muodostaa tutkittavasta ilmiöstä. (Syrjälä ym. 1994, 14-15). Vrt. Gadamerin luonnehdinta hermeneutiikan olemuksesta.

Tapaustutkimuksessa tavoitteet ja toteutus vaihtelevat. Mahdollista on myös käyttää kvantitatiivisia menetelmiä. Yhteistä on monipuolisilla ja monilla eri tavoilla hankittujen tietojen koonti tutkittavasta kohteesta (Syrjälä ym. 1994, 10). Käytän tutkimuksessani kolmea tapaa tiedonhankinnassa. Aloitan kysymyskaavakkeella (liite 1), jonka tarkoituksena on kartoittaa tutkimuskohteeni ilmiöitä. Käsittelen kaavakkeen tuloksia näennäisen kvantitatiivisesti, jonka avulla suoritan analyysivaiheen luokittelua teemoihin. Päättävänä tarkoituksena on havainnoida ja luonnehtia tuloksia kvalitatiivisella, fenomenologis-hermeneuttisella otteella. Seuraavaksi suoritan teemahaastattelun, jonka tarkoituksena on päästä syvemmälle ilmiön sisälle. Käytän teemahaastattelun pohjana kysymyskaavakkeen tuloksia. Kolmantena ja viimeisenä metodina on kirjoitelman tekeminen, joka pohjautuu eläytymismenetelmälle. Tämän tarkoituksena on vielä selventää edellisten metodien tuloksia, mahdollisesti löytää vielä jotain uutta sekä myös tuoda uusia näkökulmia tulosten analysointiin.

Valitsin tapaustutkimuksen myös siitäkin syystä, että se on teoriataustoja yhdistelevää tutkimusta. Teorioita ja menetelmiä voidaan valita eri yhteyksistä kuten myös kokemuksia tutkimuksen teosta (Syrjälä ym. 1994, 13). Teoriataustaa tutkimukselle olen hakenut psykologiasta, sosiologiasta, kasvatustieteestä sekä filosofiasta. Yhteistä näille on nuoruus ja nuoruuden olemus ja kokemukset.

3.2.1 HAASTATTELU

Kyselylomakkeella saatu tieto tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä on tälle tutkimukselle suuntaa antavaa. Lomakkeen vastauksista koottu kvantitatiivinen ja kvalitatiivisesti kuvailtu aineisto antaa tutkimukselle tietyn pohjavireen, jonka perusteella vien tutkimusta eteenpäin ja yritän päästä annettujen vastausten taakse. Lomakkeen vastauksista puuttuu kvalitatiiviselle tutkimukselle ominainen intersubjektivisuus. Kvalitatiivisen tutkimuksen prosessissa on mukana myös tutkija ja hänen tietoisuutensa, joka heijastuu tapaan, jolla tutkija tulkitsee toista ihmistä. (Syrjälä ym. 1994, 136). Vuorovaikutus tutkimusjoukon kanssa antaa minulle tutkijana mahdollisuuden nähdä annettujen vastausten taakse eli ilmiön perimmäisiin syihin, esimerkiksi miksi ystävän menettäminen oli peloista merkittävin kysymyslomakkeen mukaan. Tämä onnistuu parhaiten suoraan kysymällä eli keskustelemalla tutkimusjoukon henkilöiden kanssa. Sekä myös, miten minä itse, fenomenologisen ja hermeneuttisen periaatteen mukaan, annan merkityksiä keskustelun aikana sekä sen jälkeisessä analyysissä.

Hirsjärvi ja Hurme pitävät ryhmähaastattelua oivallisena tutkimusmetodina, kun halutaan saada tietoa pienoiskulttuurien merkitysrakenteista tai sosiaalisesta ympäristöstä. Haastattelun äänenä on kollektiivisubjekti, ryhmä ja sen edustama kulttuuri ei niinkään yksittäinen puhuja (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61).

Kvalitatiivisia haastattelumuotoja ovat syvähaastattelu ja puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu. Päädyin teemahaastatteluun, koska sen avulla saan hyvin esille tutkittavaan ilmiöön kuuluvia merkityksiä sekä haastateltavien mielipiteitä, mutta voin myös tarpeen mukaan kontrolloida ja ohjailla haastattelun kulkua. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara. 2007, 160).

Pyysin vapaaehtoisia oppilaita osallistumaan haastatteluun. Oppilaat olivat tietoisia haastattelun aiheesta, joten osallistumisen vapaaehtoisuus oli olennaista. Osa oppilaista koki jo aiheen itsessään ahdistavaksi, eikä keskustelu avoimesti omista peloista ja huolista tuntunut sopivalta. Kolme tyttöä

ja 6 poikaa halusi ottaa osaa haastatteluun. Keskustelu käytiin koulun atk-luokassa, joka oli suljettu tila. Olin suunnitellut haastattelurungon, mutta olin myös valmistautunut ”elämään tilanteessa”, joten haastattelurunko oli viitteellinen. Haastattelutilanne vaatii haastattelijaa olemaan aktiivinen kuuntelija, joka paneutuu haastateltaviinsa sekä heidän puheeseensa ja tekee seuraavat kysymyksensä pikemminkin haastattelun antamien johtolankojen perusteella kuin ennalta suunnittelemansa rungon puitteissa (Syrjälä ym. 1994, 136-137).

Haastattelussa oli tarkoitus ottaa selvää seuraavista asioista:

- Miten oppilaat ymmärtävät pelon, huolen ja turvattomuuden käsitteet sekä niiden erot
- Millaisia huolia ja pelkoja oppilaat ovat kokeneet viime aikoina
- Kuinka turvallisiksi tai turvattomaksi he kokevat itsensä koulussa, kotona, ulkona esim. ostoskeskuksessa
- Millaisissa paikoissa he kokevat tai voisivat kuvitella kokevansa pelkoa ja turvattomuutta
- Miten oppilaat käyttäytyvät kun he tuntevat pelkoa
- Kuinka usein oppilaat tuntevat huolta tai pelkoa ja onko näiden tunteiden määrä kasvanut verrattuna viime vuoteen
- Kuinka huolissaan oppilaat ovat omasta elämästään ja elämänpiirinsä asioista sekä itsestään
- Kuinka huolissaan oppilaat ovat omasta tulevaisuudestaan
- Millaisia pelkoja ja huolia maailman tila aiheuttaa (ilmastonmuutos, terrorismi)
- Kysymyslomakkeesta esille nousevat asiat: perheen ja ystävän merkitys ja ilmaston muutoksen aiheuttamat ajatukset
- Jokelan tapaukseen liittyvät pelot ja turvattomuuden tunteet

3.2.2 ELÄYTYMISMENETELMÄ

Kolmantena menetelmänä tutkimuksessa käytetään eläytymismenetelmään pohjautuvaa kirjoitustehtävää. Tehtävän suorittajalle annetaan kehyskertomukseksi kutsuttu orientaatio, jonka tuomien ajatusten pohjalta hän kirjoittaa pienen tarinan. Tarinoiden ei tarvitse olla välttämättä todenmukaisia vaan mahdollisia tarinoita, jotka voisivat toteutua. Keskeinen ajatus eläytymismenetelmälle on variointi: Samasta kehyskertomuksesta on ainakin kaksi versiota, jotka poikkeavat jonkin keskeisen elementin suhteen. Analysointivaiheessa yritetään selvittää variaation vaikutuksia tarinaan. Syntyneitä tarinoita vertaillaan rinnakkain ja tutkitaan poikkeavan elementin synnyttämiä eroja (Eskola 1998, 59 - 60).

Eläytymismenetelmä pohjautuu esimerkillisesti Heideggerin eksistentiaaliselle filosofialle. Menetelmän tavoitteena on löytää sellainen lähtökohta, jossa tutkija ei pakota todellisuutta johonkin ennalta tiedettyyn kohtaan vaan antaa totuuden paljastua omana itsenään (Lehtovaara 1994, 4).

Tutkimuksessani eläytymismenetelmän tarkoituksena on antaa vielä lisää aineistoa tai ainakin selventää kahden edellisen metodin antamaa tietoa. Tietysti myös uuden näkökulmat aiheeseen ovat tervetulleita. Lisäksi metodi vaikuttaa erittäin mielenkiintoiselta tavalta tehdä tutkimusta ja se myös herättää uteliaisuutta.

Luokkani on jaettu kahteen ryhmään kielivalintojen perusteella, joten eläytymismenetelmän variaatioryhmät olivat nämä kaksi. Toinen ryhmä kirjoitti aamupäivällä ja toinen ryhmä lukujärjestyksen mukaan iltapäivällä.

Kehyskertomukseni ei ollut niinkään kertomus, vaan johdattelu kirjoitustehtävään. Ensimmäisellä variaatioryhmällä se meni näin: *Millainen olisi elämäsi paras päivä, jos se tapahtuisi huomenna. Kuvittele herääväsi aamuun ylihuomenna. Eilinen päivä oli ollut tähänastisen elämäsi paras päivä. Kirjoita ja kuvaile parasta päivääsi, millaiset asiat tekivät eilisestä elämäsi parhaan päivän.*

Iltapäivän variaatioryhmä sai seuraavanlaisen johdattelun kirjoitustehtävään: *Millainen olisi elämäsi kamalin päivä, jos se tapahtuisi huomenna. Kuvittele herääväsi aamuun ylihuomenna. Eilinen päivä oli ollut tähänastisen elämäsi kamalin päivä. Kirjoita ja kuvaile kamalaa päivääsi, millaiset asiat tekivät eilisestä elämäsi kamalimman päivän.*

Pyysin vastaajia lisäksi kertomuksensa loppuun kirjoittamaan, kuinka mahdollinen juuri kuvailtu paras/kamalin päivä olisi. Tämän tarkoituksena oli selventää, kuinka realistisena he kuvailujaan pitivät.

Poikkeava elementti kehyskertomuksessa oli siis todella selkeä. Yhtenä tarkoituksena tällä paras/kamalin (positiivinen/negatiivinen) adjektiiviparilla oli löytää mahdollisia yhtäläisyyksiä vastaajien arvokkaina pitämien asioiden ja pelkoja aiheuttavien asioiden välillä. Varsinkin kun sama kirjoittaja ei kirjoittanut sekä parhaasta että kamalimmasta päivästä. Löytyisikö kohdejoukosta jotain yleisemmällä tasolla olevaa syytä huoliin ja pelkoihin, eikä vain henkilökohtaisia syitä?

4 NUOREN ELÄMÄNKATSOMUS JA POSTMODERNI MAAILMA

Aloitin opettajan työni nykyisen luokkani (tutkimusjoukon) kanssa vuonna 2004. Olin ollut tuota ennen 6.-luokan opettajana Helsingissä, joten saamani pienet 3.-luokkalaiset tuntuivat kovin pieniltä ja säyseiltä ”isoihin” kuudesluokkalaisiin verrattuna. Vauhtia luokastani löytyi jo tuolloin, tosin ylimääräisen vauhdin taltuttaminen kävi helpommin kuin nykyään. Kolmasluokkalaiset harvoin kyseenalaistivat toimiani, saati väittivät vastaan. Tilanne on toinen nykyään, keväällä 2008. Oppilaiden tietoisuus oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan on kasvanut. He myös helpommin huomaavat opettajan (auktoriteettien) kulloisenkin mielentilan ja vireystason ja käyttäytyvät sen mukaisesti. Lapset ovat omaksuneet uusia käyttäytymisstrategioita sekä selkeämmin säätelemään kognitiivisia emootioitaan. Toki edellä mainituissa toimissa usein paistaa vielä läpi lapsen itsekkäät päämäärät.

Nykyään puhutaan paljon tunneälykkyydestä ts. tunneälystä. Golemanin mukaan tunneäly voidaan jakaa viiteen osa-alueeseen: (1) tietoisuus omista tunteista, (2) tunteiden hallinta, (3) itsensä motivoiminen, eli kyky ohjailla tunteitaan päämäärätietoisesti, (4) toisten ihmisten tunteiden tunnistaminen eli empatia sekä (5) ihmissuhteiden hallinta, jossa ihminen kykenee hallitsemaan toisen ihmisen tunteita. (Pulkkinen 1996, 33). Tunneälyltään kuudesluokkalaiset ovat kehittyneet huomasti kolmannen luokan tasostaan. Vaikkakin kohdat 4 ja 5 ovat vielä alkutekijöissään tai vasta kehitymässä. Oppilaiden välillä on tietysti myös suuria eroja. Yleistäen voi sanoa, että tytöt ovat tässä kehitysvaiheessa poikia edellä tunteiden hallinnassa ja tunneällyn eri osa-alueissa. Edelleen yleistäen olen samaa mieltä antropologi Mathias Wais’in kanssa siitä, että 12-vuotiaana lapsuus päättyy ja lapsesta kehittyä nuori. Wais toteaa vielä, että 12-vuotias katselee jo haikeasti taaksepäin lapsuuteen ja tuntee uuden aikakauden alkaneen elämässään (Wais 2005, 91).

Fenomenologiseen filosofiaan kuuluu termi elämismaailma (lebenswelt). Sen mukaan ihmisen, siis myös nuoren, elämä koostuu monista osasista jotka rakentavat nuoren elämismaailman. Sen mukaan elämä koostuu sosiaalisen toiminnan rakenteista, sen toimintaehdoista ja säännönlaisuuksista sekä vuorovaikutuksesta ihmisten kesken. Nuoren elämässä tätä vuorovaikutusta edustaa: perhe, kaverisuhteet sekä vapaa-ajan käytön paikka ja tila. Tämä näkyy erittäin selvästi myös tässä tutkimuksessa. Kuudesluokkalaisen elämismaailma ja sen tuomat arvostukset ovat kiinteästi kiinni nuoren perheessä ja kaverisuhteissa. Perhe ja ystävät nousivat

selkeästi tärkeimmäksi elämän peruspilareiksi. Näiden menettäminen oli nuoren huolenaiheena suurimpia ja monet kokivat, että ilman perhettä ja ystäviä ei olisi elämää.

Nuorisotutkijat näkevät nykynuoren elävän postmodernissa maailmassa. Sen ominaispiirteiksi katsotaan olevan järjestyksen ja yhdenmukaisuuden uhmaaminen. Tämä tarkoittaa esim. kulttuuriselta kannalta universaalien auktoriteettien puutetta, ihmisten välisten hierarkioiden tasoittumista, asioiden monitulkintaisuutta ja totuuden suhteellisuutta. Yhteiskunnassa sosiaaliset kollektiiviset yhteisöt esimerkiksi yhteiskunnan perusrakenteet: valtio, perhe, koulu ja työyhteisöt menettävät merkitystään. Tästä seuraa yksilötasolla yksilön irtautumista kollektiivien ohjauksesta, yksilöllistymistä, sisältäpäin ohjautuvuutta sekä lisääntyneinä mahdollisuuksina muuttaa identiteettiään. Lisäksi postmoderniin kuuluu myös elämänlaadun, esteettisten ja älyllisten ja inhimillisten arvojen korostaminen. Mutta myös narsismi, apatia, normittomuus, pessimismi ja sosiaalisen tyhjyyden kokeminen on osa postmodernia maailmaa. (Lähteenmaa & Siurala 1991, 7). Nuorta ei postmodernissa nähdä nautinnonhaluisina narsisteina ja ongelmallisina olosuhteiden uhreina tai kapinallisina yhteiskuntaa vastaan, vaan pikemminkin rajojaan etsivänä individualistina (Näre 1991, 15).

Nuorten elämää ja elämän muutoksia postmodernissa yhteiskunnassa kuvataan nykyään usein ns. elämänkulkuteorioissa (life course). Nuorten elämänsä kulussa pidetään tällöin keskeisenä nuoren ja hänen ympäristön vuorovaikutuksia, sekä muutoksia, joita ympäristöissä ja vuorovaikutuksissa eri aikaulottuvuuksilla tapahtuu. Aikaulottuvuudet ovat: elinaika, sosiaalinen aika ja historiallinen aika. Tutkitaan, miten yhteiskunta ja sen erilaiset ympäristöt eri aikoina vaikuttavat nuoren elämänsä kulkuun ja valintoihin, sekä miten yhteiskunta ja kulttuuriset ympäristöt ohjailevat nuoren elämää ja mikä osuus nuorella itsellään voi olla vaikuttaa oman elämänsä toimintoihin (Maljojoki 1991, 23).

Postmodernin nuoren elämässä yksilöllisyys ja yksilöllisten arvojen merkitys on kasvanut. Sosiaalisista ryhmistä kumpuava kollektiivinen identiteetti vähenee ja tilalle tulee pääasiassa television ja medioiden tuottama, kenelläkään rajoja asettamaton universaali identiteetti. Elämässä korostuu historiallisuuden ja jatkuvuuden asemesta yhä yleisemmin hetkellisyys, katkonaisuus ja epäjatkuvuus (Maljojoki 1991, 27).

Suomalainen postmoderni yhteiskunta on kehittymässä suuntaan, joka vaatii jäseniltään yhä monimuotoisimpia kykyjä mm. erotella fiktiota faktasta. Nuoret etsivät identiteettiään erilaisina

elämäntapakokeiluina. Yhä pirstonaiseemmaksi muuttuvassa todellisuudessa fiktio ja fakta lomittuvat tavalla, joka edellyttää nuorilta yhä suurempaa valppautta tunnistaa faktan ja fiktion, fantasian ja todellisuuden rajat (Näre 1992, 8).

Helena Helven tutkimusten mukaan nuorten maailmankuvat olivat jo 1980-luvulla pirstaleisia. Individualismi on lisääntynyt ja yleistynyt varsinkin nuorten keskuudessa. Länsimaissa ja myös Suomessa painotetaan nykyään enemmän yksilöllisiä arvoja kuin kollektiivisia arvoja. (Helve 2006, 92; Helve 2002).

Kemppisen mielestä nykynuori, postmoderni nuori on erikoinen, koska hän ei halua olla esillä, hän ei halua osallistua vaan hän haluaa kadota. Tämä on ristiriidassa yhteiskunnan vaatimuksista yksilöllisyyteen, jotta nuoria voitaisiin helpommin kontrolloida. Tästä syystä monet nuoret haluavat kadota, olla harmaata massaa. He haluavat suojautua. Katoaminen on merkityksen katoamista nuorelle. Katoamiselle on tärkeää, ettei kukaan tiedä, että olet kadonnut. (Kemppinen 1997, 24)

Tommi Hoikkala kirjoittaa, että nuoruus ja aikuisuus eivät riipu enää niinkään iästä. Nuoruuden ja aikuisuuden rajat ovat hämärtyneet. Nuoruus elämänvaiheena saattaa olla jopa katoamassa. Nuoret haluavat erottua omiksi ryhmikseen. Nuoruus voidaan käsittää symbolina, tulevaisuuden peilinä, johon vilkuillaan yhteiskunnallisen muutoksen aikoina. Toisaalta nuoret koetaan myös pelottaviksi, koska he asettavat kyseenalaiseksi aikaisempien sukupolvien teot. (Hoikkala 1989, 92).

4.1 NUORUUS ELÄMÄNKAARESSA

”Nuoruudella tarkoitetaan ihmiselämässä sitä kautta, joka sijoittuu lapsuuden ja aikuisuuden väliin. Lapsi ei kykene selviytymään ilman ulkopuolisten huolenpitoa ja tukea. Aikuiselta taas odotetaan, että hän yhteiskunnan normijärjestelmän puitteissa tekee itsenäisiä päätöksiä ja huolehtii vähintään itsestään. Nuoruus on elämänvaiheena suuri sosiaalinen murroskausi, joka merkitsee nuoren itsenäistymistä ja kasvamista yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Nuoruus ei ole yhtenäinen elämänvaihe, vaan siinä voidaan erottaa biologisten, psykologisten ja sosiologisten tunnusmerkkien perusteella monia selvästi toisistaan erottuvia jaksoja. Niinpä ei myöskään ole olemassa yleisesti hyväksyttyä käsitystä siitä, minkä ikäiset on katsottava kuuluviksi nuorisoon.” (Holopainen 1982,

1). Nykyään puhutaan lyhenevästä lapsuudesta ja että raja aikuisuuden ja lapsuuden välillä olisi katoamassa. Nären mielestä kyse on pikemminkin pitenevästä nuoruudesta (Näre 1991, 13).

Elämänkaariajattelun mukaan ihmisen kehitys voi jatkua koko elämän ajan. Tätä ajatusta käytetään varsinkin aikuis- ja jatkokoulutuksen perusteena. Itsestään selvempää on, että lapsuus ja nuoruus nähdään ihmisen kehityskaassa suurimpana vaikuttajana. Monet erehtyvät torjumaan elinikäisen kasvun ja kehityksen, ikään kuin lapsuus ja nuoruus tekisivät ihmisestä valmiin (Turunen 1996, 12).

Nuorena ihminen kasvaa ja muuttaa muotoaan, samalla hän kehittää ajatusmaailmaansa ja yksilöllisyyttään. Dunderfelt määrittelee kasvun ja kehityksen toisistaan erillisiksi prosesseiksi. Kasvu on jatkuvaa ja kumulatiivista, kasautuvaa kasvamista. Nuori kasvaa esim. pituutta, mutta samalla hänen henkisetkin ominaisuutensa kasvavat kuten esim. tieto, ymmärrys ja viisaus. Kehitys on vaihtelevampi ilmiö: se voi mennä eteenpäin, ylöspäin, pysähtyä tai jopa taantua. (Dunderfelt 1997, 19).

Nuoruuteen liittyy kehitystehtäviä, joiden onnistunut kohtaaminen ja läpivieminen mahdollistaa uuteen kehitystehtävään siirtymisen (Dunderfelt 1997, 94). Kehitystehtävät ovat nuoren ympäristön haasteita ja vaatimuksia, jotka muuttuvat nuoren suorittaessaan kehitystehtäviään, eli kasvaessaan. Nuoren tulee onnistuneesti käydä nämä kehitystehtävät läpi, jotta hän voi tuntea olonsa onnistuneeksi ja hyväksytyksi. Epäonnistuneet kehitystehtävät voivat aiheuttaa syrjäytymistä ja jopa paheksuntaa yhteiskunnan osalta (Nurmi 1995, 258).

Mikä on perheen merkitys kehittyvän nuoren elämälle? Tässä tutkimuksessa kaikki tutkimusjoukon jäsenet pitivät perhettä erittäin tärkeänä nykyisessä elämänvaiheessaan. Kuitenkin konfliktit perheenjäsenten kanssa ovat arkipäivää. Nuoruus ei ole enää varhaislapsuuden toistoa vaan innovatiivinen ulottuvuus. Näre näkee, että nuorten konfliktit vanhempien ja kulttuurin kanssa ovat vähintään yhtä tärkeitä kuin oidipaalikonfliktit lapsuudessa (Näre 1991, 20).

Toisaalta nuoren erottautuminen perheensä vaikutuspiiristä on tuottanut ikäsegregaation eli uuden sukupolven eristämisen nuoruusiän ajaksi aikuisten yhteiskunnasta omiin aikuiselämään valmentaviin rooleihin. Tarkkaa rajaa nuoresta aikuiseksi ei voida siis määritellä biologisena kypsymisenä, vaan raja on enemmänkin sosiaalinen (Mäki-Kulmala 1989, 61).

Jean Piaget'n mukaan 12-vuotiaat (Kuudesluokkalaiset) elävät murrosvaihetta lapsuuden ja nuoruuden välillä. Hän kutsuu tätä ikää siirtymiseksi muodolliseen, formaalisen ajatteluun (Piaget

1988, 88). Luokkani pojista suuri osa on vielä selkeästi vasta siirtymässä tähän vaiheeseen. Tytöistä lähes kaikki ovat siirtymisen tehneet. Piaget näkee, että ihmisen persoonallisuus alkaa vasta lapsuuden päättyessä. Persoonallisuus syntyy siitä, että minä on alistettu määrättyyn kuriin ja nuori alkaa olla päämäärätietoinen; elämästä tulee suunnitelmallista (Piaget 1988, 92). Siirtymävaiheen läpikäyneiden nuorten ajattelun selkiytyminen näkyy keskustelutaidon lisääntymisenä. Turunen sanoo, että lapsi tekee ”pikkuvanhan” vaikutelman ja että 12-vuotiaassa on ”maailmalle lähdön tuntua” (Turunen 1996, 93). Tässä olen Turusen kanssa erittäin samaa mieltä.

”Maailmalle lähtö” on saanut aikaiseksi myös enenemässä määrin huolestuneita kasvoja luokkani nuorissa. Monet oppilaat, varsinkin tytöistä, ovat toisinaan apaattisia, väsyneitä ja kyllästyneen oloisia. Eivätkä he todellakaan enää yhtä helposti tule avautumaan opettajalleen huolistaan, tuskin edes vanhemmilleen. Toisaalta seuraava päivä voi taas olla aktiivinen ja hyväntuulinen. Wais’in mielestä kolmentoista vuoden iässä murrosikä alkaa tulla näkyviin ja sen myötä tietoisuus kyvystä vaikuttaa elämänkaareen, ja myös tahtoa tehdä vaadittava muutos (Wais 2005, 91). Sanoisin, että tässä on useimmiten enemmän tahtoa kuin kyvykkyyttä.

Pulkkinen (1988) näkee elämänvaiheet kontekstuaalisesti: ihminen kehittyy yksilön ja ympäristön tuloksena (Pulkkinen 1988). Tässä kontekstissa elämänkaariajattelu tuntuu mahdottomalta ajatukselta, koska ihmiset elävät maapallolla niin erilaisissa kulttuureissa ja ympäristöissä. Dunderfelt kysyy, miten voidaan löytää ihmisille yhteisiä vaiheita elämänkaariteorioille, kun maailmankatsomukset ja elämäntyylytkin ovat niin erilaisia (Dunderfelt 1990, 53).

4.2 MINÄKUVA, ITSETUNTO JA IDENTITEETTI

Heikki Kannisto lähestyy minäkuvan kehittymistä tyypittelemällä ihmiskäsityksiä neljään lähestymistapaan: essentialismiin, naturalismiin, kulturalismiin ja eksistentialismiin. Essistentiaalinen näkemyksen mukaan ihmisellä on yleispätevä henkinen olemus, essentia. Perusnäkemys essentialismille on, että ihminen ei voi omaehtoisesti säädellä elämänsä ehtoja, vaan hänen on tehtävä valintoja elämässään oman essentiansa ehtojen, arvojen, mukaan. Kristillinen ihmiskäsitys on pääosin essentiaalista. Naturalismi on edelliselle lähes vastakohta, sen mukaan ihminen on puhdas luonnonolento. Ihmisen olemusta ei määritellä arvojen ja normien mukaan, vaan luonto on määrännyt millainen ihminen ja myös ihmisyys on vrt. behaviorismi. Kulturalismissa ihmisyys määräytyy osana kulttuuria. Sen mukaan kulttuuri, jossa ihminen elää määrittää hänen

ihmisyyden – ei ole olemassa yleispätevää ihmisen olemusta, joka pätsi kaikkina aikoina ja kaikissa paikoissa. Eksistentialismi antaa ihmiselle kaiken vastuun tekemisistään ja reaktioistaan. Ihminen on täysin vapaa määrittelemään itsensä ja päättämään, mikä on hänelle tärkeää ja mikä ei. Ihminen on vastuussa itselleen ja vain itselleen, hän ei voi puolustella tekojaan olosuhteilla tai edes vallitsevilla laeilla. (Kannisto 1994, 87-102). Tämän tutkimuksen ihmiskäsitys on pääosin eksistentialistinen ja osittain kulturalistinen Peilaan minäkuvan kehittymistä näiden ihmiskäsitysten kautta. Eksistentialismin ihmiskuva on myös fenomenologian ajatuksille altis.

Jokainen ihminen on oma persoonansa, josta seuraa, että jokaisella on persoonansa mukaisesti rakentunut minäkuva. Minäkuva on kaiken kaikkiaan niin monimutkainen ja vaikeasti lähestyttävä ilmiö, ettei sen tarkastelussa voi missään suhteessa olla vain yhtä totuutta (Aho 1996, 16-17). Minäkäsitys ei ole aivan sama kuin minä tai persoonallisuus. Tiedostettu minäkäsitys ei välttämättä vastaa todellista minää, se on vain osa sitä. Persoonallisuuden tekee Ojosen mukaan yksilön ominaisuudet, hänen piirteet tai taidot, jotka ovat suhteellisen tunnusomaisia tälle yksilölle. Minä on yksilön oma käsitys itsestään, kun taas persoonallisuudesta voi toinen ihminen tehdä omia tulkintojaan (Ojanen 1994, 27-28).

Kokemukseni mukaan varhaisnuorella kuudesluokkalaisella minäkäsitys on vielä kehityksen alkuvaiheessa ja erittäin vaikutuksille ja muutoksille altis. Hänellä on kyllä käsitys itsestään, mutta on erittäin halukas kuulemaan muiden käsityksiä persoonastaan. Nuoren vahvuuksien esiintuominen ja korostaminen näkyy hänen kasvoillaan ilona ja positiivisena kokemuksena, joita hän haluaa lisää. Kääntäen asian toisinpäin, jos nuoren toimia, heikkouksia peilaa ja selittää hänen persoonallisuudellaan, sillä on negatiivisen minäkuvan kannalta suuri merkitys. Varsinkin jos palautteen antaja on opettaja tai muu lapselle tärkeä auktoriteetti. Nuoren elämässä ystävien merkitys kasvaa ja kuuluminen joukkoon tulee yhä tärkeämmäksi. Nuori muokkaa minäänsä sopivaksi haluamaansa joukkoon. Käsittääkseni tämä on yksi suurimmista huolen aiheista myös tutkimukseni nuorille: jos ei oma persoonallisuus riitäkään, eikä pysty tai halua muokata minuuttaan uudestaan.

Itsetunto on pitkäaikaisen oppimisen tulos, johon vaikuttavat yksilön perimä, kyvyt ja taidot tehdä huomioita toisten ihmisten käyttäytymisestä, sekä omat reaktiot, jotka heijastuvat muiden käyttäytymiseen sekä toisilta saamaan palautteeseen. Jos itsetunto on heikko, se vaikuttaa nuoren sosiaalisiin taitoihin ja yleiseen suoritusmotivaatioon (Aho 1996, 26, 45). Koulumaailmassa tämä näkyy toisilla nuorilla syrjään vetäytymisenä, kun taas toisilla äänekkyytenä ja tunnin häirintänä.

Joissain tapauksessa huonon itsetunnon omaavat oppilaat siirtävät omia pelkojaan toisiin oppilaisiin, mikä ilmenee kiusaamisena. Usein sekä kiusaajat, että kiusatut ovat itsetunnon heikkoja (Aho 1996, 45-46).

Identiteettiin kuuluu sekä yksilöllisyys, että yhteenkuuluvuus johonkin yhteisöön. Minäkuva on identiteettiä laajempi käsitys siitä, miten yksilö kokee itsensä. Itsetuntemuksella on tässä tärkeä osa. Itsetunto sisältää käsitteet minätietoisuus, itsearvostus ja itsetuntemus, jotka tulevat esille minäkuvassa ja identiteetissä. Minätietoisuus, itsearvostus ja itsetuntemus ovat minän ”työvälineitä”, joilla minän eri osat toimivat ympäristön ja minän vuorovaikutussuhteissa (Ojanen 1994, 31-35).

Keltinkangas-Järvinen taas määrittelee itsetunnon minäkuvan osaksi. Hänen näkemyksensä mukaan minäkuva ja minäkäsitys ovat synonyymeja, joilla ihminen määrittelee kokonaiskäsityksen itsestään, millaisena hän pitää itseään, miten hän asettaa tavoitteitaan itselleen ja kuinka hän jäsentää arvomaailmaansa. Itsetunto on yksilön tunne siitä, että hän on hyvä ja arvokas. Itsetunto vaikuttaa yksilön toimintaan ja toiminnan seuraukset yksilöön itsetuntoon. Ihmisen itsetunto on hyvä silloin, kun hänen minäkäsityksensä positiiviset osat ovat suuremmat kuin negatiiviset. (Keltinkangas-Järvinen 1994, 16-17).

Himbergin ja Jauhiaisen mielestä minäkäsitys muodostuu useista minäkuvista, minäkäsityksen osaluista. Näitä ovat esimerkiksi: käsitys omasta ulkomuodostaan, älykkyydestään tai sosiaalisista taidoistaan. Identiteetti puolestaan tarkoittaa minuuden ja yksilöllisyyden suhteellisen pysyvää kokemusta. Itsetuntoon kuuluu heidän mukaan itsearvostus eli yksilön kokonaisvaltainen tulkinta omasta arvostaan sekä itseluottamus eli kuinka yksilö uskoo selviävänsä haasteista ja ongelmista (Himberg & Jauhiainen 1998, 17, 24).

Irmeli Järventie määrittelee identiteetin kolmeen ulottuvuuteen, jotka ovat ruumiillinen minä, psykososiaalinen minä ja sosiaalinen minä. Järventien mukaan ruumiillinen kokemus on minuuden perusta, jonka kehittymiselle huolehtiva perushoiva on tärkeää. Psykologinen minä rakentuu ruumiillisen minuuden perustalle – se on tuntevaa, tiedostavaa, haluavaa. Sosiaalinen minä on myöhäsyntyisin ulottuvuus. Järventien tutkimuksessa tuli ilmi, että lapset ja nuoret, jotka jäävät vaille turvallista perushoivaa ovat masennusalttiita. Itsesyytökset, itsensä vihaaminen ja pahaksi kokeminen sekä itkuisuus luonnehtivat näitä lapsia ja nuoria. He eivät uskoneet tulevaisuuden tuovan heille mitään hyvää. (Järventie 2001, 38-39).

4.2.1 POSTMODERNIN NUOREN MINÄKUVA JA IDENTITEETTI

Postmodernissa maailmassa yksilöllisyys on arvossaan, mutta toisaalta nuoren hyvä olo ja positiivinen minäkuva ovat kiinni siitä arvostuksesta, jonka hän saa ympäristöstään ja toisilta ihmisiltä. Eli nuoren täytyy tulla hyväksytyksi ollakseen olemassa itselleen. Hoikkala kutsuu tätä yksilöllisyyden ajan paradoksiksi: ”Ihmiset ovat yksilöitä ikään kuin toisiaan varten” (Hoikkala 1994, 184 – 188).

Timo Airaksisen mielestä länsimainen postmoderni kulttuuri jättää ihmisen identiteetikriisin, koska ei ole olemassa samanlaisia siirtymäriittejä elämänkaaren vaiheista toiseen kuin on ollut aiemmin sekä myös luonnonkansoilla. Ihmisen on vaikea tietää kuka hän on ja mihin hän kuuluu. Lapsilla ja nuorilla tämä ilmenee keskinäisenä kiusaamisena ja julmuutena, jonka tehtävänä on evätä ryhmään kuuluminen (Airaksinen 1999, 102).

Nyky-yhteiskuntaan on keräytynyt niin paljon teknistä tietoa, että sen välittäminen ylittää perheen mahdollisuudet. Vanhempien auktoriteetti alkaa murtua, koska heillä ei enää ole tietomonopolia. Nuorille kehittyy vanhempien ja yleensä aikuisten ulkopuolelle omaa kulttuurista pääomaa, mutta tälle ei ole olemassa yhteiskunnallisia vaikutuskanavia. Näin syntyvät nuorisokulttuurit. Sitä mukaa, kun vanhempien vaikutus nuoren elämäkokemusten luomisessa vähenee, on valta nuoren todellisuuskäsitysten luomisessa siirtynyt mediamaailmalle ja tämän luomalle kuvalle, mitä nuoren tulee olla. (Näre 1991, 10).

Nuoret rakentavat minäkuvaansa peilaamalla itseään toisiin nuoriin. Nuoret haluavat kuulua johonkin. Nuorisokulttuureihin kuuluu usein osana päihteiden käyttö. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vain harvoilla 12-vuotiailla on kokemuksia alkoholista, tupakasta tai huumetarjonnasta, eikä sukupuolen välillä ole eroa. Sen sijaan monet 14-vuotiaat ovat jo tulleet tutuiksi näiden aineiden suhteen. Tytöt ohittivat pojat alkoholin käytön ja tupakoinnin suhteen 1990-luvulla. Vuoden 2005 tutkimuksen mukaan 22% tytöistä ilmoitti käyttävänsä alkoholia kerran kuukaudessa, mutta pojista vain 15%. Myös tyttöjen päivittäinen tupakointi on poikia korkeampaa vuoden 2005 tutkimuksen mukaan, tytöt 10% ja pojat 7%. Suomi kuuluu ESPAD 2003 tutkimuksen mukaan maihin, joissa tyttöjen alkoholin käyttö on yleisempää kuin pojilla. (Karvonen 2006, 27-28). Mikä on päihteiden osuus nuorten minäkuvan kehittymisessä? Luokkani nuoret ovat tällä

hetkellä tienhaarassa tässä suhteessa. Kukaan oppilaista ei vielä myönnä päihteiden käyttöä, eikä usko päihteiden käytön vielä kuuluvan luokkani nuorten elämänpiiriin. Kiinnostuksen kasvua on kuitenkin havaittavissa. Toisaalta päihteet aiheuttavat heille huolta ja pelkoa. Nuoret ymmärtävät päihteiden kuuluvan nuoren elämään, eivätkä he vielä oikein ymmärrä miksi on näin.

Pojat raportoivat tyttöjä enemmän koulukiusaamista, aamuväsymystä sekä tyytymättömyyttä koulun sääntöihin kuin tytöt. Pojat myös raportoivat koulutyöhön liittyviä vaikeuksia enemmän kuin tytöt (Karvonen 2006, 28).

Suomalaisessa koulutyössä ei nykymuodossaan oteta huomioon poikien hitaampaa kehittymistä. Poikien ja tyttöjen oppimis- ja käyttäytymisongelmat ilmenevät eri tavoin. Tyttöillä kohdalla on useimmiten sisäänpäin suuntautuvia masennus- tai muunlaisina reaktioina, jotka usein jäävät havaitsematta. (Karvonen, 33).

Vuonna 2003 raportoitiin, että pojat saavuttavat sukukypsyyden aiemmin kuin vielä 1980-luvun alussa. Tendenssin mukaan poikien kehityksen aikaistuminen jatkuu edelleen (Karvonen 2006, 29).

Helven (2002) maailmankuvatutkimuksen mukaan nuoret hahmottavat maailmaansa paljolti kuvien kautta. Kirjoista on siirrytty televisioon ja Internetin maailmaan. Eli sanojen maailmasta mielikuvien virtuaalimaailmaan.

4.3 MAAILMANKUVA KÄSITTEENÄ

Sosialisaatio on nuorelle osa maailmankuvan muotoutumista. Sosialisaation on monimuotoinen prosessi, johon kuuluu perhe, ystävät, koulu ja harrasteryhmät sekä joukkoviestimet. Nuorelle keskeisimmät sosialisaatioon vaikuttavat tekijät ovat perhe, ystävät ja koulu. Nämä tekijät vaikuttavat keskeisesti kasvavan nuoren minäkäsitykseen, arvoihin ja moraalin kehitykseen.

Maailmankuva voidaan nähdä kokonaisvaltaisesti ja implisiittisesti, jossa maailmankuva ei ole selkeä kokijalle itselläänkään. Tämä eroaa maailmankatsomuksen käsitteestä joka taas kokijalle itselleen tietoinen ja ymmärryksen alainen. (Ketola 1997, 10).

Kimmo Ketola siteeraa Thomas Redfieldia (1897-1958): maailmankuva on tietylle kansalle luonteenomainen tapa nähdä maailma ja että maailmankuvassa on tiettyjä universaaleja elementtejä. Hänen mukaan maailmankuvan täytyy pitää sisällään mm. käsitykset itsestä ja toisesta,

inhimillisestä ja ei-inhimillisestä, Jumalasta ja luonnosta sekä ajasta ja tilasta (Ketola 1997).
Maailmankuva on siis vahvasti kulttuurisidonnainen.

Juha Manninen on jakanut maailmankuvaan liittyvät käsitykset seuraavalla tavalla.
Siihen kuuluvat käsitykset:

- 1) ajasta ja avaruudesta
- 2) maailmansyynystä, yliluonnollisesta, sen vaikutuksesta, olemassaolosta ja olemattomuudesta
- 3) luonnosta ja ihmisen suhteesta luontoon, luonnosta elämänperusteena
- 4) ihmisestä itsestään, hänen suhteestaan toisiin
- 5) yhteiskuntarakenteesta, kansasta, valtiosta ja historian kulkua määräävistä tekijöistä (Manninen 1977, 16-17).

Ketola painottaa kuitenkin, ettei ole saavutettu yksimielisyyttä, mitkä keskeiset rakenne-elementit ja dimensiot olisivat maailmankuvan tieteelliseksi jäsentämiseksi. Sekä myös, että maailmankuvaa jäsennetään liiaksi länsimaisista näkökulmista (Ketola 1997, 19).

Maailmankuva on kokonaiskäsite maailmasta. Arvot ja arvostukset voidaan käsitteellisessä mielessä erottaa maailmankuvasta. Arvot ovat käsityksiä toivottavista toimintatavoista ja lopputuloksista, maailmankuva on käsite millainen maailma on (Mikkola 1997, 117).
Maailmankuva on ihmisen muistissa olevat tiedot ja uskomukset hänestä itsestään, muista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta. Maailmankuvaan kuuluu ihmisen minäkäsitys, käsite ajasta ja paikasta, maailmansyynystä, luonnosta ja ihmisen suhteesta luontoon sekä käsitteet yhteiskunnasta ja historian kulkuun vaikuttavista tekijöistä. Maailmankuvaan kuuluu tietojen ja uskomusten lisäksi myös arvoja, asenteita ja tunteita. (Himberg & Jauhiainen 1998, 26).

Kulttuurin jäsenien yhteisesti omaksumat arvot, asenteet, normit ja toimintatavat rakentavat jäseniensä maailmankuvaa. Nämä ovat niin syvälle sisäistettyjä, että niitä ei yleensä kyseenalaisteta. Jos yleinen kyseenalaistaminen alkaa, sitä kutsutaan maailmankuvan murrokseksi. Tämä murrosprosessi on erittäin hidasta ja pääosin tiedostamatonta. (Mikkola 1997, 117).

Ketolan mukaan nykyisessä tutkimuksessa maailmankuva nähdään kompleksisena ja kontekstisidonnaisena tapana jäsentää informaatiota. Maailmankuvan käsite on jäämässä taka-alalle, kun tutkimusta kohdennetaan hienosyisempiin yksilöiden tapaan käsitellä informaatiota. Tarkastellaan pikemminkin sitä, kuinka yksilöt jäsentävät erilaisia tietoväitteitä suhteessa toisiinsa

tai kuinka yksilöt tilannekohtaisesti perustelevat niitä. Maailmankuvan yhtenäisyyttä ja loogista johdonmukaisuutta on alettu nykytutkimuksessa kyseenalaistamaan. (Ketola 1997, 31 - 32).

4.3.1 POSTMODERNIN NUOREN MAAILMANKUVA

Lapsen maailma laajenee vähitellen kun kodin ulkopuoliset elementit astuvat kasvavan lapsen elämänpiiriin. Koulu, harrastukset, nuorten kulttuurit ja tiedotusvälineet alkavat muokata maailmankuvaa. Helve vertaa tätä avoimeen systeemiin, jossa panosten ja tuotosten välillä on toisiinsa vaikuttavia kytkentöjä. Näistä saadut palautteet muokkaavat maailmankuvaa ja saavat myös aikaan nuorella maailmankuvan muutoksen.

Helena Helve näkee tällaisen murroksen jo alkaneen ja olevan käynnissä. Hänen mukaansa on siirrytty postmodernistiseen yhteiskuntaan. Se on syntynyt vastareaktiona modernismille, joka on ollut vahvasti länsimainen ilmiö. Modernismin ajalle on ollut tyypillistä teollisuuden ja talouden kasvu ja sen arvottaminen korkealle. Modernismissa perinteiset traditiot ovat aliarvostettuja ja henkisyydelle ei ole annettu arvoa. Suurin ero näillä on modernistisen taloudellisen kasvun painotuksen siirtymisestä postmodernistiseen elämän laadun painotukseen. (Helve 2002, 31 - 32).

Postmoderniin aikaan kuuluu tietty taloudellinen turvallisuuden tunne. Nykynuoret eivät osaa mieltää taloudellisia ongelmia omaan maailmaansa samalla tavalla kuin jos vertaan esimerkiksi omaan nuoruuteeni 80-luvun lopulta ja 90-luvun alkuun. Varsinkin 90-luvun laman vuodet ovat jättäneet yksinhuoltajaperheen poikaan lähtemättömät jäljet ja turvattomuuden tunteen. Saati sitten jos verrataan vielä aikaisempien sukupolvien ongelmia sotineen päiviin. Nykynuoret eivät osaa pelätä köyhyyttä ainakaan siinä merkityksessä jota köyhyys on tarkoittanut aikaisemmille sukupolville. Eivät he ymmärrä puutetta ja ihmisen perustarpeiden tyydyttämättömyyttä. Tällaiset asiat eivät kuulu nykynuoren maailmankuvaan.

Helve näkee postmodernismille myös ominaisena yksilöllisyyden kasvun. Ns. suurten kertomusten (esim. Raamattu tai historialliset asiat) vaikutus nuoren maailmankuvan kehittymiseen on olennaisesti vähentynyt. Tällaiset kollektiiviset kulttuureille ominaiset kertomukset eivät nykynuorta enää paljon hetkauta. Televisio ym. joukkomedia tuo koteihin jatkuvasti kuvaa maailmalta ja luo uutta kollektiivista globaalia maailmankuvaa. Ihmisellä ja nuorella on suurempi vapaus ja mahdollisuus rakentaa itse maailmankuvaansa ja valita sen rakennuspalikoikseen omat

tietolähteensä informaatiotulvasta. Tämän seurauksena ihmisten, varsinkin nuorten, maailmankuvat ovat pirstaleisia ja kapea-alaisia. Syntyy erilaisia alakulttuureja ihmisten kesken, jotka jakavat osittain yhteisen maailmankuvan (esim. kettutyöt ja skinit). (Helve 1997, 144).

Nuoriso ei ole siis kovin yhtenäinen, vaan enemmänkin erilaisten alakulttuurien, ideologioiden ja maailmankuvien välistä taistelua. Nuoria on yritetty ns. myöntymisen logiikalla sosiaalista, koska myöntymisen logiikan mukaan nuori ei ole kykeneväinen käsittelemään suhdettaan yhteiskunnan ilmiöihin. Nuori ikään kuin myöntyy aikuisten yhteiskunnan ehtoihin. Nuoret laitetaan ”putkiin”, joiden läpi tämän logiikan mukaan nuori virtaa nopeasti ja kivuttomasti koulun, opiskelun kautta työelämään (Mäki-Kulmala 1989, 69). Tämä onkin pääosin nykynuoren yhteiskuntasuhde. Myöntymisen ideologia tähtää yhteiskunnan toimintamuotojen ylläpitämiseen senkin uhalla, että ne eivät enää sovi vallitsevan yhteiskunnan raameihin. Tästä seuraa usein vastakkaista ideologiaa, kieltämisen ideologiaa. ”Kieltämisen ideologia rakentuu epäjatkuvuutta, turvattomuutta, arvojen myllerrystä ja pätemättömyyttä, väärin arvojen ilmaantumista ja ihmisen vieraantumista koskeville näkemyksille. Siinä missä myöntymisen etsii turvaa ja jatkuvuutta, näkee kieltäminen turvattomuutta ja alistusta. Niistä ei ole muuta ulospääsyä kuin kieltämällä nykyiset käytännöt ja toimintatavat tai koko yhteiskuntajärjestelmä” (Mäki-Kulmala 1989, 67-74)

Maailmankuva on ”vihertynyt”. Ympäristöarvot ovat nousseet esille jo varhaisnuortenkin elämäkatsomukseen (Helve 1997, 154). Varsinkin tänä talvena (2007 - 2008), joka on ollut poikkeuksellisen lämmin, ovat ympäristökysymykset olleet varhaisnuortenkin ajatuksissa. Nuorten mielipiteissä tosin usein syytetään aikuisia, Yhdysvaltoja ja myös nykymaailman kulutustapoja. Omat vaikutusmahdollisuudet koetaan pieniksi ja olemattomiksi. Tämän tutkimuksen mukaan luokkani nuoret kokevat ilmastonmuutoksen vallitsevaksi tilanteeksi, johon ei voi itse vaikuttaa. Kuitenkin kierrätys on lähes itsestäänselvyys nykynuorelle sekä eläinten oikeudet koetaan tärkeämmäksi kuin aikaisemmin. Nykynuori on vieraantunut luonnosta, mutta ymmärtää ehkäpä entistä paremmin sen arvon.

Postmoderni maailma tarjoaa lisääntyviä itsetematisointimahdollisuuksia symbolimaailman räjähdysmäisen kasvun myötä. Ideaalitapauksessa lapset voivat videokameran lailla tarkkailla, tematisoida ja kommentoida itseään. Primäärikokemukset saattavat käydä yhä vaikeammaksi kaikkialta tunkeutuvien mediavälitteisten sekundäärikokemusten myötä. Nykyään ei ole enää pelkoa tai omatunto ei kolkuta, että haluaako liikaa vaan pikemminkin saavuttaako liian vähän. Postmodernin ajan ilmiöihin kuuluu Jokisen mukaan myös satsata läheisyyteen ja mikäpä vastaisi

paremmin tuohon tarpeeseen kuin oma koira. Nykyään etsitään varmuutta, varmaa pohjaa elämälle. Varmuuden etsintä liittyy elämän mielekkyyteen ja merkityksettömyyden pelkoon. Todellisuutta, elämäntapoja ja identiteettejä estetisoidaan ja etsitään radikaaleja ratkaisuja elämälleen, jota ruokkivat mediat, kulutus- ja kulttuuriteollisuuden eri muodot, joissa vedotaan nuorten kykyyn käyttää mielikuvitustaan. (Jokinen 1996, 45 - 46).

Päivi Pöntisen haastateltavat nuoret kertoivat 1990-luvun puolivälissä, että nuoret viettävät aikaa medioiden parissa (tuolloin televisio) lähinnä vain paremman tekemisen puutteessa ja että mediat liittyivät ystävyysuhteisiin vain jos heidän kanssaan ei keksitä muuta tekemistä. Tilanne on nykyään vuonna 2008 toinen, nuoret hoitavat, ainakin osan, ystävyysuhteistaan internetin välityksellä ja aika medioiden parissa on kasvanut. Tämä on osoituksena siitä että postmoderni maailma on jatkuvassa muutostilassa, tai kenties menossa kohti uutta aikakautta. (Pöntinen 1996, 146).

4.3.2 SUKUPUOLITETTU MAAILMANKUVA

Ihmisiä on miehiä ja naisia, tyttöjä ja poikia. On oletettavaa, että sukupuolella on merkitystä maailmankuvan muodostumisesta. Maailmankuvan käsite tulisi sukupuolittaa; ympäröivä todellisuus ei ole sukupuolineutraali. Ihminen suhteuttaa olemistaan ja kokemistaan suhteessa sukupuoleensa. Tämä tarkoittaa myös, että ihmisen ympäröimä kulttuuri rajaa sukupuolittumista, siis miten kulttuuri on rajannut miehen ja naisen konstruktiot (Pesonen 1997, 39). Näkemykseni mukaan koulumaailma osaltaan sukupuolittaa nuoria ja täten myös ohjaa sukupuolisen maailmankuvan muotoutumista. Toki tämä on osittain tahatonta ja implisiittistä, mutta myös usein tarkoituksenmukaista esimerkiksi biologiselta tarkoitukseltaan ja sukupuolikasvatuksen tuloksena. Myönnän itsekkin toisinaan hairahtuvani oppilaitteni turhaan ja asiattomaankin sukupuolittamiseen. ”Pojat on poikia” –tyylinen ajattelumalli näyttäytyy silloin tällöin toiminnassani, ymmärtäminen ja anteeksiantaminen on helpompaa kuin jos toimija olisikin tyttö. Nykyään, kun osa luokkani tytöistä on jo selkeästi murrosikäisiä nuoria ja käyttäytyvät toisinaan kapinahenkisesti ja kyseenalaistaen koulun käytänteitä, niin tällaiseen passiiviseen vastarintaan tulee puututtua herkimmin ja kovasanaisemmin kuin poikien huonoon käytökseen. Sen enempää ottamatta kantaa kollegoitteni toimintaan, niin uskon tämän olevan erittäin yleistä koulumaailmassa. Millaisen esimerkin tällainen

toiminta sitten antaa tyttöjen ja poikien maailmankuvan muotoutumiseen voi jokainen loogisesti päätellä.

Pesonen vielä jatkaa, että feminiinisyys ja maskuliinisuus rakentuvat oletuksille, jotka eivät ole biologisia ja fyysisiä – ne ovat ihmisen luomia rakennelmia ja myös kulttuurisidonnaisia (Pesonen 1997, 41). Tämä tarkoittaa, että edellä mainittu oppilaitteni sukupuolittaminen on osa minun maailmankuvaani tytöistä ja pojista, mutta samalla myös suomalaisen kulttuurin omaama rakennelma, jonka minun ympäröivä todellisuus, kulttuuri, on rakentanut osaksi maailmankuvaani. Tätä maailmankuvaa jaan tiedostamattani eteenpäin oppilailleni.

Maailmankuva on jatkuvassa muutostilassa. Nuorella näin on varmasti vielä enemmän kuin aikuisella. Nuoret, tytöt ja pojat, kokevat jatkuvasti muutoksia elämässään – henkisiä ja fyysisiä. Sukupuolisuus on tässä jatkuvasti läsnä. Itsensä kokeminen sukupuolisena oliona on elämän kestävä prosessi, mutta nuoren elämässä varmasti suurimmillaan.

Yksi mielenkiintoinen huomio maailmankuvan tutkimuksessa on sen maskuliinisuus. Nainen on usein marginalisoitu tai kokonaan syrjäytetty tutkimusprosessissa. Tai jos se onkin otettu esille, niin se on miehen esille tuomaa, siis miehisestä näkökulmasta. Onko tästä seurannut kielen mahdottomuus tulkita naisen maailmankuvaa? Voiko tieteen kielellä kuvata naisen kokemuksia maailmastaan? Ja voiko tästä seurata, että on aina olemassa kaksi maailmankuvaa maskuliininen ja feminiininen, joista vain maskuliininen on tieteellisesti kuvattavissa? (Rautala 1988, 30-31).

4.4 MORAALI, ETIIKKA JA LEVINAS

Tässä kappaleessa esittelen lyhyesti joitakin tutkimukselleni olennaisia moraaliteorioita. Sekä myös Emmanuel Levinaksen ajatuksia, jotka ovat yhteydessä fenomenologiaan ja eksistentialismiin.

Mikko Yrjönsuuri määrittelee etiikan näin: ”Kaikki inhimillinen toiminta perustuu jonkinlaiseen arvioon siitä, mikä on hyvää ja tavoittelemisen arvoista. Etiikan lähtökohta on se, että elämän kokonaisuuden kannalta on parempi jos pystyy itse ymmärtämään omia eettisiä käsityksiään, että ne

olisivat johdonmukainen ja yhtenäinen kokonaisuus, jonka varassa todella kannattaa elää elämäänsä”. (Yrjönsuuri 1996, 10)

Eksistentiaalisen etiikan mukaan jokainen ihminen on ehdottoman vapaa, hän joutuu aina tekemään valintansa yksin. Kaikissa tilanteissa ihmisen on toimittava aidosti, tehtävä autenttiset omat valinnat. Eli lyhyesti kaikki eettiset arvot ovat kiinni yksilöstä itsestään, tekemisiään ei voi puolustella esimerkiksi auktoriteeteilla.

Lawrence Kohlbergin teoria moraalien kehittämisestä jaotuu kolmelle asteelle: esisovinnaiselle, sovinnaiselle ja jälkisovinnaiselle. Esisovinnaisella asteella moraaliset periaatteet tulevat ulkopuolelta. Toimitaan rangaistuksen pelosta. Moraalinen ajattelu perustuu vetoamiseen ylempään auktoriteettiin. Esisovinnaisella asteella ovat Kohlbergin mukaan pienet lapset, joissain tapauksissa murrosikäiset sekä myös useat rikolliset. Sovinnaisella tasolla yksilö osaa punnita tilanteen itse, kannattaako toimia oikein vai väärin. Yksilö suhteuttaa moraalisensa sääntöihin, jotka tulevat ulkopuolelta, mutta arvioi niiden noudattamista oman etunsa kannalta. Sovinnaisella tasolla on suurin osa nuorista ja myös aikuisista. Jälkisovinnaiselle tasolle yltää Kohlbergin teoriassa vain harva. Siinä yksilö on sisäistänyt yhtenäisen eettisen vakaumuksen, jolle hänen moraaliset toimintansa pohjautuvat. Yksilölle on kehittynyt moraalinen, joka on hänelle jonkin korkeamman eettisen periaatteen ilmentymä, ei pelkästään yhteisöllinen normi. Hän kykenee myös arvioimaan moraaliansa kriittisesti. Jälkisovinnaisella tasolla huipulle kehittynyt ihminen pitää moraaliansa yhteiskunnallisen järjestyksen takaajana ja kunnioittaa tätä järjestystä sen itsensä takia, ei rangaistuksen uhalla tai arvostusta hakien. (Yrjönsuuri 1996, 36-37).

Immanuel Kant on muotoillut moraalisen ajattelunsa ns. kategorisiin imperatiiveihin eli ehdottomiin määräyksiin. Kategorinen imperatiivi I kuuluu: ”Toimi vain sellaisen periaatteen mukaan, jonka voit toivoa tulevan yleiseksi laiksi” tai kategorinen imperatiivi II: ”Toimi siten, että kohtelet ihmisyyttä aina päämääränä, etkä koskaan vain keinona”. Kantin mukaan eettiset periaatteet tulee olla samoja kaikille.

Jürgen Habermas pitää tärkeänä ihmisten keskustelua eli kommunikatiivista toimintaa. Hän näkee postmodernismin uhkana. Vain järjellä kyetään voittamaan maailmanlaajuiset ympäristöön ja sosiaaliseen tasapainoon liittyvät kriisit. Habermas pitää totuutta ja hyvyyttä pisteinä, jota pitää keskustelulla lähestyä ja pitää yllä. (Yrjönsuuri 1996, 130).

Emmanuel Levinas nimeää etiikan ensimmäiseksi filosofiaksi. Jotta filosofiaa ja olemista ylipäätään voidaan ymmärtää edellyttää eettistä suhdetta toiseen ihmiseen. Levinaksen tarkoituksena ei ollut rakentaa etiikkaa tai näyttäytyä moraalifilosofina, vaan pikemminkin löytämään etiikalle ymmärryksen. Etiikka on Levinasille oman vapauden ja aktiivisuuden kritiikkiä. Kasvot ovat Levinasin filosofian keskiössä, niissä paljastuu ääretön toinen. Toisen kasvojen kohtaaminen on perimmäinen rakenne, jonka varassa kaikki muut rakenteet ovat. Toisen kasvojen kohtaaminen ja paljastuminen on perimmäinen eettinen havahtuminen todellisuuteen ja tuo esiin ajattelun mahdollisuuden. Levinasin mielestä etiikalle ei ole olemassa parempaa selitystä kuin toisen kasvojen kohtaaminen. Mitkään moraaliteoriat eivät pysty selittämään, miksi ihminen sinänsä olisi arvokas ja loukkaamaton. Ne voivat selittää yhteiskuntaa, mutta ei ihmistä. Levinas selventää kasvojen tarkoittavan ihmisruumista kokonaisuutena. Kasvojen paljastuminen ei myöskään tarkoita ilmeitä tai eleitä vaan ne edustavat esitietoista kokemusta, jotka kyseenalaistavat tietoisuuden ja tiedon. Kasvojen kohtaamisessa minä asettuu suhteeseen ja samalla menettää itse-identtisyytensä, jossa tietoisuus perustuu vain oman itsensä varaan. Ihminen suuntautuu kohti toista, mutta ei yritä ottaa sitä haltuun. Eettinen haluaminen on suhdetta toiseen siten, että toinen säilyttää toiseutensa. Ihminen aina haluaa jotakin, ja se on jotain sellaista, joka häneltä puuttuu. Hyvä ja vastuullinen haluaminen ei kohtaa toista objektina. Hyvyytenä ja vastuullisuutena haluaminen on enemmän kuin se mitä toisesta voidaan tiedollisesti tavoittaa. Kasvojen kohtaaminen, toisen haluaminen on sosiaalisuutta ja aina eettinen tapahtuma. Levinasille etiikka ei ole kriteerikokoelmaa oikealle ja väärälle. Se on ihmisyyttä ja vastuullisuutta toisesta. Levinasille toinen tulee aina ennen itseä. (Hankamäki 1997; Levinas 1996, suomennos Pönni, A.).

4.4.1 NUORTEN ARVOMAAILMA JA ARVOSTUKSET

Arvot ja varsinkin arvostukset ovat oleellisia tälle tutkimukselle. Nämä ovat nuoren sisäisessä kokemusmaailmassaan jatkuvasti läsnä. Kun nuori pitää jotain asiaa itselleen arvokkaana, tästä usein seuraa huolta ja pelkoa, ettei hänen arvokkaana pitämänsä asia toteudu hänen kokemusmaailmassaan. Ihminen kokee turvattomuutta, jos hänen arvokkaana pitämänsä asia ei olekaan läsnä hänen elämässään. On olemassa arvostuksia, jotka ovat itsessään arvokkaita ja myös arvoja, joilla on vain välinearvoa varsinaiselle arvostukselle (Turunen 1992). Esimerkkinä raha on tyypillinen välinearvo, rahalla hän voi hankkia itselleen arvostamaansa. Nuorten maailmassa

esimerkiksi käy, vaikkapa muotivaatteet, joilla nuori haluaa saavuttaa ystävyyttä ja tulla hyväksytyksi.

Lapsen kasvaessa nuoreksi hän joutuu tekemisiin maailman kanssa uudella tavalla. Nuorella on jo enemmän oikeuksia ja vastuu tekemisistään kasvaa. Nuori joutuu tekemisiin vallitsevan ympäristön, kulttuurin arvomaailman kanssa. Aluksi lapsi oppii arvot olemassa olevina tapoina, ja vähitellen hän alkaa herätä arvojen mukaisiin tunteisiin sisäisessä maailmassaan (Turunen 1992, 52).

Maailmankuvaan kuuluvien uskomusten, arvojen ja asenteiden omaksuminen ei ole kasvavalla nuorella sattumanvaraista; he perustavat ne olettamuksiin, jotka he ovat omaksuneet omasta lähiympäristöstään. Tässä sosiaalistumisprosessissa nuoret oppivat oikean ja väärän ja tarkastelevat maailmaa muodostaen erilaisia viitekehyksiä maailmankuvansa ja arvomaailmansa rakentamiseen. (Helve 2007, 284).

Ihmisen täytyy arvostaa myös itseään. Itsearvostus on tunne siitä, miten hyviä, päteviä ja arvokkaita koemme olevamme. Heikon itsearvostuksen omaava ihminen ei pidä itseään rakastamisen ja kunnioittamisen arvoisena. Itsearvostus syntyy minäkuvasta. Ihmisellä on käsitys itsestään ja käsitys siitä millainen hän haluaisi olla eli ihanneminästään. Ihanneminä syntyy siitä, millainen haluaisi olla ja millaiselta haluaisi toisten silmissä näyttää. Itsearvostukseen kuuluu myös moraaliseettinen puoli. Se koostuu arvostuksista, moraalikatsomuksista ja siitä, missä määrin nämä käyvät yksiin ihmisen todellisen toiminnan kanssa (Jacobson & Wiegand 1995, 10).

Arvojen käsiteperheeseen kuuluu myös moraalinen. Moraalisesti oikein toimiminen on oma arvonsa. Moraalia voidaan opettaa. Moraalia opitaan erityisesti mallista. Moraalia ei voi olla opettamatta kun on kysymys käytännön toimintamalleista (Ollila 1997, 21). Ymmärrän olevani opettajana moraalisesti oikean mallin, arvon, antaja. Aikuisten tehtävänä on mallintaa lapsille moraalisesti oikea toimintatapa yhteisössä. Tästä seuraa, että jos aikuinen, lapsen auktoriteetti, näyttää moraalisesti huonoa mallia, niin lapsi mallintaa sen omakseen. Tai jos lapsi on jo oppinut, niin kuin varhaisnuoret jo usein ovat, tilanteessa olevan moraalisesti oikean ja auktoriteetti toimii sen vastaisesti, niin tämä aiheuttaa nuorella turvattomuutta ja ehkä jopa pelkoa. Monilla nykyajan nuorilla ei ole jäsentynyttä arvomaailmaa, kun sellaista ei ole monilla aikuisillakaan (Helve 2002, 19).

Postmodernissa yhteiskunnassa ei ole olemassa sellaisia vakiintuneita arvoja ja arvostuksen kohteita, kuin oli aiemmin. Nykyään ei ole olemassa sellaista normistoa, jonka varaan yhteiskunnan

arvorakennelmia aiemmin tehtiin. Edelleen yritetään etsiä tällaista normistoa, jotka ovat olleet keskeisiä aikaisemmille sukupolville. Airi Mäki-Kulmalan mielestä tämä etsintä perustuu illuusiolle, että olisi olemassa perusyksiköjä, jotka olisivat muutosten ulottumattomissa tai ihmisluontoon kuuluvia. Mäki-kulmalan mielestä tällaiset normistot eivät kuulu postmoderniin yhteiskuntaan ja yhteisöllisyyteen (Mäki-kulmala 1989, 67).

Maija-Riitta Ollila esittää mielenkiintoisen ajatuksen moraalista; hyvästä ja pahasta nykyaikana. Hänen näkee, että paha hyvän vastakohtana, vastapoolina, on nykymaailmassa lakannut olemasta. Näin on käynyt, koska nykyihmisen ihmis- ja maailmankuvamme tekee pahuuden mahdottomaksi. Kun hyvän vastapooli on hävinnyt, ei ole myöskään mahdollista nähdä hyvän ja pahan rajaa. On vain vähemmän hyvää, joka voi haihtua kokonaan pois. Maailmassa on käsittämätöntä raakuutta, mutta ihmiset ovat kuitenkin hyviä (Ollila 1997, 189). Näkisin tämän kuitenkin enemmän aikuisten maailman ongelmaksi. Lapselle paha on vielä olemassa hyvän vastakohtana. Lapsi ja varhaisnuori ei ala järkeilemään ja filosofoimaan ilmiselvää pahuutta, kuten esimerkiksi Jokelan koulusurmat. Lapsi ei osaa suhteuttaa pahaa taustoihin, yhteiskunnan tilaan tms. vaan pahuus on pahuutta – hyvän vastapooli. Selittäisikö tämä oppilaitteni suhteellisen yliolkaista suhtautumista Jokelan tapahtumiin; tapahtui pahaa, kyseessä oli paha ihminen, ei siitä sen enempää. Median poikkeuksellisen laaja esilläolo ja keskustelun laajuus ehkä sai nuoren pään pyörälle itsestään selvästä asiasta.

Helven seurantatutkimukset suomalaisista nuorista osoittavat, että materialististen ja traditionaalisten arvomaailmojen rinnalle on noussut yksilöllisyyttä korostava, omaan henkiseen mielenrauhaan tähtäävä individualistinen arvomaailma, jossa mielenrauhalla ja onnellisuuden tavoittelulla on tärkeä sija. (Helve 1996, 84).

Leena Suurpää toteaa, että nuoret eivät näe ongelmaa siinä, kuinka sovittaa postmoderniin liittyvä voimakas hetkellisten elämyksien tavoittelu ja vastuu tulevaisuudesta, eli impulsiivinen ja vastuullinen elämäntyylä. Nuoret ihannoivat joustavaa elämäntyylä, jossa nykyisyyteen, hetkeen voi panostaa, mutta ei kuitenkaan tulevaisuuden kustannuksella. Nuorten tulevaisuusajattelu on monitasoista, johon liittyy oma tulevaisuus, yhteiskunnan tulevaisuus ja myös yleisesti maailman tulevaisuus. Nuoret rakentavat tulevaisuuden kuviaan samanaikaisesti ja joihin he suhtautuvat eri tavoin. On tyypillistä, että nuoret eivät välttämättä osaa suunnitella elämäänsä kovin pitkälle eteenpäin, mutta ovat silti huolestuneita tulevien sukupolvien maailmasta. (Suurpää 1996, 54 - 55).

5 TUNTEET

Tutkimuskohteen ilmiöt huoli, pelko ja turvattomuus ovat tunteita. Kaikki me ymmärrämme, että tunteet ovat osa minuuttamme. Mutta mitä ovat tunteet? Tunteiden olemus ja niiden tutkiminen kuuluu psykologian tieteenalaan. Tässä kappaleessa paneudutaan hetkeksi psykologian tunteiden tutkimukseen. Lähteenä käytän psykologi Carrol E. Izardin ajatuksia.

5.1 TUNTEIDEN PSYKOLOGISESTA ALKUPERÄSTÄ

Izardin teoria pitää sisällään viisi avainkohtaa (key assumptions) 1) Kymmenen fundamentaalista emootiota ovat: kiukku, pelko, ilo, inho, kiinnostuminen, yllättyneisyys, tyytyväisyys, häpeä, syyllisyys ja suru. 2) Jokaisella näistä tunteista on omat motivaatioperustat ja fenomenologiset ominaisuudet. 3) Fundamentaaliset tunteet johtavat erilaisiin ihmisen sisäisiin kokemuksiin ja ihmisen käyttäytymisen seuraamuksiin 4) Tunteet ovat yhteydessä toisiinsa 5) Tunteiden prosessit ovat tekemisissä ihmisen kehon automaattisten toimintojen (esim. verenkierto) kanssa, tiedostettujen ruumiintoimintojen (esim. nälkä) kanssa, havaintojen kanssa, kognitiivisten sekä toiminnallisten tekojen kanssa. (Izard 1977, 43-44).

Izardin kymmenestä perustunteesta olen kiinnostunut pelosta, häpeästä, syyllisyydestä ja surusta. Siitä, miten nämä tunteet ovat havaittavissa ja mihin nämä tunteet kohdistuvat tutkimusjoukon tietoisuudessa. Mitä tietoisuus olemukseltaan on, ei ole tieteen maailmassa yksimielisyyttä. Tietoisuus on Izardin mukaan ajatusten virtaa (stream of thoughts) ja tunteet ovat tietoisuuden rakennuspalikoita, jotka pitävät tietoisuuden rakennelmia yllä. Tietoisuuteen kuuluu olennaisesti myös havainnot. Havainto ei ole koskaan absoluuttinen paljastus olevaisesta, vaan tietoisuuden konstruktio, joka palvelee ihmisen omia tarkoitusperiä. Ihminen havaitsee halujen, mielihalujen ja tarkoitusperiensä puitteissa ja halut, mielihalut ja tarkoitusperät ovat ihmisen tunteita tai niiden aiheuttamaa toimintaa. (Izard 1977, 133, 137, 139).

Lyhyesti vielä, miten Izard määrittelee:

Ahdistus (distress): on tulosta jatkuvasta ja lisääntyvästä paineentunteesta. Ahdistus voi olla opittua ja talletettuna ihmisen muistiin. Ahdistus voi aktivoitua opitun tavan mukaan. Ihminen kokee läpi

elämän ahdistusta. Syntyminen on ihmisen ensimmäinen ahdistuksen tunne. Myös elämänkaaren muutos- ja eriytymisvaiheet aiheuttavat ahdistusta. Ahdistuksen laatu ja yleisyys on yhteydessä ihmisen omaan opittuun käsitykseen itsestään (Izard 1977, 286)

Pelko (fear): Viha on voimakkain tunteistamme. Sillä on erittäin suuri merkitys tekemillemme havainnoille. Viha kaventaa havainnointia; siitä tulee kapea-alaista ja jäykkää. Viha kaventaa ihmisen käyttäytymisen variaatioita. Vihaa tunteva kokee uhan tietoisuudessaan ja turvattomuutta olemisessaan. (Izard 1977, 365).

Häpeä (shame): Häpeää tunteva kokee olevansa naurunalainen, alempiarvoinen ja tuntee itsensä pieneksi. Siihen kuuluu avuttomuutta ja kyvyttömyyttä ja jopa tietoisuuden halvaantumista. Ihminen ei kykene toimimaan kykyjensä mukaan tai pahimmassa tapauksessa ei ollenkaan. Eli hän ei ole kykenevä tuntemaan, ajattelemaan eikä tekemään havaintoja. (Izard 1977, 390).

Syällisyys (guilt): Syällisyys on tulosta väärin tekemisestä. Ihminen kokee syällisyyttä kun hän tulee tietoiseksi väärin tekemisestään tai rikkoo omia moraalikäsitteisiään vastaan. Syällisyyden ilmeneminen ja syällisyyden asteet varioivat suuresti ihmisten kesken. Syällisyys ja häpeä kulkevat usein käsi kädessä, mutta häpeällä ei ole olemassa selkeää koodia moraalissa, etiikassa tai uskonnollisessa käsityksessä. Tosin ihmisen kokema syällisyys moraalin, etiikan tai uskon asioissa on aina yksilöllistä. (Izard 1977, 423).

En ota kantaa tunteiden yhteydestä kehollisuuteen luonnontieteellisessä kontekstissa, enkä kognitiivisessakaan mielessä, vaan miten ne vaikuttavat nuoren sisäisiin kokemuksiin ja käyttäytymisen seuraamuksiin ja muutoksiin sosiologisessa yhteydessä.

5.2 TUNTEIDEN SOSIOLOGIAA

Tunteiden sosiologia painottuu psykologialle tyypillisen yksilön tunnesisältöjen kehityksen ja erittelyn sijaan tunteiden merkityksen tutkimiseen yhteisöjen rakentumisessa. Sosiologiselle tunteiden tutkimukselle on tärkeää, mikä on tunteiden kulttuurinen tila, miten tunteita käsitellään kulttuurin ja yhteiskunnan puitteissa; miten tunteita säädellään ja institutionalisoidaan sekä tuotetaan ja torjutaan. Sosiologisessa kontekstissa kysytään: miten tunteita opitaan tuntemaan ja olemaan tuntematta. Miten tunteita ilmaistaan tai jätetään ilmaisematta, sekä miten tunteet liittyvät muutosprosesseihin. Kulttuuriset arvot ja uskomukset kuuluvat tunteiden kokemiseen. Esimerkiksi häpeän ja syyllisyyden tunteiden taustalla on tietylle kulttuurille ominaiset selittävät tekijät, koodinsa, oikeasta ja väärästä (Näre 1999, 10 - 11).

Lapset ja nuoret viettävät suurimman osan ajastaan ystäviensä parissa ja vertaisryhmissä. Kun he oppivat tuntemaan toisensa paremmin, he pyrkivät liittymään niiden kanssa, joilta saavat hyväksyntää. Syntyy tunnepohjaisia liittoutumia. Ymmärretyksi ja hyväksytyksi kokemisen tunne sekä keskinäinen luottamus ovat välttämättömiä näille liittoutumille. Toisinaan liittoutuman yksilöille tulee ristiriitoja, ja useimmiten konfliktit ovat tunnepohjaisia. Tällaiset konfliktit tarjoavat turvalliset puitteet tunteiden arvioimiselle ja ryhmän normien uudelleen järjestämiselle (Himberg & Jauhiainen 1998, 131 - 132). Luokkayhteisössä muodostuu aina liittoutumia ja lähes päivittäin pääsen todistamaan näitä ristiriitoja. Uskoisin suurimman osan oppilaiden huolista liittyvän tällaisten liittoutumien sisälle. He kokevat tällaiset huolet osaksi elämänpiiriään, kuten esimerkiksi kokeissa selviämisen aiheuttamat epävarmuudet. Ystävyys-suhteet edellyttävät sosiokognitiivisia taitoja ja sosiaalisia taitoja. Sosiokognitiiviset taidot ovat nuoren kykyä havainnoida ja tulkita toisen ihmisen persoonallisuutta, tunteita ja tavoitteita sekä ennakoida oman ja toisen ihmisen toiminnan tuloksia. Sosiaaliset taidot ovat nuoren viestintätaitoja, empatiakykyä sekä kuinka hyvin nuori pitää puolensa konfliktitilanteissa. (Himberg & Jauhiainen 1998, 13).

Tietotekniikka on kehittynyt mahdolliseksi jokaisen saataville ja samalla penetroitunut nykynuoren elämismaailmaan jo siinä määrin, että siitä on tullut olennainen osa nuoren elämää. Tämä on synnyttänyt harhakuvan kaiken muovailtavuudesta ja toisin olemisen mahdollisuudesta. Nuoret kykenevät tarkastelemaan asioitaan uudesta näkökulmasta. Samalla nuoren on entistä vaikeampaa keskittyä johonkin todellisempaan ja arkipäiväisempään kohteeseen, koska media tarjoaa jatkuvasti uusia elämyksellisiä kohteita suunnata toimintojaan. Missä määrin kohderyhmäni nuoret sitten viettävät aikaansa virtuaalitodellisuudessa? (eli dataavat, joka on nuorten viimeisintä

terminologiaa). Usein, jos on heidän puheitaan uskomisen. He pitävät yllä ystävyysuhteitaan elämänsäpiirissään ts. lähipiirin ystävyysuhteita, jos ei syystä tai toisesta pääse ystävää tapaamaan. Sekä myös pitävät yllä ystävyysuhteita, jotka ovat vaarassa kadota esimerkiksi paikkakunnalta muuttamisen takia.

Nuori tuntee itsensä yksinäiseksi sekä kokee turvattomuutta itsestään erittäin herkästi, koska hän käy läpi, sosiaalisia, kognitiivisia, emotionaalisia sekä biologisia kehitykseen liittyviä muutoksia. Nuoret kokevat epävarmuutta ja huolta, koska nuorilla ovat vielä huonosti kehittyneet sosiaaliset taidot, joita tarvitaan siirtymiseen lapsuuden toverisuhteista kypsempiin, läheisiin ihmissuhteisiin (Marcoen & Goossens 1993, 203).

Toisinaan nuori haluaa olla yksin. Hän haluaa vetäytyä sosiaalisista tilanteista yksinoloon. Tämä on normaalia myös meille aikuisille, eikä sitä useinkaan nähdä ongelmallisena tai, että yksilössä on jotain vikana. Nuorten maailmassa tämä ei ole yhtä hyväksyttyä. Jos nuori valitsee yksinolon, hänellä on vaarana syrjäytyä ja jäädä ulkopuolelle. Yksinäisyys voi olla kuitenkin olla nuorelle tärkeää ja auttaa kasvamisessa. Tämä voi olla nuorelle ongelmallista ja huolta aiheuttavaa, koska yksinolo useimmiten mielletään kielteisesti. (Marcoen & Goossens 1993, 197 – 199).

5.3 POSTMODERNIN HUOLET, PELOT JA EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Ihmisellä on pakonomainen tarve työstää itseämme ja itsetuntoamme uhkaavia ajatuksia ja kokemuksia. Arvoamme ja itsetuntoamme uhkaavat kokemukset, kuten pelot, toiveet, vihat ja rakkaudet, pakottavat ihmistä, tietoisesti tai tiedostamatta käymään läpi, pohtimaan, hyväksymään, muuntelemaan tai unohtamaan ne. Ihminen on pakotettu jatkuvaan psyykkiseen itsesäätelyyn. Tällaisissa tilanteissa nuoret haluavat mennä mielipaikkaansa yksin. Fyysisen lähiympäristön ja sen mielipaikkojen voidaan katsoa olevan tunteiden ja minäkokemuksen säätelyn keinoja, siis psyykkisen toiminnan osia. (Korpela 1996, 307).

Pettymyksestä tai epätoivosta voi tulla ”oleskelutila”, josta ei pääse omin voimin pois. Tai siitä voi tulla negatiivisten ajatusten kehä, jossa kielteinen ruokkii kielteistä. Tällöin ihminen tarvitsee ulkopuolisen sysäyksen, joka voi olla toinen esimerkiksi toinen ihminen tai se voi olla jokin tila, jossa ihminen kokee turvallisuutta. Omien tunnetilojen säätely ei tapahdukaan vain

päämme sisällä vaan myös ulkomaailman avulla. Nuoren omassa määräysvallassa oleva tila, mielipaikka, jossa on itsestä kertovia esineitä ja itselle arvokkaita asioita, auttaa tuomaan mieleen myönteisiä ja arvokkaita asioita itsestään silloin, kun oma arvo on kyseenalaistettu. Näin nuori voi saavuttaa itselle luonteenomaisen minäkokemuksen uhkatilanteen jälkeen. (Korpela 1996, 310).

Eniten lapsen aivoja ja ajattelua ja samalla kaikkea psyykkistä kehitystä muokkaa inhimillinen vuorovaikutus. Jos vuorovaikutus vähenee, aivoihin vaikuttaa erityisesti tunteita muovaava kuvallinen informaatio. Näin ollen liiallinen medioiden tai viihde-elektroniikan käyttö ei ole, vallitsevan käsityksen mukaan, mallioppimista, tunteiden purkua, sosiaalisten roolien omaksumista, vaan riittävästi toistuessaan se aiheuttaa lapsen ja nuoren aivojen biologista muuttumista. Tästä voi seurata empatiavaikeuksia, vähäistä vastavuoroisuutta ja elämän tarkoituksettomuutta virtuaalitodellisuuden ulkopuolella. (Tamminen 2001, 92 - 93).

Jukka Kemppinen huomauttaa lapsen ja varhaisnuoren maailmasta, että hän on erikoisen herkkä luulemaan olevansa tunteineen ihan yksin ja että tapahtumat ovat tavalla tai toisella hänen syytään. Tämä siksi, että lapselle ja varhaisnuorelle asiat ovat uusia, eikä hänellä vielä ole keinoja suhteuttaa näkemäänsä ja kokemaansa taustaan, kun taustaa ei hänelle ole vielä olemassa. (Kemppinen 2001, 95).

5.4 PETTYMYKSET, HUOLI JA HÄPEÄ

Kaikki ihmiset joutuvat kokemaan pettymyksiä elämänkaarensa. Mirja Kalliopuska määrittelee pettymyksen olevan päämääräsuuntautuneen käyttäytymisen ehkäistymistä. Pettymykset ovat yleisimpiä nuoren epävarmuuden kokemuksista. Nuoren tulee oppia sietämään pettymyksiä, ne kuuluvat jokaisen ihmisen arkeen. Jatkuva pettymysten kokeminen voi tietenkin särkeä minäkuvaa sekä nuoren käsitystä itsestään. Heikentynyt itsetunto saa aikaan alemmuuden tunnetta. Nuori ajattelee olevansa huono, heikko, arvoton sekä mahdolliset onnistumiset selitetään onnella, ei itsestä johtuvaksi. Tällainen itsensä vähättely voi edetä itsensä vihaamiseksi. Nuori masentuu ja hänen suoritusmotivaationsa heikkenee. Jatkuva pettymysten kokemisesta voi seurata ahdistuneisuutta, joka voi kanavoitua peloksi. Kalliopuska määrittelee pelon seuraavasti: pelko on ahdistuneisuuden kanavoitumista tiettyyn kohteeseen (Kalliopuska 1995, 82, 95).

Kari E. Turunen esittää mielenkiintoisen teorian ihmisen tunteille ja siitä seuraavalle käyttäytymiselle. Hän erottelee kolme kipeää eksistentiaalista tunnetta, jotka muodostavat ihmissielun ytimen. Nämä tunteet ovat: häpeä, ahdistus ja tyhjiys. Nämä tunteet ilmentävät ihmisen riippuvaa suhdetta maailmaan. Ne herättävät ihmisen usein ikävään todellisuuteen mutta myös toimivat tiedostamattomasti auttaessaan sulkeutumaan maailmalta. Nämä eksistentiaaliset tunteet esiintyvät erityisen ankarina varsinkin muutoksissa ja kriiseissä sekä myös luovissa prosesseissa. Keskityn nyt hetkeksi Turusen teoriaan häpeän olemuksesta, koska juuri häpeä kuuluu hänen mukaansa esipuberteetin nuoren elämään olennaisesti. Nuoruudessa nuori sosiaalistuu ja uudet sosiaaliset suhteet tulevat nuoren elämään ja muokkaavat hänen minuuttaan. Häpeä kuuluu jokaisen ihmisen elämään, mutta nuorella se hakee vielä muotoaan – nuorella häpeä ei ole kovinkaan jäsentynyttä vaan voi olla hyvinkin kaoottista. Kasvava lapsi ja nuori oppii sääntöjä ja seurauksia ja vähitellen arvoja ja näin vähitellen hänelle herää arvoihin liittyvä häpeän tunne. Yhteiskunta koostuu arvostuksista, lähes kaikki on ihmisen näkökulmasta arvokasta tai vähemmän arvokasta. Arvostuksilla on aina valta ihmisen suhteella asioihin ja näin ollen ne ovat häpeäkontrollin alaisia. Rakenteellisesti häpeä on jäsentämisen, ajattelemisen, hallitsemisen, vallan ja vihan keskeisin motiivi. Häpeä toteutuu meissä kaikissa aina jollain tavoin. Kasvavalla nuorella elämän tarkoitus voi olla häpeän välttämistä. Turusen mielestä häpeän sietokyky on sitä parempi, mitä enemmän ihminen on kasvaessaan kokenut inhimillistä hyvää. Jos taas kasvaminen on ollut vaikeampaa ja hän on jäänyt vaille tarpeellista hoivaa tms., ihmisestä tulee herkkä häpeässään, joka voi herkässä tilanteessa purkautua kaoottisesti. Hän saattaa jopa poistaa häpeän tietoisesta maailmastaan.

Häpeään liittyy olennaisesti syyllisyyden tunne. Ihminen ei voi tuntea syyllisyyttä, jos hän ei ole omaksunut aidosti sisäistettyjä arvoja. Syyllisyyden kokeminen on kehittyneempää ja korkeatasoisempaa kuin häpeän tunne ja syyllisyys on aina tietoista. (Turunen 1990, 21 - 41).

5.5 PELKO JA DEFENSSIT

Tiina Kirmanen on tutkinut pelkoja ja pelon hallintaan liittyviä kysymyksiä (Kirmanen 2000). Hän on tarkastellut aihetta 5-6 -vuotiaiden näkökulmasta, joten aivan sellaisenaan ne eivät päde tämän tutkimuksen kohdejoukon kanssa. Kirmanen tutkimuksessa on kuitenkin asiasisältöä, joka sopii myös varhaisnuoren pelkoihin ja pelon hallintaan. Kirmanen kyseenalaistaa vallitsevan ihanteen,

jossa sopeudutaan vallitsevaan tilanteeseen ja saavutetaan sopeutumisen avulla tilanteen hallinta. Kirmanen näkee, että pikemminkin ongelmallisten olosuhteiden muuttaminen olisi tehokkaampi tapa ongelmatilanteiden, pelottavien tilanteiden hallitsemiseksi. Se, että yksilö joko sopeutuu tilanteeseen tai pyrkii muuttamaan sitä on Kirmasen mielestä kontekstisidonnaista, eli aina pitää ottaa huomioon yksilön ja ympäristön suhde. Ihminen on aina aktiivinen toimija, joka toimillaan muokkaa niitä kontekstejaan, joissa hän pelkoa tuntee. Kirmanen sanoo:

Pelko ja sen hallinta eivät ole erillisiä ilmiöitä, jotka vaikuttaisivat toinen toisiinsa. Hallinta ei ole reaktio pelkoon eikä se ole yksilön sopeutumista vallitsevaan ympäristöön. Pelko ja hallinta muodostavat dynaamisen kokonaisuuden, jossa ne ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa tai tarkemmin sanottuna muuntuvat toinen toisikseen. Kun tarkastellaan hallintaa, on aina tarkasteltava myös sitä, mitä hallitaan.

Läheisyyden ja erillisyyden kokeminen tai toisin termein riippuvuuden ja riippumattomuuden vastasuhteisuus ovat Kirmasen teoriassa keskeisellä sijalla pelon ja sen hallinnan suhteessa. Kirmanen käyttää tässä Bowlbyn (1978) kiintymysteoriaa viitekehyksenä. Kiintymysteorian mukaan ihmisellä on perustavanlaatuisen tarve muodostaa tunnesiteitä merkityksellisiin toisiin ihmisiin. Kirmanen kokee riippuvuuden ja riippumattomuuden paradoksisuuden mielenkiintoisena. Minän on eriydyttävä toisesta päästäkseen taas yhteyteen keskenään – erillisyyttä ei ole olemassa ilman yhteyttä. Pelon hallinnassa lapsi, ja myös aikuinen, tarvitsee toista päästäkseen taas sinuiksi itsensä kanssa. Läheisyys synnyttää myös pelkoja – pelkoja läheistensä puolesta. Ihminen pelkää paitsi oman hyvinvointinsa puolesta myös läheistensä puolesta. Toisaalta ihminen voi pelätä myös liiallista läheisyyttä, jolloin pelkona on oman autonomian menettäminen. Tässä tutkimuksessa suurimmaksi pelon aiheeksi tutkimusjoukolla ilmeni ystävän menettäminen. Kirmasen teoriaan viitaten, voisi ajatella, että ystävän menettäminen liittyisi oman minuuden eriytymisen pelkoon.

Pelko ei aina johda turvattomuuden tunteeseen tai ole ilmaus turvattomuudesta. Pelot aiheuttavat turvattomuutta vasta sitten, jos ne ovat puutteellisesti käsiteltyjä tai puutteellisesti hallittuja, eli silloin kun ne ovat ylivoimaisia yksilön käsittelykykyyn nähden. Kirmasen tutkimuksen yhtenä johtopäätöksenä on että pelko on toisaalta turvattomuutta aiheuttavaa, mutta se voi olla myös turvallisuutta lisäävä kokemus, jos yksilö kykenee hallitsemaan itsenäisesti pelkotilansa. Tällöin yksilön voimavarat kasvavat ja perusturvallisuus vahvistuu.

Tavallisimpia pelon hallintakeinoja lapsilla ovat turvan hakeminen aikuisista sekä yritykset häivyttää pelko pois ajattelemalla positiivisia, iloisia asioita. Tämän tutkimuksen kohdejoukolla oli lisäksi turvan hakemista ystävien avulla. Varsinkin pienet huolet jaettiin mieluummin ystävien kanssa kuin aikuisten kanssa. (Kirmanen 2000, 119 - 143).

5.6 TURVATTOMUUS

Suomessa on tehty laajaa turvattomuustutkimusta 1990-luvulla. Aineistoa on vuosilta 1991-1995 sekä jatkotutkimus v. 1996 (Niemelä 1997). Tutkimusten tuloksista on päätelty seuraavaa: Turvattomuus on muuttunut 20 vuodessa. Nykyään turvattomuuden pääaiheuttajat ovat maailmanlaajuisia, ympäristökysymyksiin liittyviä sekä kulttuurin arvoihin ja maailmantilanteeseen liittyviä kokemuksia. Turvallisuus ja turvattomuus koskevat kaikkia elämän alueita ja ne ovat erittäin moniulotteisia. Etäiset, globaalit asiat luovat turvattomuutta ja läheiset asiat (tärkeimpänä ihmissuhteet) luovat turvallisuutta, jos läheiset asiat ovat kunnossa tietenkin. Globaalit asiat eivät luo turvallisuutta, mutta ollessaan kunnossa, ne voivat vähentää turvattomuutta. Turvallisuus ja turvattomuus ovat yhteydessä elämisen ehtoihin ja elämäkokemuksiin. Ne ovat sekä yksilöllisiä kokemuksia että kiinteässä yhteydessä sukupuoleen, ikään, elämänvaiheeseen, sosioekonomiseen asemaan, toimeentuloon sekä erityisesti lapsuuden ajan kokemuksiin. (Niemelä & Lahikainen 2000, 9-10).

Niemelän mukaan turvattomuus ilmenee pelkoina, psykosomaattisena oirehdintana ja huolestuneisuutena. Turvattomuutta voidaan tarkastella subjektin, yksilön tasolla tai lähiyhteisön sosiaalisten suhteiden ja niiden laadun kannalta sekä myös makroyhteiskunnallisena, sosiologisena ilmiönä, jolloin turvattomuus liittyy laajoihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. (Niemelä 2000, 22). Lahikainen korostaa, että ihmisen identiteetti syntyy perusturvallisuudesta. Jos kehittyvän lapsen välitön lähiympäristö koetaan riittävän turvalliseksi, niin tämä on perustekijä hänen turvallisuuden kokemiselle sekä myös tavalle hahmottaa maailma ja itsensä. Perusturvallisuus saadaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Se voi myös kehittyä puutteelliseksi, jos vuorovaikutusta ei ole, tai se ei ole kehityksen kannalta positiivista. Turvattomuus on kokemus, josta halutaan päästä eroon, mutta se ei ole aina mahdollista, vaikka yksityisesti tai kollektiivisesti tehtäisiin kaikki voitava turvattomuuden ehkäisemiseksi. Turvallisuus ja turvattomuus riippuvat sekä itsestä, että ympäröivästä maailmasta; ne syntyvät näiden kahden leikkauspisteessä. Turvattomuuden kokeminen on seurausta sekä riittämättömiksi havaituista omista kyvyistään, että ulkomaailman paineiden suuruudesta. Periaatteessa turvattomuutta voidaan kohdata koska tahansa ja turvattomuuden hallinta on jatkuvasti ajankohtainen ja yksilökohtainen kysymys, jolla on keskeinen merkitys identiteetin ylläpitämisessä. Lahikainen kiteyttää: *Eksistentiaalisesti ihminen on pohjimmiltaan yksin maailmaan heitettyä. Turvattomuus, kärsimys, pelko ja ahdistus ovat yksilöllisiä kokemuksia ja jaettavissa vain siinä määrin kuin niistä voidaan yksilöiden välillä keskustella.* (Lahikainen 2000 61 - 86).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Lehtovaara (Lehtovaara 1994) on käsitteellistänyt 10 teesiä selventämään fenomenologista tutkimuksen olemusta. Esittelen lyhyesti tämän tutkimuksen kannalta osuviksi ja päteviksi havaittuja teesejä.

Teesi 1: Sen perusteella, mitä nyt tutkitaan ja tiedetään, ei voida rajata sitä, mitä ja miten tulevaisuudessa tutkitaan ja tiedetään.

Tutkimuksen kohdejoukko on pieni ja heidän elinpiirinsä alati muuttuva. Tutkimuksella voidaan kuvata ja havainnoida tämän hetken yksilöllisiä huolia ja pelkoja. Pelkistämällä voi tehdä päätelmiä yksilöiden ja kohdejoukon välillä tässä ajassa. Kaikenlaiset yleistykset tutkimuksen esitetyistä havainnoista ja päätelmistä on lukijan oman harkinnan ja moraalikäsitteiden varassa, joihin en ota kantaa.

Teesi 2: Tutkimuksen on lähestyttävä ongelmia niiden luonnetta vastaavasti kadottamatta tai uhraamatta mitään olennaista.

Empiirisen tutkimuksen kohteena on ihminen ja tutkijana on luonnollisesti ihminen, joten tutkijan oman ihmiskäsityksen selkiyttäminen on ollut tutkimuksen tekemisen punaisena lankana ja toiminut myös teorian viitekehyksenä. Hermeneuttisen tieteenfilosofian lähtökohtana on: *kaikki ymmärtäminen on aina yhteyksissä ymmärtämisestä.*

Teesi 3: Ihminen on tutkimuskohteena ainutlaatuinen

Näen tämän teesin eettisenä kannanottona tutkimukselle. Jokainen tutkimusjoukkoni nuori on yksilö ja hänen elämänsä ainutlaatuinen. Miten tätä ainutlaatuisuutta kuvaan ja havainnoin, sekä millaisia valintoja teen häntä ymmärtääkseni on oman moraalini varassa, enkä voi taata, että ymmärtäisin häntä aina totuudenmukaisesti.

Teesi 4: Sekä tilastollinen yleistävä että yksilökohtainen tutkimus ovat molemmat tarpeen ihmistutkimuksessa. Ne eivät kuitenkaan voi korvata vaan ainoastaan täydentää toisiaan. Lehtovaara varoittaa kysymällä: *miten pitkälle on mielekästä tavoitella yleistä ja yksilön suhteuttamista niihin, ennen kuin vaara menettää yksilöllisyys muodostuu liian suureksi.*

Tilastollista aineistoa antava kyselylomake oli esioletukseni mukainen ja toimi täten tutkimukselle suuntaa-antavana sekä myös johdatti johtolankojen päättelyyn teorian suhteen.

Haastattelu ja kirjoitustehtävä eläytymismenetelmän periaatteen mukaan selvensi lomakkeen havaintoja ja auttoi pelkistämässä sekä tutkimuksen analyysin hahmottamisessa.

Teesi 5: Tutkittavan henkilön yksilöhistorian paljastaminen on avainasemassa pyrittäessä ymmärtämään häntä.

Tutkimusjoukkoni jäsenet ovat minulle ennestään tuttuja neljän vuoden ajalta, joten tutkimusjoukkoni henkilöiden yksilöhistoriat ovat paljastuneen enemmän tai vähemmän vuosien ajalta. Tämä on tietysti myös vaikuttanut esioletukseeni kunkin yksilön suhteesta tutkimuskohteeseen. Kuitenkin haastattelussa ja kirjoitustehtävässä sain paljon ennakoimatonta tietoa yksilöiden ajattelusta sekä myös heidän nykyiseen elämänpiiriinsä kuuluvista seikoista, joilla on ratkaisevaa merkitystä tutkimuksen analyysille ja päätelmille.

Teesi 6: Kausaalista selittämistä ei pidetä parhaana mahdollisena selitysmallina.

Pyrin välttämään kausaalipäätelmien tekemistä, paitsi silloin kun sen totuusarvoa ei voi kyseenalaistaa eli olen ehdottoman varma sen totuudellisuudesta.

Teesi 7: Ennustettavuudella ei ihmistutkimuksessa ole samaa asemaa kuin luonnon tutkimuksessa.

Sosiologia on tieteenalana usein sellainen, jossa pyritään ennustettavuuteen. Tutkimus on perusteiltaan sosiologinen, mutta ennustettavuudella ei ole tämän tutkimuksen kannalta olennaista merkitystä. Eikä tutkimuksella ole tavoitetta saada aikaan muutosta huolten, pelkojen ja turvattomuuden kokemiseen.

Teesi 8: Tutkimussysteemin tulee olla niin joustava, että sen avulla on mahdollisuus paljastaa se, mikä kussakin tapauksessa on olennaista.

Lehtovaara esittää, että ainoa riittävän joustava tutkimussysteemi olisi tietyllä tavalla herkistynyt toinen ihminen. Ainoastaan ihminen voi herkistyä reagoimaan erilaisiin persoonallisiin ja ympäristöstä tuleviin vihjeisiin. Vain ihminen kykenee luomaan kokonaisuutta siitä hämmentävästä moninaisuudesta, jonka ilmiö ja konteksti yhdessä muodostavat.

Teesi 9: Tutkijan tulee tiedostaa kokonaisuudessaan oma funkionsa tutkimuksessa.

Olen yrittänyt sisäistää tämän teesin jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Ymmärrän, että toimintani tutkijana vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin ja toimintani tutkijana on osa saamiani tuloksia tutkimuksessa. Käyttämällä sanoja kuvailu, havainto tai päätelmä painottaa tutkijan funktionaalisuutta tutkimuksen toteutukselle.

Teesi 10: Ihmistutkimuksen tulee kollektiivisen yhteisvaikutuksen sijasta antaa pohjaa sellaiselle korjaavalle toiminnalle, joka on kulloinkin kyseessä olevan yksilön kohdalla relevanttia.

Teesi tarkoittaa, että tutkimusta tulisi tehdä ensisijaisesti sitä ihmistä varten, johon tutkimus kohdistuu. Fenomenologisessa tutkimuksessa ei ole niinkään tavoitteena tieteelliset tulokset ja niihin vetoaminen, vaan enemmänkin tavoitella sitä, että jokaisen ihmisen suhde todellisuuteen olisi tieteellinen. Tämä on myös tämän tutkimuksen analyysin, havaintojen ja päätelmien ydin – jokaisen tutkimusjoukon yksilö on tieteellisesti relevantti.

Tutkimuksen sosiologinen viitekehys ja sen muotoilema teoria nykynuoren elämänpiiristä postmodernissa suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut apuna muotoillessani ymmärrystäni tutkimusjoukon ja tutkimuskohteen suhteen. Postmodernin käsite ei ollut minulle entuudestaan tuttu ja postmodernin käsitteen löytäminen on ollut tutkimuksen muotoutumisessa ratkaisevaa. Suomalaisessa sosiologisessa nuorisotutkimuksessa postmoderni yhteiskuntäkäsitys on teorioiden keskiössä lähes poikkeuksetta. Seuraavassa esitän havaintoja, teoriataustaan nojaten, joilla on ollut merkitystä rakentaessani ymmärrystä tutkimusjoukkoni inhimillisestä kokemusmaailmasta postmodernissa yhteiskunnassa:

- nuorten katsotaan olevan individualisteja
- yhteiskunnan perusrakenteet (valtio, perhe, koulu) ovat menettäneet merkitystään.
- ns. suuret kertomukset ovat menettäneet merkitystään maailmankuvan ja arvojen muotoutumiselle
- postmodernin arvojen keskiössä ovat elämänlaadun ja inhimillisten arvojen korostaminen
- narsismi, apatia, pessimismi ja tyhjyyden kokeminen on lisääntynyt
- nuorisokulttuurit ja elämäntapakokeilut kuuluvat postmodernin nuoren elämään
- lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden rajat ovat hämärtyneet
- mediat luovat universaalia identiteettiä, jota leimaa hetkellisyys ja katkonaisuus
- nuorella on käytössä yhä suurempi määrä ”palikoita” rakentaessaan maailmankuvaansa → maailmankuvan pirstaloituminen
- mediat ym. liikkuva kuva muovaa nuoren identiteetin kehitystä
- maailmankuva on ”vihertynyt”, vaikka nuoret ovatkin vieraantuneet luonnosta
- postmodernissa yhteiskunnassa ei ole vakiintuneita arvoja eikä normistoa, jonka varaan yhteiskuntaa rakennetaan
- vaikka nuoret ovatkin individualisteja, ovat he huolissaan tulevien sukupolvien maailmasta

Muita havaintoja teoriasta ymmärrykseni tueksi:

- ihmisen toiminta edellyttää aina dialogisuutta – yhteyttä toiseen
- tunteet ovat tietoisuuden rakennuspalikoita
- tunteet ohjailevat havaintojen tekemistä ihmisen omien tarkoitusperiensä mukaisesti

- häpeäkontrollin suuri merkitys kasvavalla nuorella
- turvattomuus on seurausta pelkojen hallitsemattomuudesta
- turvattomuuden kokeminen syntyy riittämättömäksi havaituista omista kyvyistä

Olen tutkijana osa tutkimusta, siis subjektina ja objektina. Minä olen valinnut tutkimusaiheen ja minä olen valinnut tutkimusmenetelmät, lähdekirjallisuuden – minä olen valinnut ne sanat, joilla väitän olevan totuutta. Minun arvoni ja käsitykseni nuorista ja maailmasta ja tutkimuskohteitteni käsitteistä näkyvät tämän tutkimuksen sivuilta. Lehtovaaran sanoja lainatakseni: *tutkija ei voi ymmärtää tutkimuksensa kohdetta muulla tavoin kuin siten, miten hän yleensäkin ymmärtää itseään ja maailmaa* (Lehtovaara 1994, 29).

Fenomenologisen tieteenfilosofian mukaan kohteesta on aina olemassa esiymmärrys (vrt. Husserlin intentionaalisuus). Valitessani tutkimuskohdetta minulla oli olemassa tietoinenkin käsitys siitä, mitä tutkisin, sekä jonkinlainen oletus, kuinka tutkimusta tekisin. Tutkimusaineistoa analysoitaessa tulisi kuitenkin välttää liiallista subjektiivisuutta; lukijan ei tulisi olla pelkästään sen armoilla, että hän luottaa vain tutkijan intuition. Tutkimusaineiston, empirian, analyysissa pyrkimyksenä on, että se täyttäisi arvioitavuuden ja toistettavuuden kriteerit.

6.1 EMPIRIAN ANALYYSI

Empirian analyysin aluksi palataan tutkimuskysymyksiin, joihin empirialla pyritään vastaamaan. Tutkimuksen alkuasetelmana ja perustana toimii kysymys:

- **Mikä aiheuttaa huolta, pelkoa ja turvattomuutta tutkimusjoukkoni yksilöissä?**

Kysymyksiä peruskysymyksen selvittämisen avuksi ovat:

- **Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden arvomaailma?**
- **Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden maailmankuva?**
- **Millainen on tutkimusjoukkoni yksilöiden minäkuva?**

Lisäksi teoriasta kumpuavia tutkimuskysymyksiä ovat:

- **Miten postmodernin yhteiskunnan tunnusmerkit vaikuttavat tutkimusjoukkoni yksilöihin tutkimusasetelman kannalta?**
- **Miten vaikuttavana fenomenologisen tieteenfilosofian dialogisuus ilmenee tutkimusjoukkoni yksilöissä.**

Tutkimuskysymykset ovat yksilökeskeisiä. Empirian tuloksia analysoitaessa tutkimusaineisto tulisi kuitenkin järjestää sellaiseen muotoon, että sen perusteella johtopäätökset voitaisiin irrottaa yksittäisistä henkilöistä ja tapahtumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle, eli abstrahoida. (Grönfors 1985, 145). Myös Syrjäläinen ehdottaa sisällön analyysiin abstrahoinnin tapaista luokittelua. Ensin suoritetaan karkea luokittelu, jossa tavoitellaan keskeisiä luokkia ja teemoja. Tämän jälkeen pyritään toteamaan ilmiöiden esiintymistiheyttä ja poikkeuksia, jonka jälkeen tehdään uusi luokittelu. Syrjäläinen ehdottaa myös ristiinvalidointia, jossa saatuja luokkia puolletaan ja horjutetaan aineiston avulla. Lopuksi analyysin tulos siirretään laajempaan tarkastelukehikkoon, jonka avulla voidaan tehdä johtopäätöksiä ja tulkintaa. (Syrjäläinen 1994, 90).

Alasuutarin mukaan laadullisen tutkimuksen analyysissa on aineiston pelkistämiseksi kaksi osaa. Ensiksi aineistoa tarkastellaan tietystä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta. Tässä vaiheessa teoriasta tulisi tarkastella vain sen suhteen, mikä on teoreettisen viitekehyksen kannalta olennaista. Olennaiseksi havaitusta aineistosta tehdään raakahavaintoja – pelkistetään. Pelkistämällä aineistosta löydettyjä havaintoja niistä tulee helpommin hallittavia. Tarkoituksena tässä tutkimuksessa oli, että teoria ja metodologia tukisivat toisiaan olennaisen löytämiseksi tutkimuskohteesta. Esimerkiksi eläytymismenetelmä tuli mukaan tutkimukseen vasta siinä vaiheessa, kun teoria näytti vaativan vahvistusta. Toisessa vaiheessa ideana on karsia raakahavaintomäärää yhdistämällä havaintoja. Erilliset havainnot yhdistetään yhdeksi havainnoksi tai ainakin harvemmaksi havaintojen joukoksi. Tarkoituksena on löytää havainnoista yhteinen piirre, nimittäjä tai muotoilla sääntö, joka pätee koko aineiston suhteen. Alasuutarin mukaan laadullisessa analyysissa yksikin poikkeus kumoaa säännön. Tämä tarkoittaa, että jos yksikin poikkeus löytyy aineistosta, täytyy asiaa miettiä uudelleen, mikä voi johtaa koko teoreettisen viitekehyksen muuttumiseen tai ainakin jo havaittujen näkökulmien uudelleen arviointiin. Laadullisessa tutkimuksessa olisi tärkeä pyrkiä pelkistämään raakahavainnot mahdollisimman suppeaksi joukoksi, jotta poikkeuksia ei löytyisi. (Alasuutari 1993, 23 - 26).

Alasuutari vertaa laadullisen tutkimuksen tekemistä salapoliisityöhön. Tutkijan päämääränä on ratkaista arvoitus. Matkalla arvoituksen ratkaisemiseen, tutkija tekee havaintoja, olettamuksia, löytää ongelmia ja johtolankoja, tekee päätelmiä ja yhdistelee johtolankoja todisteiksi arvoituksen ratkaisemiseksi. (Alasuutari 2001).

6.1.1 TUTKIMUSAINEISTON LUOKITTELU

Suoritan tutkimusaineiston luokittelun käyttämällä ensin kyselylomakkeen aineistoa. Luokittelun perusteena on selkeimmin esiin tulevat luokat esiintymistiheyden mukaan. Nimeän luokalle teeman lauseen muodossa. Teemojen lauseet ovat yhteydessä tutkimuskysymykseen: mikä aiheuttaa huolta, pelkoa ja turvattomuutta. Luokittelu on karkea luokittelu. Kyselylomakkeen vastausten koonti on liitteenä (Liitteet 2 ja 3).

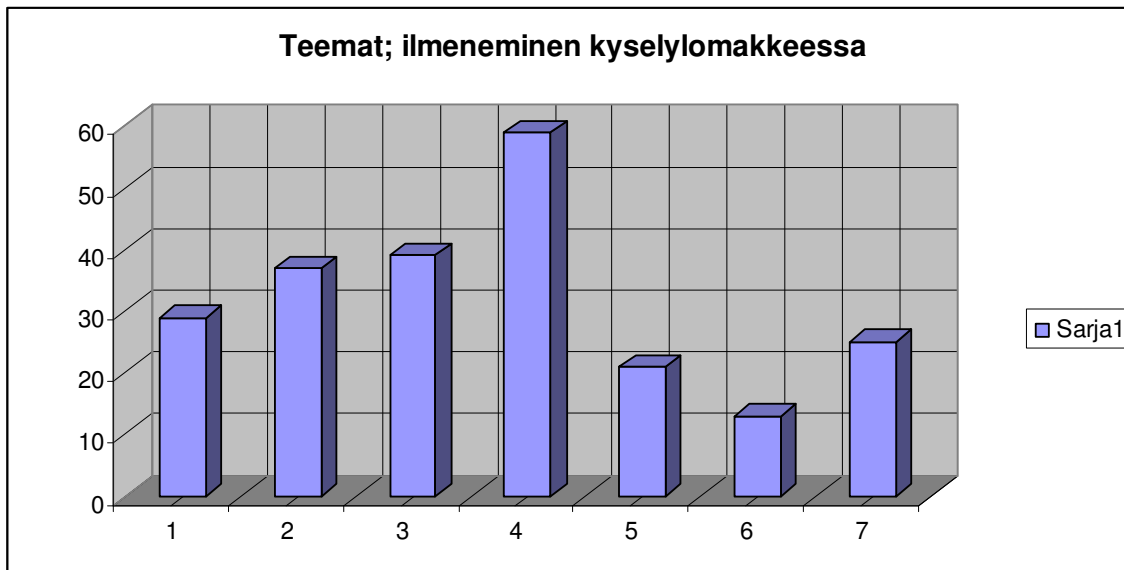
Teemat:

1. Ystävän tai läheisen menettäminen on merkityksellistä
2. Perheeseen liittyvät huolet ovat merkityksellisiä
3. Yksilön välittömän kokemusmaailman ulkopuolella olevat asiat ovat merkityksellisiä (esim. terrorismi, ilmastonmuutos)
4. Välitön henkilökohtainen kokeminen on merkityksellistä (esim. kiusatuksi joutuminen, ulkonäkö, murrosikä, toiveet)
5. Tulevaisuuteen liittyvät asiat ovat merkityksellisiä
6. Yksinäisyyden kokeminen on merkityksellistä
7. Yhteys toiseen ihmiseen on merkityksellistä

Luokitteluperuste teeman sisälle on:

- avoimissa kysymyksissä selkeän teemaan liittyvän merkityksen ilmeneminen.
- Taulukko 1:ssä, kun osio on viiden eniten merkintöjä saadun joukossa. Eniten merkintöjä saa 5 pistettä ja viides yhden pisteen. (liite 3)
- Taulukko 2:ssa (Valitse yllä olevasta listasta asioita, joita mietit usein.), kun osio saa 5 tai enemmän merkintöjä. (liite 2)
- Taulukko 3:ssa (Laita 5 suurinta huolen/pelon aihetta elämässäsi suuruusjärjestykseen), kun osio saa 5 tai enemmän merkintöjä. (liite 3)

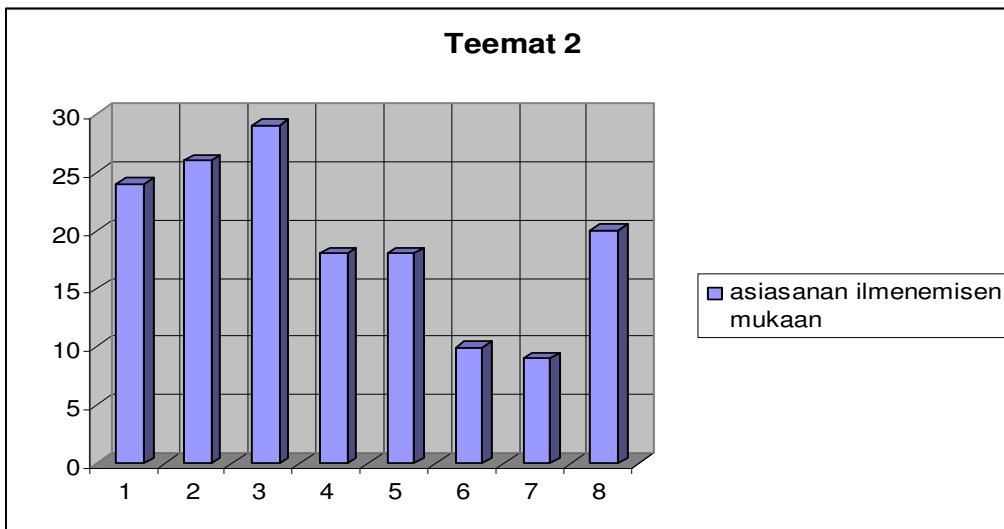
Kuvio. 1 Teemojen ilmeneminen kyselylomakkeen perusteella.

1. Ystävän tai läheisen menettäminen on merkityksellistä
2. Perheeseen liittyvät huolet ovat merkityksellisiä
3. Yksilön välittömän kokemusmaailman ulkopuolella olevat asiat ovat merkityksellisiä
4. Välitön henkilökohtainen kokeminen on merkityksellistä
5. Tulevaisuuteen liittyvät asiat ovat merkityksellisiä
6. Yksinäisyyden kokeminen on merkityksellistä
7. Yhteys toiseen ihmiseen on merkityksellistä

Tämä on ensimmäinen karkea luokittelu. Luokittelun ulkopuolella ovat arvostusten sekä minä- ja maailmankuviin liittyvät teemat. Lisäksi luokittelua vääristää saatujen vastausten samankaltaisuus, jolloin valitsen vain sen teeman, joka on tarkemmin teeman otsikon alla. Esimerkiksi teema 'yhteys toiseen ihmiseen' olisi saanut selkeästi suuremman ilmenemisen, mikäli olisin teemoitellut väljemmän asiayhteyden mukaan. Toisaalta myös 'välitön henkilökohtainen kokeminen on merkityksellistä' –teeman suuri ilmeneminen selittyy teeman sisällä olevilla moninaisilla asiayhteyksillä. Suurin ilmeneminen teemassa 4 oli koulunkäyntiin liittyvät epävarmuustekijät, sekä pelko joutumisesta koulukiusaamisen kohteeksi. Tarkempi asiasanaan liittyvä luokittelukuvio näyttää tältä (kuvio 2). Asiasanat ovat: ystävän menettäminen, huoli perheestä, ilmastonmuutos, koulunkäynti, tulevaisuus epävarmuustekijänä, yksinäisyys, kiusatuksi joutuminen, kuolema. Asia saa merkityksen teeman sisälle, kun sana ilmenee avoimissa kysymyksissä ja saa suurimman mahdollisen merkityksen taulukoissa 1, 2 ja 3. (Liite 3).

kuvio 2. Kyselylomakkeessa ilmeneminen asiasanan mukaan.

1. ystävän menettäminen
2. huoli perheestä
3. ilmastonmuutos
4. koulunkäynti
5. tulevaisuus epävarmuustekijänä
6. yksinäisyys
7. kiusatuksi joutuminen
8. kuolema

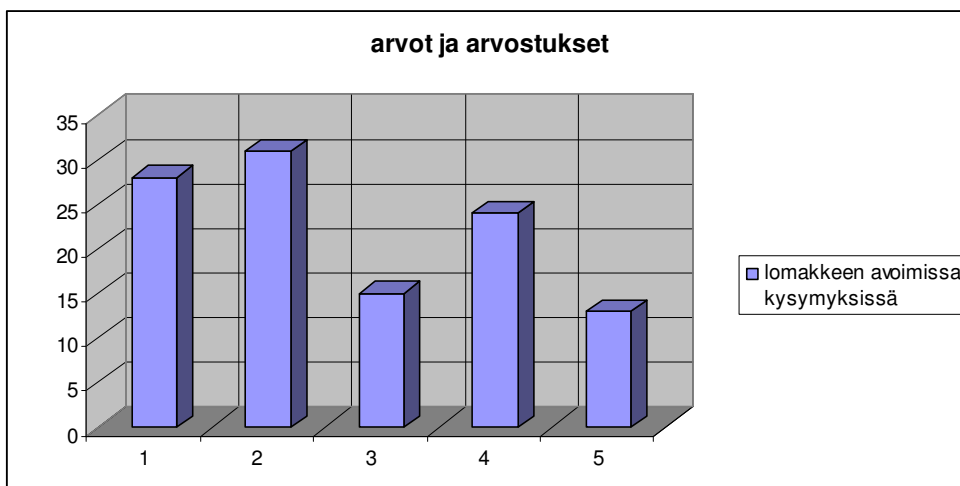
Arvot, minäkuva ja maailmankuva

Tutkimuskysymyksiin tutkimusjoukkoni yksilöiden arvostuksista, minäkuvasta ja maailmankuvasta luokittelin myös teemoja. Muotoilin teemat lauseen muotoon kyselylomakkeen avointen vastausten perusteella (liite 2)

Teemat arvoista ja arvostuksista:

1. Perheen merkitys on suuri
2. Ystävyys on tärkeää
3. Harrastukset ovat tärkeitä
4. On tärkeää tulla toimeen toisten kanssa
5. Ympäristö ja maailmanrauha ovat tärkeitä

Kuvio 3. Arvojen ja arvostuksien teemat ja ilmeneminen kysymyslomakkeessa.

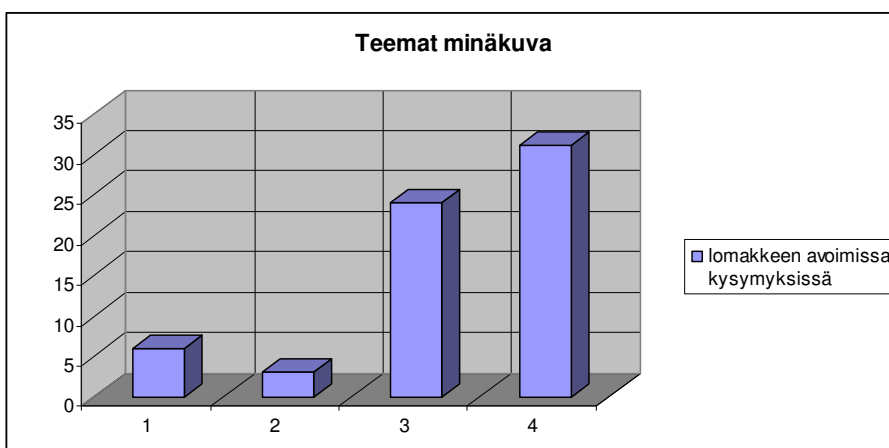
1. Perheen merkitys on suuri
2. Ystävyys on tärkeää
3. Harrastukset ovat tärkeitä
4. On tärkeää tulla toimeen toisten kanssa
5. Ympäristö ja maailmanrauha ovat tärkeitä

Huomio liittyen arvoihin ja arvostuksiin: vain yksi vastaajista mainitsi arvostavansa terveyttä. Tästä syystä en muotoillut siitä tema-lausetta.

Teemat liittyen minäkuvaan:

1. Yksilö on tyytyväinen itseensä
2. Yksilö ei ole lainkaan tyytyväinen itseensä
3. Yksilön minäkuva heijastuu suhteessa toiseen ihmiseen
4. Yksilön minäkuva heijastuu suhteessa itseensä

Kuvio 4. Minäkuvaan liittyvät teemat ja ilmeneminen kysymyslomakkeessa.

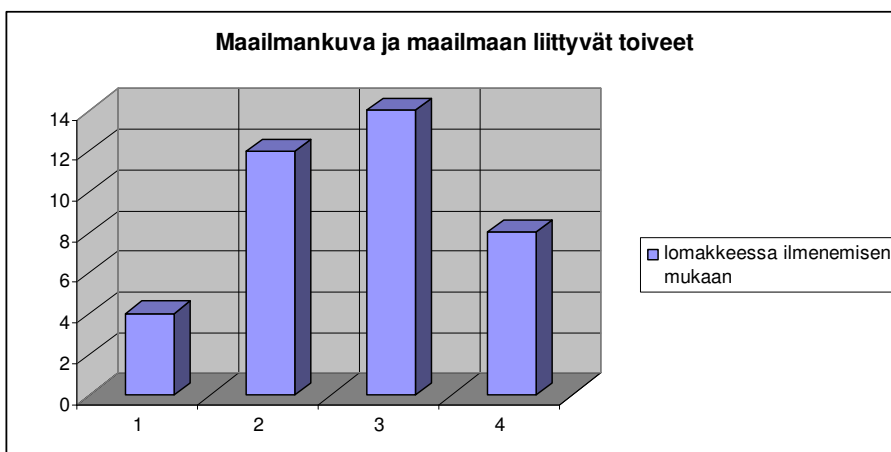

Teemat 3 ja 4 muodostuvat pääasiassa vastaajien antamien adjektiivien suhteesta itseen (esim. kaunis, hyväkuntoinen, alykäs) tai itsen ulkopuolelle, toiseen (esim. ystävällinen, auttavainen, toiset huomioon ottava).

Teemat liittyen maailmankuvaan:

1. Maailma on hyvä ja turvallinen paikka.
2. Yksilö haluaisi kontrolloida maailmaansa paremmin.
3. Maailmaa halutaan parantaa (altruistisesti).
4. Maailma koetaan itsekkäistä näkökulmista

Kuvio 5. Maailmankuvaan liittyvät teemat ja ilmeneminen kysymyslomakkeessa

Ylemmän luokkatason kategoriointi

Tähän mennessä suoritettu luokittelu teemoittain on ollut alustava alemman tason luokkakategoriointi. Seuraavassa vaiheessa pelkistän luokkia ylemmän tason kategorioiksi, joista muodostan uudet teemalauseet. Pelkistämisen perusteena käytän yhteyksien havaitsemista teemalauseiden välillä, määrällistä ilmenemistä sekä merkitysisällön selkeyttä.

Muodostan ylemmän tason teemalauseita käyttäen yhteyksien havaitsemista teemalauseiden kesken. Teemalauseet *'ystävän menettäminen on merkityksellistä'* ja *'ystävyyden on tärkeää'* ovat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi näiden lauseiden sisältöjen ilmeneminen on erittäin suuri.

1. Ystävyysuhteen menettäminen on merkittävä pelkoa ja huolta aiheuttava epävarmuustekijä.

Yhteyttä on myös teemoissa *'perheeseen liittyvät huolet ovat merkityksellisiä'* ja *'perheen merkitys on suuri'*. Lisäksi näiden lauseiden sisältöjen ilmeneminen on erittäin korkeaa.

2. Perheeseen liittyvät epävarmuustekijät koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttaviksi.

Jonkin verran yhteyttä on myös lauseilla *'yksilön välittömän kokemusmaailman ulkopuolella olevat asiat (ilmastonmuutos) ovat merkityksellisiä'* ja *'ympäristö ja maailmanrauha ovat tärkeitä'* sekä *'maailmaa halutaan parantaa (altruistisesti)'*. Myös näiden lauseiden asiasisältöjen ilmeneminen on kohtalaisen runsasta.

3. Ympäristön tila koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavaksi.

Lisäksi määritän kaksi muuta ylemmän tason teemalauseita raakaluokittelun perusteella, sekä teoriasta havaitun perusteella, joista löydän yhteyttä aineistoon.

4. Oman minän riittämättömyys koetaan epävarmuustekijäksi.

5. Turvallisen toisen ihmisen kohtaamattomuus aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta.

Haastattelun analyysi

Haastattelu suoritettiin perjantaina 15.2.2008 klo 10.45. Haastattelutuokio kesti noin 20 minuuttia. Haastattelu tehtiin koulun ATK-luokassa. Haastatteluun otti osaa 3 tyttöä ja 6 poikaa.

Haastattelun tarkoituksena oli selventää ja personoida kysymyslomakkeella saatuja vastauksia. Sekä päästä käsitteiden taakse ja yrittää todella ymmärtää, miten yksilöt tulkitsevat tutkimusongelmaan liittyviä aiheita. Toisin sanoen, ovatko tutkija ja tutkittavat ymmärtäneet tutkimusongelman samalla tavalla. Haastattelu litteroitiin sanasta sanaan.

Empirian analyysin seuraavassa vaiheessa paneudun haastatteluaineistoon. Haastatteluaineiston analyysissä pyrin löytämään vahvistavia tai heikentäviä tekijöitä muodostamiini ylemmän tason teemalauseisiin.

Haastatteluaineistosta havaittuja asioita liittyen ensimmäiseen teemalauseeseen:

Ystävyysuhteen menettäminen on merkittävä pelkoa ja huolta aiheuttava epävarmuustekijä.

1.

ope: Hyvä, sitten eteenpäin. Kuinka turvalliseksi tunnet itsesi koulussa?

poika4: tosi turvalliseksi, ei pelota yhtään

poika 6: ei muakaan

tyttö1: Sanotaan nyt että tarpeeks turvalliseksi

Ope: entäs ystävien seurassa?

tyttö2: tosi turvalliseksi

poika3: joo, aina tosi turvalliseksi

2.

Ope: kenen puoleen käännyt jos tunnet olosi turvattomaksi tai pelokkaaksi?

Poika1: yleensä äidin, tai isänkin, mutta useimmiten äidin. Mut jos se ole mikään iso asia niin sitte kavereitten puoleen

Poika3: sama juttu, isommista asioista puhun vanhemmille, mutta useimmiten vaan kavereitten kanssa

tyttö1: mä puhun useimmiten kavereiden kanssa

tyttö2: nii määkin, kavereille on helpompi puhua

poika5: kavereille useimmiten, äitille joskus, mut harvemmin

poika6: kavereille enimmäkseen

3.

Tyttö1: ystävät on kuitenkin paljon enemmän mielessä kuin ilmastonmuutos. Kyllä mä oon oikeesti huolissani, että menettäisin mun bestiksen ja on se mahollistakin.

Haastatteluaineistosta havaittuja asioita liittyen toiseen teemalauseeseen:

Perheeseen liittyvät epävarmuustekijät koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttaviksi.

1.

tyttö2: mulle koti on kaikista turvallisin paikka, en oo ikinä joutunut pelkäämään

poika1: sama juttu, koti on sellanen turvasatama mulle.

2.

Ope: kenen puoleen käännyt jos tunnet olosi turvattomaksi tai pelokkaaksi?

Poika1: yleensä äidin, tai isänkin, mutta useimmiten äidin. Mut jos se ole mikään iso asia niin sitte

Poika3: sama juttu, isommista asioista puhun vanhemmille, mutta useimmiten vaan kavereitten kanssa

Ope: Entäs muut?

tyttö3: Yleensä vanhempien puoleen tai en aina kenenkään

3.

Tyttö1: perhe on se missä eletään suurimmaksi osaksi, ongelmat kotona vaikuttaa kaikkeen.

Poika2: se ois iso menetys, jos perheelle kävis jotain, missä sitä sitten asuis. En mä haluis kotoa muuttaa pois.

Ope: Perheeseen liittyen voi tulla suuriakin muutoksia, jotka yleensä aiheuttaa stressiä ja huolta. Onko teille omakohtaisia kokemuksia suurista muutoksista?

Tyttö1: mulla on. Meille on nyt tullu semmonen, mikä se on, uusioperhe. Ja onhan se iso muutos ja monenlaisia asioita liikkuu mielessä. Miten mun ja äidin välille käy ja sen semmosia.

Haastatteluaineistosta havaittuja asioita liittyen kolmanteen teemalauseeseen:

Ympäristön tila koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavaksi.

1.

Ope: Entäs maapallon tulevaisuus? Kuinka huolissanne olette siitä?

Tyttö3: kyllä mä oon siitä huolissani, jos jäävuoret sulaa ja tulee katastrofeja. Miten ihmisille ja eläimille käy. Varsinkin jos maapallon tuho on meidän oma syy, niin se on tyhmää

Poika2: oon huolissani, mutta yritän olla ajattelematta asiaa

Poika1: on se pelottavaa, mutten en ajattele sitä juuri ollenkaan

Poika4: en mäkään, parempi olla ajattelematta.

2.

tyttö1: Ilmastonmuutokselle ei voi tehdä mitään, sitä on sillein turha miettiä

Poika1: Se tulee jos tulee, ei me sille mitään voida

Poika3: vähän niinkun maailmanloppukin. On se pelottavaa, mutta ei se mielessä oikeesti ole.

Poika3: mä en ole yhtään huolissani ilmastonmuutoksesta, en ajattele sitä yhtään.

Haastatteluaineistosta havaittuja asioita liittyen neljänteen teemalauseeseen:

Oman minän riittämättömyys koetaan epävarmuustekijäksi.

1.

Tyttö3: mä oon huolissani ja ehkä peloissaankin musta itsestäni. Mulla on vähän ongelmia joittenkin mun ystävien kanssa ja mä pelkään, että mä sanon niille jotain, mitä ma tulen katumaan, jotain mitä mä en välttämättä edes tarkota. Mä oon joskus vähän sellanen ja se mua huolettaa. Että ne hylkää mut siks

2.

tyttö3: yksin jääminen, se on pelottavaa, varsinkin jos on tuntematon paikka ja tosi iso

3.

Ope: Sitten tiedustelisin teiltä, että tunnetko nykyään enemmän pelkoa ja huolta kuin aiemmin, vaikka esimerkiksi viime vuonna tähän aikaan?

Tyttö3: kyllä mä ainakin tunnen, paljonkin enemmän.

Ope: Osaatko sanoa miksi?

Tyttö3: Ajattelen asioita selvästi enemmän, ikäviäkin asioita. Ja vanhemmiten vastuu kasvaa ihan erilaiseks kuin pienempänä.

Poika4: Kyllä mäkin ajattelen enemmän, asiat pyörii mielessä.

Poika1: Selvästi enemmän tulee mietittyä ja seurattua maailmanmenoa.

Poika6: Enemmän huolestunut.

2.

Poika1: Ajattelen joskus, ja oon mä miettiny, että mitäs jos mustakin tulee sellane koditon alkkis. En siihen oikeesti usko, mutta olis kauheeta jos niin kävis.

Haastatteluaineistosta havaittuja asioita liittyen viidenteen teemalauseeseen:

Turvallisen toisen ihmisen kohtaamattomuus aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta.

Poika2: jos on ihan yksin, ja on paljon porukkaa, eikä ketään läheistä siinä

Poika1: Jos siellä on sellasia hörhöjä ja alkkiksia, niistä ei aina tiä, mitä ne voi tehdä

tyttö3: yksin jääminen, se on pelottavaa, varsinkin jos on tuntematon paikka ja tosi iso

tyttö1: en mä muista, että oisin ollu ostarilla peloissani mutta jossain pimeillä kaduilla kyllä. Siellä voi olla niitä hulluja.

Poika1: joo, semmoset pimeet kujat on kyllä semmosia paikkoja, ei sinne ainakaa vapaaehtoisesti menis

Poika5: no ei. en mäkää.

Haastattelu selkiytti jonkin verran luokitteluani. Kuvaan havaintojani seuraavalla taulukolla. Jos teemalause vahvistui haastatteluaineiston avulla, merkitsen plussan (+), plussien määrä voi olla 1-3. (+ vahvistui jonkin verran, ++ vahvistui paljon, +++, vahvistui erittäin paljon) . Jos teemalause heikentyi, merkitsen miinuksen (-).

Kuvio 6. Teemalauseiden vahvistuminen/heikentyminen haastatteluaineiston perusteella.

1. Ystävyysuhteen menettäminen on merkittävä pelkoa ja huolta aiheuttava epävarmuustekijä.	++
2. Perheeseen liittyvät epävarmuustekijät koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttaviksi.	+
3. Ympäristön tila koetaan huolta, pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavaksi.	-
4. Oman minän riittämättömyys koetaan epävarmuustekijäksi.	+
5. Turvallisen toisen ihmisen kohtaamattomuus aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta	+

Haastatteluaineisto ei antanut aihetta muuttaa teemalauseita. Teemalauseet vahvistuivat jonkin verran, mutta ei kovin merkittävästi. Lause 'Ympäristön tila koetaan huolta, pelkoa ja

turvattomuutta aiheuttavaksi' sen sijaan heikentyi haastattelun perusteella. Ilmastonmuutos pelkona ja huolena on enemmänkin teoreettinen. Vertaus maailmanloppuun on mielestäni erittäin kuvaava. Ilmastonmuutoksesta huolestuminen ei kuulu arkeen vaan on tulosta median kuvamaailmasta. Ilmastonmuutos koetaan vallitsevaksi tilaksi, jota on turha miettiä sen enempää. En kuitenkaan halua poistaa lausetta luokittelusta, koska lause on kuitenkin edelleen validi tutkimuksen kannalta. Tosin ymmärrän lausetta paremmin. Ystävän menettäminen taas koettiin arkeen kuuluvaksi todelliseksi huolenaiheeksi. Huolena se on henkilökohtainen ja todellinen - identiteettiin vaikuttava.

Teemalauseitten ulkopuolelle on jäänyt tutkimuksen pääainnoittaja; oppilaiden kokemukset Jokelan koulusurmista. Haastattelussa kävimme mielenkiintoisen keskustelun tapahtuman herättämistä ajatuksista. Keskustelu meni näin:

Ope: alkaa tulla aika täyteen, mutta ennen kuin lopetellaan, niin kysyisin vielä Jokelan koulusurmista. Vai muistatteko vielä sitä?

Poika3: Muistan ihan hyvin.

Poika6: Muistetaan.

Ope: Minkälaisia muistikuvia teillä on niistä tuntemuksista, joita silloin tunsitte.

Tyttö3: Se oli tosi hirveätä, mietin sitä paljon ja siitä oli koko ajan telkkarissa.

Poika1: silloin tuli mietitty, mitäs jos sama juttu kävis meidän koulussa. Ja muistan, kuinka olin enemmän varuillaan ja kattelin ympärilleni

Poika3: Mä olin kanssa, sitä jatku aika kauan.

Ope: Tapauksesta uutisoitiin pitkään, joka päivä monta tuntia ja iltapäivälehdissä oli isoja lööppejä

Tyttö3: mä olin ihan ihmeissäni, että oliko se tottakaan, ei sitä aluksi oikein voinut uskokaan. Pakko se oli vaan uskoa

Ope: Entäs nyt, vieläkö asia pelottaa?

Tyttö1: ei pelota, en ole ajatellut pitkään aikaan sitä

Tyttö2. en mäkään ole.

Ope: Kuinka kauan Jokelan tapahtumat oli teidän mielissä ja aiheutti huolta?

Tyttö3: Varmaan niin kauan kuin mediassa siitä kerrottiin, mutta sitten kun se loppu niin ei sitä sitten niin tullu mietittyä

Ope: Käviks muille samalla lailla.

Poika3: Tais käydä joo.

Poika1: Ei sitä sitten enää tartenut miettiä.

Ope: Ja pystyit jatkamaan elämää niin kuin ennenkin?

Poika1: niin.

Ope: Luuletteko, että samanlaiset tapahtumat olisi mahdollisia meidänkin koulussa?

Poika4: Olisi se mahdollista.

Poika3: Ihan missä vaan. Hulluja riittää.

Tyttö2: Voishan se, mut en mä kyllä usko, en ainakaa mieli sitä.

Postmodernin nuoren maailmankuva on havaittu pirstoutuneeksi nuorisotutkimuksissa. Media ja liikkuva kuva muovaa maailmankuvasta hetkellistä katkonaista. Tämä seikka näkyi mielestäni hyvin Jokelan koulusurmien jälkeisissä tapahtumissa. Median välityksellä maailmasta tuli hetkeksi

pelottava tai vähintään epävarma paikka. Kuitenkin, kun median kiinnostus aiheeseen loppui, palasi maailma ennalleen.

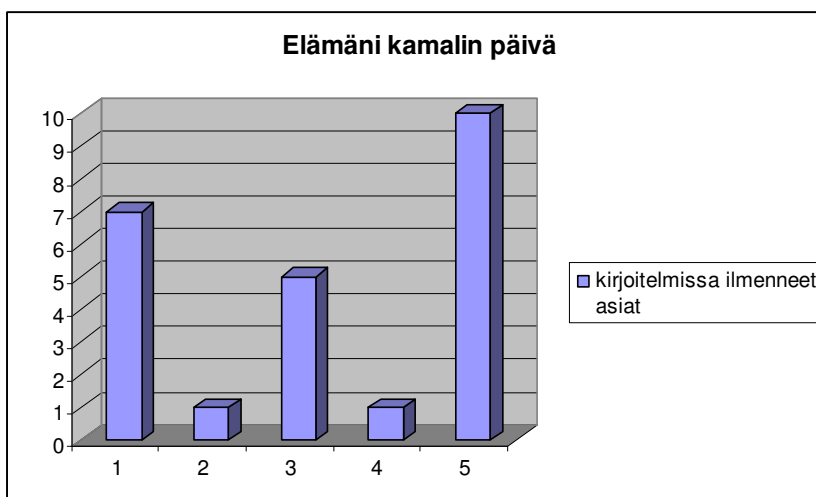
Kirjoitustehtävän luokittelu

Kirjoitustehtävän eläytymismenetelmän mukaan analysoin ensin irrallisena nykyisestä luokittelusta. Muodostin aineistosta teemalauseita tutkimuksen kannalta merkittävistä havainnoista, sekä seikkojen ilmenemistiheyden perusteella. Kirjoitustehtävän tehtävänanto löytyy kappaleesta 5.2.2.

Elämäni kamalin päivä –teemalauseet. (kirjoitelmia 13 kappaletta)

1. Elämän kamalin päivä on joukko vähäisiä onnettomuuksia ja epäonnea.
2. Elämän kamalimpaan päivään liittyy pelkoa ja väkivaltaa.
3. Elämän kamalimpaan päivään liittyy läheisen kuolema.
4. Perheen ongelmat liittyvät kamalimpaan päivään.
5. Elämän kamalimpana päivänä kokija toimii yksin.

Kuvio 7. Teemalauseiden sisältöjen ilmeneminen kirjoitelmissa

Huomioita kuvion sisältöön. Teema 1 sisältää vain poikien kirjoitelmia. Teema 3 sisältää vain tyttöjen kirjoitelmia.

Kirjoitelmissa oli havaittavissa selkeä jako tyttöjen ja poikien kokemusmaailmassa. Tyttöjen kirjoitelmat olivat henkilökohtaisia tragedioita, jotka liittyivät perheeseen ja sukulaisiin ja heidän kuolemaansa. Ikävä kyllä neljällä tytöistä oli omakohtaisia, perheen sisäisiä, tapahtumia, joista kirjoittaa. He kirjoittivat varsin koskettavasti ja yksityiskohtaisesti isovanhempia (yhdessä tapauksessa isää) mahdollisesti lähiaikoina kohtaavista kohtaloista ja kuinka surulliseksi he tulevat kun tapauksen läheinen henkilö kuolee. Kuoleman todellisuus ja läheisyys oli tullut osaksi elämänpiiriä.

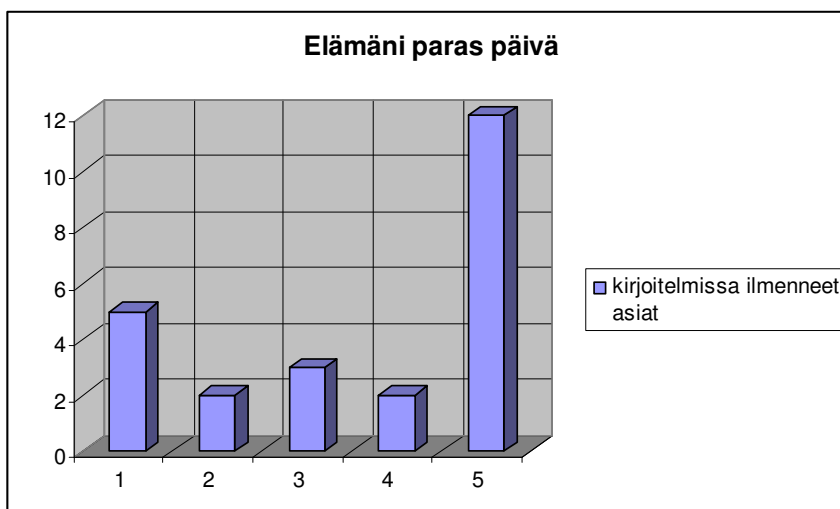
”Eilinen oli maailman kauhein päivä, sillä sain tietää isoisäni kuolleen syöpään. Syöpä on maailman kauhein sana. Kauhein asia ainakin minun mielestäni” Tyttö.

”Se päivä tulee. Se, että ukkini ei enää olisikaan täällä. Koko ajan kaikkien pitää pelätä ja yrittää olla mahdollisimman urhea. Sitten se päivä tuli... ukki oli kuollut” Tyttö.

Elämäni paras päivä –teemalauseet. (kirjoitelmia 14 kappaletta)

1. Elämän paras päivä pitää sisällään joukon onnekkaita sattumia
2. Elämän parhaan päivän voi viettää tietokoneen ääressä virtuaalitodellisuudessa.
3. Elämän paras päivä vietetään ulkomailla
4. Elämän paras päivä on täysin mielikuvituksen tuotetta ja mahdoton
5. Elämän paras päivä jaetaan perheen tai ystävän kanssa.

Kuvio 8. Teemalauseiden sisältöjen ilmeneminen kirjoitelmissa.

Kuvaavaa elämän parhaalle päivälle oli, että se jaettaisiin perheen tai ystävien kanssa. Kahdessatoista kirjoitelmassa paras päivä vietettäisiin joko perheen tai ystävän kanssa. Päivän tapahtumien ei tarvinnut sisältää välttämättä mitään suuria elämyksiä, kunhan sen saisi jakaa

läheisen ihmisen kanssa. Tämä oli tärkeää niin tytöille kuin pojillekin. ”*Olin koko perheen kanssa lämpimässä paikassa. Täysin ilman huolia ja murheita. Siellä ei myöskään ollut minkäänkokoista elektroniikkaa, ei edes kännykkää. Teimme yhdessä kaikkea kivaa. Pelattiin lautapelejä, juteltiin ja laitettiin hyvää ruokaa.*” Tyttö.

Erikoinen ja samalla mielenkiintoinen havainto oli kahden tytön parhaan päivän viettäminen lähes kokonaan virtuaalimaailmassa, Internetissä.

”*Heti klo 00.01 päiväni alkoi mukavasti. Tietokone oli vaatehuoneessani ja olin sen ääressä. Elinakin oli koneella. Olimme molemmat H!0:ssa (japanilainen Internet maailma).*” Tyttö.

Tytön koko kirjoitelma liittyy tähän japanilaiseen virtuaalimaailmaan. Kirjoituksesta näkyy, kuinka täydellisen antautunut tyttö on tälle maailmalle. Myös toinen tyttö osoittautuu tämän saman virtuaalimaailman innokkaaksi käyttäjäksi.

Eskola kehottaa analysointivaiheessa vertailemaan kirjoitelmia rinnakkain ja tutkia poikkeavan elementin aiheuttamia eroja ja yhtäläisyyksiä. Merkittävimpänä havaintona pitäisin, että kirjoitelmissa, joissa kuvailtiin kamalinta päivää, kirjoittaja oli yksin toimijana. Hän koki yksin päivän kamaluudet ja jäi myös yksin päivän päätteeksi. Parhaan päivän kuvailussa kirjoittaja jakoi parhaan päivänsä jonkun läheisen ihmisen kanssa.

Kirjoitustehtävän perusteella muotoilen kaksi teemalauseetta, jotka ovat toistensa vastaboolit. Vertailu kuvioden 7 ja 8 välillä osoitti selkeän yhteyden yksinäisyyden ja toisen kohtaamisen välillä. Muut teemat ovat vähemmän merkityksellisiä tutkimuskysymysten kannalta.

- 1. Toisen ihmisen kohtaaminen on välttämätöntä elämän mielekkääksi kokemiselle.***
- 2. Yksinäisyys aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta.***

Arvoituksen ratkaisu, lopullinen luokittelu ja viimeiset teemalauseet.

Empirian luokittelun ja analyysin päättää aineistosta merkittävimmin paljastuneet teemat. Alasuutaria mukaillen todisteet on etsitty arvoituksen ratkaisemiseksi. Lopullisen luokittelun pelkistän seuraaviin lauseisiin. Lauseet ovat tutkimuskysymysten kannalta merkittävyysjärjestyksessä.

- 1. Itselle merkittävän toisen puuttuminen tai puuttumisen mahdollisuus on suuri epävarmuustekijä tutkimusjoukkoni nuorten kokemusmaailmassa.**
- 2. Perhe luo perustan turvallisuuden ja turvattomuuden tunteelle.**
- 3. Ympäröivä todellisuus koetaan pelottavaksi, jos minällä ei ole siihen hallintamahdollisuutta.**

Lauseella 3 viitataan mm. ilmastonmuutokseen, Jokelan kaltaisiin tapahtumiin ja kuoleman kohtaamiseen. Defenssit ovat tällaisissa tilanteissa toiminnassa, jolloin yksilö suojautuu epämiellyttävältä asialta olemalla ajattelematta asiaa. Mediat vaikeuttavat suojautumista.

6.2 PÄÄTELMIÄ JA POHDINTAA

Missä määrin tutkimukseni tulokset ja havainnot peilaavat postmodernin yhteiskunnan nuorta. Ovatko tutkimusjoukkoni nuoret individualisteja? Tämä kysymys jää ilmaan, tutkimuksella en saanut ainakaan vahvistusta väittämälle. Se, että tutkimusjoukkoni nuoret pitävät ystävää lähestulkoon elämän tärkeimpänä asiana, ei välttämättä kumoa, mutta ei myöskään puolla individualismia. Sen sijaan väittämä, että yhteiskunnan perusrakenteet, siis mm. koulu ja perhe, olisivat menettäneet merkitystään, ei tutkimuksessa saanut lainkaan vahvistusta. Päinvastoin. Varsinkin perheen merkitys oli korostetun suuri. Perhettä arvostettiin korkealle ja perheeseen ja sen jäseniin liitetyt pelot nousivat merkittävällä tavalla esille.

Perheen ja ystävien arvostus tukee Kirmasen esittämää Bowlbyn kiintymysteoriaa, jossa ihmisellä on perustavanlaatuisen tarve muodostaa kiintymyssuhteita merkityksellisiin toisiin ihmisiin. Toisaalta tämä seikka voi tukea individualismia – ihminen tarvitsee toista ollakseen ehjä ja toimintakykyinen. Dialogisuus näyttäytyi vahvana tutkimuksessa. Toiseus, toinen ihminen koettiin tärkeäksi ja yksin jääminen pelottavaksi. Voisi ajatella, että toinen on merkittävä tekijä turvallisuuden kokemiselle. Varsinkin varhaisnuoruudessa, jolloin identiteettiä rakennetaan, tarvitaan toista avuksi. Nuori tarvitsee vähintään kokemuksen siitä, että toinen on hänelle olemassa. Jo ajatus toisen poissaolevuuden mahdollisuudesta aiheuttaa epävarmuutta. Ja jos mahdollisuus merkittävän toisen poistumiselle kasvaa, lisääntyy myös pelko ja turvattomuus. Levinasin esittämä kasvojen kohtaamisen merkitys minäkokemukselle oli siis tutkimuksessa merkittävä. Tulkitsisin yksin jäämisen suurimmaksi pelkoa ja turvattomuutta aiheuttavaksi tekijäksi tutkimusjoukkoni nuorten elämässä.

Postmodernin nuoren maailmankuva on havaittu pirstoutuneeksi nuorisotutkimuksissa. Media ja liikkuva kuva muovaa maailmankuvasta hetkellistä katkonaista. Tämä seikka näkyi mielestäni hyvin Jokelan koulusurmien jälkeisissä tapahtumissa. Median välityksellä maailmasta tuli hetkeksi pelottava tai vähintään epävarma paikka. Kuitenkin, kun median kiinnostus aiheeseen loppui, palasi maailma ennalleen. Olisiko suhteessa ilmastonmuutokseen samantyyppinen rakenne. Mediassa asia on paljon esillä ja koulussa siitä on puhuttu tänä lukuvuonna paljon (katsottiin esim. Goren Epämiellyttävä totuus –elokuva). Lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat olleet tänä talvena lumettomuudessaan käsin kosketeltava. Jos ensi talvi onkin kylmä ja luminen, niin hälveneekö huolestuneisuus? Tuleeko maailmalta uutta huolen aihetta median välityksellä ilmastonmuutoksen tilalle. Ovatko globaalit ongelmat

kokemusmaailmassa ja maailmankuvassa vain hetkellisiä ja median varassa olevia. En halua vähentää ilmastonmuutoksen merkitystä tutkimuksen huolten ja pelkojen kokemiselle mutta väittäisin yksilöiden henkilökohtaisten kokemusten olevan merkittävämpiä huolten, pelkojen ja turvattomuuden kokemisessa.

Pääsinkö sitten henkilökohtaisten kokemusten äärelle? Oppilaat kertoivat mielestäni yllättävänkin avoimesti tunteistaan. Varsinkin kirjoitustehtävässä uskallettiin avautua. Kertomukset perheenjäsentä uhkaavasta kuolemasta olivat koskettavia. Tutkimusjoukkoni yksilöistä ei kuitenkaan yksikään uskaltanut laittamaan itseään alttiiksi – heittäytyä häpeä-vyöhykkeelle. Yksi tyttö kykeni refleктоimaan itseään ja myös ilmaisemaan henkilökohtaisimpia pelkojaan.

***Tyttö3:** mä oon huolissani ja ehkä peloissaankin musta itsestäni. Mulla on vähän ongelmia joittenkin mun ystävien kanssa ja mä pelkään, että mä sanon niille jotain, mitä ma tulen katumaan, jotain mitä mä en välttämättä edes tarkota. Mä oon joskus vähän sellanen ja se mua huolettaa. Että ne hylkää mut siks.*

***Ope:** eli olet huolissas ettet pysty kontrolloimaan itseesi?*

***tyttö3:** niin, välillä mä pelkään, että jään siksi yksin.*

Tällaisia primaarikokemuksia on vaikeampi hallita ja ymmärtää omassa kokemusmaailmassaan. Tämän tasoinen reflektointi on vaikeaa aikuiselle saati sitten varhaisnuorelle. Uskon, että täältä löytyisi perustavimmat syyt nuoren lisääntyvälle huolestuneisuudelle ja epävarmuuksien kokemiselle. Onko tällainen reflektointi, jolla päästäisiin häpeän ja syyllisyyden kysymysten äärelle, edes mahdollista suurelle osalle nuorista. Millainen olisi sellainen tilanne tai tutkimusmetodi, jolla nuoren saisi pureutumaan syvimpiin, häpeää aiheuttaviin kokemuksiin?

Ovatko luokkani nuoret sitten postmoderneja? Vai ovatko he vasta kasvamassa postmoderneiksi? En ole tutkimukseni perusteella täysin vakuuttunut, vaikka en suomalaisen yhteiskunnan postmoderniutta täysin kiistäkään. Maailma muuttuu vauhdilla ja termit muuttuvat. Olemmeko kenties siirtyneet jo uuteen aikakauteen? Oli maailman tila ja nimitys mikä tahansa, niin ihmisellä näyttäisi aina olevan ikävä toisen luo.

”Kun muutin tänne, jouduin erota ystävästäni ja en näe niin usein häntä, joten vähän pelottaa jos hän unohtaa mut ja löytää parempia kavereita” Tyttö

7 LÄHTEET

- Aho, S. 1996. Lapsen minäkäsitys ja itsetunto. Helsinki: Oy Edita Ab
- Aittola, T. 2007, 342. Teoksessa Nuorisokasvatuksen teoria-perusteita ja puheenvuoroja (toim. Nivala, E. ja Saastamoinen, M.) Tampereen yliopistopaino oy.
- Airaksinen, Timo. 1999, 58. Minuuden rakentajat. Otavan kirjapaino oy. Keuruu.
- Alasuutari, P. 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: yliopistopaino.
- Alasuutari, P. 1993. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino
- Bauman, Z. 1997. Sosiologinen ajattelu. Juva: WSOY
- Dunderfelt, T. 1997. Elämänkaaripsykologia. WSOY Porvoo
- Eskola, Jari. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU
- Goleman, D. Teoksessa Lapsesta aikuiseksi. Toim. Pulkkinen Lea 1996. WSOY: Juva.
- Grönfors, M. 1995. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. WSOY: Juva
- Hankamäki, J. 2003. Dialoginen filosofia. Teoria, metodi ja politiikka. Yliopistopaino: Helsinki Yliopisto Press
- Helve, H. 2002, 31-32. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino
- Helve, H. 2007. Teoksessa Nuorisokasvatuksen teoria- perusteita ja puheenvuoroja. Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 73. Tampereen yliopistopaino.
- Helve, H. Teoksessa Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Suurpää, L & Aaltojärvi, P. (toim.) 1996. Helsinki: Suomalaisen kulttuurin seura. Kirjapaino Raamattutalo: Pieksämäki.
- Himanka, Juha 1995, 10. Teoksessa Edmund Husserl. Fenomenologian idea, viisi luentoa. Loki-Kirjat:Helsinki
- Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita, minä, me ja muut. WSOY:Porvoo
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Teemahaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 8.p. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hoikkala, T. 1994. Joksikin tuleminen ja nuorten itsenäistymisen ongelma. Teoksessa Voudinkmäki, K. Tulla Joksikin. WSOY: Juva

- Hoikkala, Tommi. 1987. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Oy Gaudeamus Ab. Helsinki: Painokaari
- Holopainen, M. 1982, 1. Nuorisopolitiikka. Käsite, sisältö ja tavoitteet. Helsinki, Kansalaiskasvatuksen monisteita 1.
- Jacobson, M. & Wiegand, E. 1995. Muutosvoima minussa. Nuoren selviytyminen arkielämän paineissa ja kriisitilanteissa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Gummerus Oy
- Jokinen, K. Teoksessa Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Suurpää, L & Aaltojärvi, P. (toim.) 1996. Helsinki: Suomalaisen kulttuurin seura. Kirjapaino Raamattutalo: Pieksämäki
- Judén-Tupakka, S. Teoksessa Syrjäläinen, E; Eronen, A; Värri, V-M. (toim.) 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampereen yliopistopaino oy-Juvenes Print.
- Järventie, I. Teoksessa Sulku, S & Aromaa, J. (Toim.) 2001. Vuoropuhelua Kohtaamispaikkana lapsuus. lapsen maailmasta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Oy Edita Ab: Helsinki
- Kannisto, H. Teoksessa Vesa A. Niskanen (toim). 1994. Tieteellisten menetelmien perusteita ihmistieteissä. Helsingin Yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Karvonen, S. (Toim.) 2006. Onko sukupuolella väliä. Hyvinvointi, terveys, pojat ja tytöt. Nuorten elinolot vuosikirja. Vammalan kirjapaino
- Keltinkangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY
- Kemppinen, P. 1997. Nuoruuden taikaa. Kurkistuksia nuorisokulttuureihin. Vantaa: Kustannusvalmennus Oy
- Kemppinen, J. 2001, Teoksessa Sulku, S & Aromaa, J. (Toim.) Vuoropuhelua Kohtaamispaikkana lapsuus. lapsen maailmasta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Oy Edita Ab: Helsinki
- Ketola, K. Teoksessa Arvot maailmankuva sukupuoli. Helve, Helena. 1997. (toim.) Helsinki: Yliopistopaino.
- Lehtovaara, M. 1994. Teoksessa Kohti elämämaailman ja ihmisen laadullista tutkimista 1 & 2. Toim. Varto, J. Tampereen yliopiston jäljennepalvelu.
- Levinas, E. 1996. Etiikka ja äärettömyys. Keskusteluja Philippe Nemon kanssa. (suom. Antti Pönni) Tampere: Tammer-Paino. Gaudeamus.
- Lähteenmaa, J (Toim). & Siurala, L 1991. Nuoret ja Muutos. Nuorisotutkimusseuran Tutkimuksia 177.
- Manninen, J. 1977, 16 -17. Maailmankuvat maailman ja sen muutoksen heijastajina. Teokessa Kuusi, M & Alapuro, R & Klinge, M (toim). Helsinki, Otava.
- Marcoen, A & Goossens, L. 1993. Teoksessa Adolescence and its social worlds. Jackson, S. & Rodrigues-Tóme, H. (toim).. Howe: Lawrence

- Mäki-Kulmala, A. 1989. Nuoruus on Nuoruus. Kirjoituksia nuoruudesta, kulttuurista, yhteiskunnasta ja tutkimuksesta. Tutkijaliitto. Gummerus: Jyväskylä
- Niemelä, P. & Lahikainen, A.R. 2000. Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino
- Nurmi, J-E. Teoksessa Lyytinen, P. Korkeakangas, M & Lyytinen, H. (toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. WSOY: Porvoo
- Näre, S. 2005. Styylaten ja pettäen. Luottamuksen ongelma ja postindividualismi sukupuolikulttuurissa. Helsinki: Yliopistopaino.
- Näre, S. 1999. Tunteiden sosiologiaa. Hämeenlinna: Karisto oy
- Näre, S. 1992. Tyttöjen ja poikien sankarikäsityksiä. Tutkimuksia ja selvityksiä 1. Kansalaiskasvatuksen keskus ry. Helsinki: Offsetpiste ky
- Ojanen, M. 1994. Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen. Tampere: Kirjatoimi.
- Perttula, J 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena. Tampereen yliopiston jäljennepalvelu
- Postman, N. 1985. Lyhenevä lapsuus. WSOY Porvoo.
- Pöntinen, P. Teoksessa Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Suurpää, L & Aaltojärvi, P. (toim.) 1996. Helsinki: Suomalaisen kulttuurin seura. Kirjapaino Raamattutalo: Pieksämäki.
- Rautala, H. 1988. Mitä kielen seksismillä tarkoitetaan. Naistutkimus I/1988
- Rée, J. 1998. Heidegger. Otava:Helsinki
- Suurpää, L & Aaltojärvi, P. (toim.) 1996. Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin. Helsinki: Suomalaisen kulttuurin seura. Kirjapaino Raamattutalo: Pieksämäki
- Syrjälä, L. & Ahonen, S. & Syrjäläinen, E & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy
- Tamminen, T. Teoksessa Sulku, S & Aromaa, J. (Toim.) 2001. Vuoropuhelua. Kohtaamispaikkana lapsuus. lapsen maailmasta. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Oy Edita Ab: Helsinki.
- Turunen, Kari E, 1999. Opetustyön perusteet. Jyväskylä: Atena
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Kirjayhtymä Tampere.
- Wais, Mathias. 2005, 91. Lapsuus ja nuoruus nykyaikana. Kasvatuksen mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Suomen antroposofinen liitto.
- Wilska, Terhi-Anna & Helve, H. (toim.) 2006. Uskon asia. Nuorisobarometri 2006. Helsinki: Nykypaino
- Yrjönsuuri, M. 1996. Hyvän olemus. Johdatus Etiikkaan. Jyväskylä: Gummerus

8 LIITTEET

Liite 1

Tampereen yliopisto 2008
Pro gradu-tutkielma

Olen **tyttö** (ympyröi)

poika

KYSELYLOMAKE I

OSA 1

1) Mainitse 5 tärkeintä asiaa elämässäsi tällä hetkellä.

2) Mitkä ovat mielestäsi sinun parhaat puolesi ihmisenä?

3) Millainen olisi sinun ihanneminäsi, eli millainen ihminen haluaisit olla?

3) Jos toiveesi toteutuisi, niin millaista elämäsi olisi huomisen lähtien? Millaisessa maailmassa eläisit?

OSA II

1) Mikä on sinun suurin pelkosi tällä hetkellä?

2) Millaisista asioista olet huolissasi tällä hetkellä elämässäsi?

2) Mikä aiheuttaa sinulle elämässäsi eniten turvattomuuden tunnetta? Millaisissa paikoissa tätä tunnetta esiintyy?

OSA III

1) Arvioi alla olevat asiat 1 - 5 asteikolla. Missä määrin asiat vaikuttavat elämääsi.
1= ei aiheuta lainkaan huolta/pelkoa, 5= aiheuttaa erittäin paljon huolta/pelkoa.

	1	2	3	4	5
1. Kiusatuksi joutuminen					
2. Perheenjäsenen sairastuminen					
3. Terrorismi					
4. Väkivaltaiset tuntemattomat ihmiset (vrt. Jokelan tapahtumat)					
5. Koulunkäynnissä, opiskelussa epäonnistuminen					
6. Vaaralliset luonnonilmiöt					
7. Vanhempien, perheen väliset ongelmat					
8. Ulkonäön menettäminen					
9. Aikuiseksi kasvaminen					
10. Ystävän menettäminen					
11. Vakava sairastuminen					
12. Ilmastonmuutos					
13. Murrosiän muutokset					
14. Naurunalaiseksi joutuminen, ”kasvojen menettäminen”					
15. Harrastuksesta luopuminen					
16. Taloudelliset ongelmat, köyhyys					
17. Ulkomaalaiset, pakolaiset					
18. Kuolema					
19. Toiveittesi toteutumattomuus					

2) Valitse yllä olevasta listasta sellaisia asioita, joita mietit usein. Ympyröi asian numero.

3) Laita 5 suurinta huolen/pelon aiheutta elämässäsi tällä hetkellä suuruusjärjestykseen.

4) Kerro jostain huolestasi tai pelostasi omin sanoin.

OSIO 1.

1) Mainitse 5 tärkeintä asiaa elämässäsi tällä hetkellä.

Pojat n=14: perhe(14 kertaa) , ystävät(14), koulu(4), harrastukset, jalkapallo(5), lemmikki(4), liikunta, sukulaiset(3), xbox 360, luonto, lappi, meri, sisko(mainittiin erikseen), musiikki, tytöt.

Tytöt n=14: perhe(12 kertaa), ystävät(13), erityinen ystävä(bestis)(4), lemmikki(3), musiikki2 harrastukset(3), sukulaiset(2), koulu, sirkuskoulu, Japani, minä itse, sarjakuvasanankari, kaupunginosa, luokkatoverit, pikkusisko, veli, terveys, vapaa-aika

2) Mitkä ovat mielestäsi sinun parhaat puolesi ihmisenä?

Luotettavuus(3 kertaa), hauska(3), kohtelias, rehellinen, reilu, ei ole kateellinen, otan muut huomioon, huumorintajuinen, en ole laiska, iloinen, urheilullinen, ystävällinen, auttavainen, ei osaa sanoa.

Tytöt n=14: eivät mitkään(3 kertaa), toiset huomioon ottava(2), rehellinen(2), osaan ilmaista mielipiteeni, keskustelutaitoinen, hyvä ystävä, aito, luonne(?), se, että olen juuri minä, tulen toimeen ihmisten kanssa, kiltti, ystävällinen, autan, kun muilla on vaikeaa(empatia), pirteys.

3) Millainen olisi sinun ihanneminäsi, eli millainen ihminen haluaisit olla?

Pojat n=14: ystävällinen(2 kertaa), olen tyytyväinen itseeni(2), rohkea, taitava, hauska, urheilullinen, kiva, hyvä jalkapalloilija, aktiivinen, reipas, josta kaikki tykkää, rauhallinen, mukava, älykkäämpi, hyvä ihminen ihan yleensä, rehellinen, uskaltaisi sanoa ajatukset suoraan, hyväkuntoinen, luotettava, parempi koulussa, reilu, tulisin kaikkien kanssa toimeen.

Tytöt n=14: Olen jo ihanneminä(3 kertaa), ulkonäöltään kaunis(3), tulla kaikkien kanssa toimeen(3), olis paljon kavereita(2), hyvä koulussa(2), täydellinen, hauska, vahvempi luonne, normaali, koska silloin minua ei arvosteltaisi, osaisin taikoa ja lentää, rohkeampi, positiivisempi, hauskempi, en koskaan haastaisi riitaa, rikkaampi, en valehtelisi, olisin ihminen, jota kuunnellaan, rehellinen, oikeudenmukainen.

4) Jos toiveesi toteutuisi, niin millaista elämäsi olisi huomista lähtien? Millaisessa maailmassa eläisit?

Pojat n=14: Olisi rauha(2 kertaa), eikä mitään pelättävää(2), ei olisi sotia(3), ei saasteita(2), Eläisin Virossa mummini luona, ilmaston muutokseen reagoitaisiin, raha ei olisi niin tärkeää, ei olisi uskontoja. Voittaisiin lotossa, olisin huippujalkapalloilija, ihmiset olisivat mukavampia, Pidän tästä maailmasta, en haluaisi muuttaa mitään, eläisin samanlaista elämää kuin nytkin, huolettomammassa maailmassa, Saisin päättää enemmän omista asioista.

Tytöt n=14: ei olisi koulukiusaamista (2 kertaa), elämä olisi oikeudenmukaista ja rehellistä, pystyisin puhumaan avoimesti minua huolestuttavista asioista, osaisin koulussa ja kaikki puhuis

mulle, opettajat ei valittais koko ajan, eläisin ulkomailla, paljon ystäviä, saisin asioita, joita haluaisin, ei sotia, ei kärsimyksiä, ei ilmastonmuutosta, paremmassa maailmassa, olisi paljon vuoria, joiden yli lentelisin, kaikki osaisivat lentää ja taikoa, lyhyemmät koulupäivät, olisin kaunis, perheeni voisi hyvin, ukki paranisi, en itkisi niin paljon, iso koti, uima-allas ja iso piha, mulla ois pikkuveli tai sisko

OSIO 2.

1) Mikä on sinun suurin pelkosi tällä hetkellä?

Pojat n=14: ilmastonmuutos ja sen seuraukset(2 kertaa), Koko perhe kuolisi vain minä jäisin eloon, perheelle kävisi huonosti, joku perheenjäsenistä kuolisi, menettäisin vanhempani näin nuorena, minulta amputoitaisiin jalat tai kädet, läheisen menettäminen, koulumenestys romahtaisi, yksin jääminen, ei olisi kavereita, yksin pimeässä, vanhemmat oppilaat, hukkuminen,

Tytöt n=14: perheelle tapahtuu jotain pahaa(4 kertaa), vanhempani saattavat erota, Kiusatuksi joutuminen, hullut, humalaiset ihmiset, ei olisi kavereita, kaikki maailman ihmiset kuolisivat, tulevaisuus, ystävän menettäminen, toiveeni eivät toteutuisi, sairastuminen, läheisen kuolema, en pelkää oikein mitään, tuleva mun leikkaus, menetän minulle tärkeä ihmisen

2) Millaisista asioista olet huolissasi tällä hetkellä?

Pojat n=14: ilmastonmuutoksesta(3 kertaa), Koulusta(2), koulunkäynnistäni esim. äikkä ja enkku, perheelle kävisi jotain, millaista on olla nuori/aikuinen, vastuun kasvaminen, maailman lopusta, menettäisin isovanhempani, mummostani, etten pääse futispelaajaksi, joutuisin naurunalaiseksi, Jokelan tapahtumat tulis meidän kouluun, murrosiästä.

Tytöt n=14: koulunkäynnistä(3 kertaa), ilmastonmuutoksesta(2), perheestä, ystäväistä, itsestäni, isästäni, yksin jääminen, opettajat syyttää aina mua, uusioperheen muutokset, pitääkö äiti minusta enää, pikkusisko on paljon poissa kotoa, ukkini on kuolemansairas, pitää saada ystävänpäiväkortit valmiiksi, perheestäni.

3) Mikä aiheuttaa sinulle elämässäsi eniten turvattomuuden tunnetta? Millaisissa paikoissa tätä tunnetta esiintyy? (osoittautui vaikeaksi kysymykseksi)

Pojat n=14: ei mikään, ei missään(3 kertaa), ilmastonmuutos, hiilivoimalat, kun kävelee yksin pimeillä kujilla, yksin oleminen, vieraisissa paikoissa, kun on yksin syrjäisillä paikoilla ja tulee epäilyttäviä ihmisiä vastaan, illalla yksin pihalla, joudun yksin ahdistavaan tilanteeseen

Tytöt n=14: Kun olen yksin(2 kertaa), metsässä(2), ei mikään ei missään(2), tuntemattomat paikat(4), vieraat ihmiset(2), tunnen harvoin mutta joskus koulussa kun haukutaan, eksyminen, joihin en luota, kun opettajia vastaa ei voi puolustautua.

OSIO 3.

1) Kerro jostain huolestasi tai pelostasi omin sanoin. (Valikoituja vastauksia)

Ystäviin, perheeseen ja läheisiin viitattiin usein:

”Kun muutin tänne jouduin erota ystävästäni ja en näe niin usein häntä, joten vähän pelottaa jos hän unohtaa mut ja löytää parempia kavereita” Tyttö

”Pelkään itseäni, koska pelkään sanovani tai tekeväni jotain itselleni ja läheisilleni. Ja pelkään, että he siksi hylkäävät minut” Tyttö

”Minulla on eräs ystävä, se on mulle kun samaa perhettä. Kuitenkin pelkään menettäväni hänen. Olen aina tukenut häntä. Kuitenkin olen menettämässä hänet ainoalle vihamiehelleni. Tämän takia elämäni on muuttunut” Tyttö

”Pikkusiskoni on paljon pois kotoa, hän tulee kotiin vasta illalla, mutta joskus koulun jälkeen ja sitteen hän menee ulos” Tyttö

”Pelkään, että veljeni tai äitini kuolee, sillä silloin jäisin ihan yksin. Pelkään myös että äidin ja minun välit huononevat ja että en enää saa olla niin paljon parhaimpien ystäväni kanssa sillä asun niin kaukana heistä” Tyttö

” En halua kertoa siitä, mutta se liittyy isään” Tyttö

”En tietäisi, mitä tehdä, jos rakkaat vanhempani kuolisi, en vois kestää sitä menetystä”. Poika

”ystävät ovat minulle tosi tärkeitä. En haluaisi menettää yhtäkään heistä. Olen muuttanut kaksi kertaa ja jokaisella kerralla ystäväni ovat jääneet harmittamaan”. Poika

Ilmastonmuutos myös aiheutti huolta ja pelkoa:

”Ilmastonmuutos muuttaisi niin paljon kaikkea. En halua, että jäätiköt sulaa, vuorenrinteet samoin. Onneksi asiaan on puututtu jo jonkun verran. Myös saastuneet meret ”muovikeitot”. Eräs ”muovikeitto” on jo Texasin osavaltion kokoinen. Myös luonnonkatastrofit” Tyttö

”Eiköhän ilmastonmuutos ole aina mielessä? Se että meidän itsemme takia moni kuolee, köyhtyy tai sairastuu. Myös se että kuinka meidän planeettamme käy? Ja miksi tähän asiaan ei puututa? Kaikki mikä liittyy ilmastonmuutokseen huolestuttaa”. Tyttö

”Miksi USA ei tee mitään ilmastonmuutokselle, vaikka se vaikuttaisi paljon tilanteeseen”. Poika

Tulevaisuus ja tuntemattomuus olivat myös huolenaiheena:

”Jos epäonnistun koulunkäynnissä, enkä saa kunnon töitä” Poika

”Olen aina halunnut olla jalkapallon pelaaja. Se on unelmani. Pelkään, etten pääsisikään jalkapallon pelaajaksi”. Poika

”Kuinka ihmisten ja eläinten käy?”. Poika

”Aikuiseksi kasvaminen askarruttaa, koska ei tiedä kunnolla, mitä odottaa siitä. Aikuisten vastuunotto tuntuu olevan niin mielettömän painava”. Poika

”Kuolemaa, kun ei oikein tiedä, mitä tapahtuu sen jälkeen. Pahin on kun tulee: ei mitään”. Poika

Omaan itseensä liittyviä pelkoja oli melko vähän:

”Numerot on vähän laskenut” Tyttö

”Minua huolestaa se, että minua ei pidetä hyvänä ihmisenä. Joudun sulkemaan oman minäni kovan kuoren alle, koska pelkään koko ajan, että joku loukkaa minua”. Tyttö

”Joskus on äidin kanssa riitaa vaatteista, jos näyttää omasta mielestä tyhmältä”. Poika

OSIO 3. Taulukko 1

Liite 3. taulukot

Taulukko I

Koonti

n=28

1 = en tunne lainkaan pelkoa, huolta, turvattomuutta

2 = tunnen/aiheuttaa harvoin/vähän pelkoa, huolta, turvattomuutta

3 = tunnen/aiheuttaa joskus/jonkin verran pelkoa, huolta, turvattomuutta

4 = tunnen/aiheuttaa melko usein/melko paljon pelkoa, huolta, turvattomuutta

5 = tunnen usein (ajattelen asiaa paljon) pelkoa, huolta, turvattomuutta

	1	2	3	4	5	yht.p
1. Kiusatuksi joutuminen	8	9	7	2	1	60p
2. Perheenjäsenen sairastuminen	3	6	8	6	5	88p
3. Terrorismi	5	9	10	3	1	70p
4. Väkivaltaiset tuntemattomat ihmiset (vrt. Jokelan tapahtumat)	0	5	9	10	3	92p
5. Koulunkäynnissä, opiskelussa epäonnistuminen	3	8	12	4	1	71p
6. Vaaralliset luonnonilmiöt	7	8	7	6	0	68p
7. Vanhempien, perheen väliset ongelmat	3	8	5	10	3	89p
8. Ulkonäön menettäminen	6	7	8	5	1	69p
9. Aikuiseksi kasvaminen	13	10	2	3	0	51p
10. Ystävän menettäminen	0	1	12	9	6	104p
11. Vakava sairastuminen	2	6	7	4	9	96p
12. Ilmastonmuutos	3	7	8	5	6	91p
13. Murrosiän muutokset	10	11	5	2	1	60p
14. Naurunalaiseksi joutuminen, ”kasvojen menettäminen”	5	6	9	6	1	73p
15. Harrastuksesta luopuminen	11	5	6	3	3	66p
16. Taloudelliset ongelmat, köyhyys	4	10	10	3	1	74p
17. Ulkomaalaiset, pakolaiset	13	10	1	3	0	48p
18. Kuolema	5	7	8	2	6	81p
19. Toiveittesi toteutumattomuus yhteensä	2	12	9	4	1	70p
	103	145	143	90	49	

Keskiarvo sarake 1 = 28p

Ka sarake 2 = 56p

Ka sarake 3 = 84p

Ka sarake 4 = 112p

Ka sarake 5 = 140p

(pistemäärä = sarake 1 x 1, sarake 2 x 2, sarake 3 x 3, sarake 4 x 4, sarake 5 x 5)

Eniten vastauksia 2 = tunnen/aiheuttaa harvoin/vähän pelkoa, huolta, turvattomuutta = 145

Taulukko 2. Valitse yllä olevasta listasta asioita, joita mietit usein. Ympyröi asian numero.

1. Kiusatuksi joutuminen	XXXX
2. Perheenjäsenen sairastuminen	XXXXX XXX
3. Terrorismi	
4. Väkivaltaiset tuntemattomat ihmiset (vrt. Jokelan tapahtumat)	XX
5. Koulunkäynnissä, opiskelussa epäonnistuminen	XXXXX
6. Vaaralliset luonnonilmiöt	XXX
7. Vanhempien, perheen väliset ongelmat	XXXX
8. Ulkonäön menettäminen	XX
9. Aikuiseksi kasvaminen	XXXX
10. Ystävän menettäminen	XXXXX XX
11. Vakava sairastuminen	XXXXX X
12. Ilmastonmuutos	XXXXX XXXX
13. Murrosiän muutokset	XXXXX X
14. Naurunalaiseksi joutuminen, ”kasvojen menettäminen”	XX
15. Harrastuksesta luopuminen	XXXX
16. Taloudelliset ongelmat, köyhyys	X
17. Ulkomaalaiset, pakolaiset	X
18. Kuolema	XXXXX
19. Toiveittesi toteutumattomuus	XXXXX X

Taulukko 3. Laita 5 suurinta huolen/pelon aiheita elämässäsi suuruusjärjestykseen.

1. Kiusatuksi joutuminen	1,2,3
2. Perheenjäsenen sairastuminen	1,222,3,5
3. Terrorismi	5
4. Väkivaltaiset tuntemattomat ihmiset (vrt. Jokelan tapahtumat)	1,22,4
5. Koulunkäynnissä, opiskelussa epäonnistuminen	11,222,44
6. Vaaralliset luonnonilmiöt	3
7. Vanhempien, perheen väliset ongelmat	11,22,33,5
8. Ulkonäön menettäminen	3,4
9. Aikuiseksi kasvaminen	2,33
10. Ystävän menettäminen	11, 222,3333,4444
11. Vakava sairastuminen	1,2222,3,5
12. Ilmastonmuutos	111,22,33,44
13. Murrosiän muutokset	4
14. Naurunalaiseksi joutuminen, ”kasvojen menettäminen”	1,3
15. Harrastuksesta luopuminen	1,3,44,5
16. Taloudelliset ongelmat, köyhyys	3,4
17. Ulkomaalaiset, pakolaiset	4
18. Kuolema	111,5
19. Toiveittesi toteutumattomuus	11,2,3